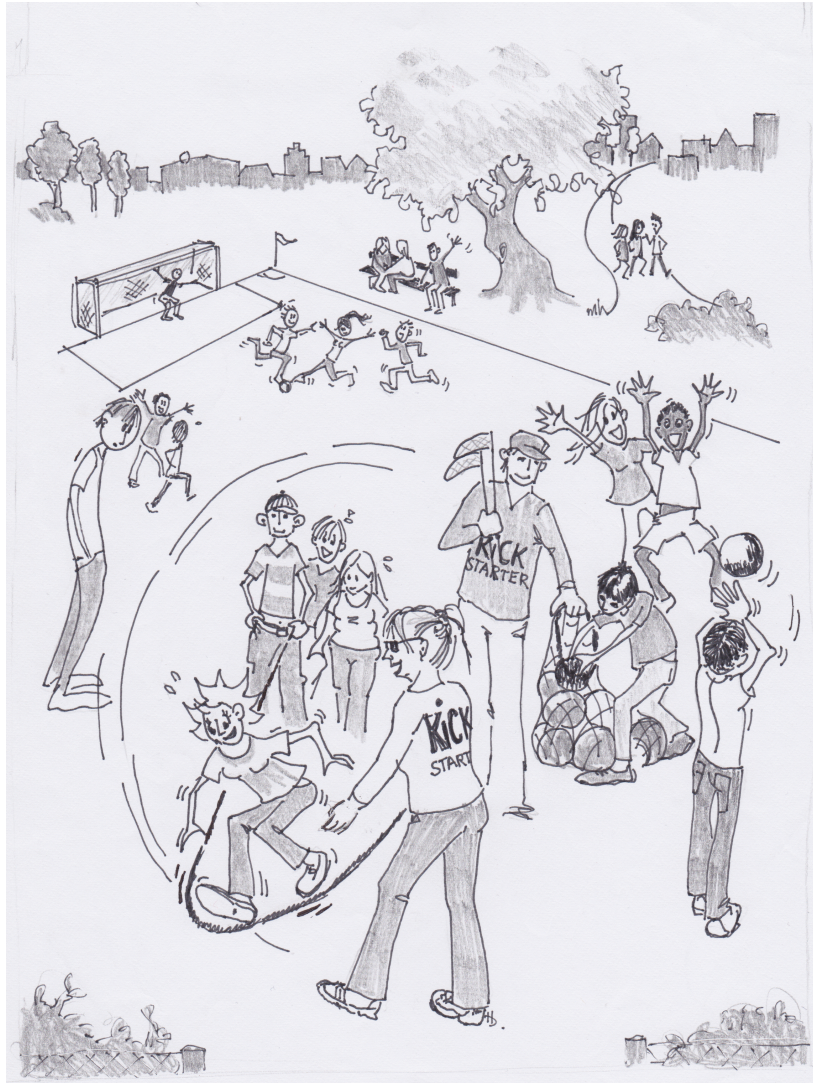

Kandidatspeciale
Den sundhedsfaglige kandidatuddannelse

Unge aktivitetsmønstre i frikvarterer
En kvalitativ undersøgelse af kickstarterindsatsen i Spaceprojektet

Lene Bruun

Institut for Sundhedstjenesteforskning
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Syddansk Universitet

Hovedvejleder: Jens Troelsen, lektor, Ph.d., Syddansk Universitet
Metodevejleder: Else Olesen, Ph.d. studerende og antropolog, Syddansk Universitet

Typeenheder: 175.738 (84 normalsider)

Oktober 2011

Kandidatspeciale
Den sundhedsfaglige kandidatuddannelse

Unge aktivitetsmønstre i frikvarterer
En kvalitativ undersøgelse af kickstarterindsatsen i Spaceprojektet

Lene Bruun

Institut for Sundhedstjenesteforskning
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Syddansk Universitet

Kandidatspeciale

Titel:

Unges aktivitetsmønstre i frikvarterer

En kvalitativ undersøgelse af kickstarterindsatsen i Spaceprojektet

Title in English:

Activity patterns of adolescents during recess

A qualitative investigation of the kickstarter intervention in the Space Project

Lene Bruun

Vejledere:

Hovedvejleder: Jens Troelsen, lektor, Ph.d. Syddansk Universitet

Metodevejleder: Else Olesen, antropolog, Ph.d. studerende, Syddansk Universitet

Kontakt:

lene@bruunjorgensen.dk

Efter ønske kan analysemateriale rekvireres hos forfatteren

Indleveret d. 30.09.2011

Forsvaret d. 17.11.2011

Institut for Sundhedstjenesteforskning

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Syddansk Universitet

Forord

At blive kandidatstuderende, når man samtidig er mor og hustru, giver andre udfordringer end dengang jeg bare var mig selv. Men det kan varmt anbefales at have en rygsæk med praktisk erfaring som ballast, når man giver sig i kast med studielivet igen.

Gennem de sidste ca. otte måneder har fokus været rettet mod specialeprocessen. Først og fremmest har det været sjovt og lærerigt, der har været perioder med meget hårdt arbejde og perioder hvor specialet har fyldt en 'almindelig arbejdsdag'. Mentalt har det til gengæld fyldt mange af døgnets vågne timer. Til at komme igennem processen har der været mange hjælpere. Først og fremmest en tak til min elskede mand, der har bakket op om, at jeg blev studerende igen, har lyttet, været en god sparringspartner samt IT-ekspert og er kommet med konstruktiv kritik. Dernæst en stor tak til mine tre dejlige børn, som har formået at give mig arbejdsro derhjemme, selvom jeg sad lige inde bag kontordøren. Der skal lyde en stor tak til elever, lærere og ledelse på Sct. Jacobi Skole og Otterup Skole - I åbnede døren til jeres hverdag, så specialet kunne blive en realitet. Også en stor tak til min vejleder lektor Jens Troelsen og metodevejleder og Ph.d. studerende Else Olesen for god og konstruktiv vejledning. Afslutningsvis en stor tak til min veninde Dorte Kargo for korrekturlæsning i den afsluttende fase.

Specialet henvender sig især til skoler, der ønsker at skabe positiv forandring i de unges frikvartershverdag, så frikvarteret bliver et sted, hvor så mange unge som muligt bevæger sig og er i aktivitet sammen.

Resume

Indledning og formål: Fysisk inaktive unge udgør et stigende sundhedsproblem i Danmark, idet de sundhedsmæssige risici ved fysisk inaktivitet er veldokumenterede. Derfor er det vigtigt at afprøve tiltag, der kan øge mængden af fysisk aktivitet i unges hverdag. Specialeprojektet undersøger 7. klasses elevers tilegnelse af et tilbud om frikvartersaktivitet (Kickstarter) i forbindelse med Spaceprojektet i Region Syddanmark og hvilke faktorer der fremmer eller hæmmer deres tilegnelse. På baggrund af denne viden gives der anbefalinger til skoleinterventioner, der har til formål at øge unges aktivitetsniveau i frikvarterne.

Metoder: Undersøgelsen er kvalitativ og fænomenologisk-hermeneutisk funderet. Til undersøgelsen er anvendt etnografiske metoder i en kombination af deltagerobservation og fokusgruppeinterviews på to Space skoler. På hver skole har der været ni observationsdage, med observationer primært i de obligatoriske udefrikvarterer. Der er afholdt to fokusgruppeinterviews på hver skole. Fokusgrupperne er selektivt udvalgt med en pige-gruppe og en drenge-gruppe med hhv. to aktive og to inaktive i hver gruppe. Til analyse af det empiriske materiale er anvendt Systematisk Tekst Kondensering.

Resultater: Undersøgelsens resultater viser, at der er fire bevægekulturtyper i forbindelse med kickstartertilbuddet. To grupper bruger tilbuddet. Det er de unge, der deltager i aktiviteterne, og de unge der bruger kickstarterredskaberne men i øvrigt er selvorganiserende. To grupper bruger ikke tilbuddet. Det er de selvorganiserende aktive og de selvorganiserende inaktive. De faktorer, de unge oplever som enten fremmende eller hæmmende for deres tilegnelse af tilbuddet, er komplekse og påvirker hinanden gensidigt. Det er faktorer fra det organisatorisk/politiske miljø og det fysiske miljø samt individuelle og sociale faktorer.

Konklusion: På baggrund af undersøgelsen kan det konkluderes, at kickstartertilbuddet har potentiale til at forandre 7. klasses elevers bevæge- og aktivitetskultur i udefrikvarterer. Især organisatoriske og sociale faktorer ser ud til at have betydning for de unges tilegnelse af tilbuddet, men også individuelle faktorer og faktorer i det fysiske miljø har betydning. Skoler kan derfor, ved primært at skabe organisatoriske og sociale forandringer og sikre adgang til varierede redskaber, være med til at etablere og vedligeholde en bevægekultur i frikvarterne.

Abstract

Introduction and purpose: Physical inactive youth constitutes an increasing health problem in Denmark and the health related risks of physical inactivity are well documented. Consequently it is important to try out initiatives to increase the amount of physical activity in the everyday lives of youth. This thesis project investigates 7th grade students appropriation of an offer of physical activity during recess ('Kickstarter') and which determinants will either promote or inhibit the appropriation. The kickstarterintervention is part of the Space project in the Region of Southern Denmark. On the basis of this knowledge recommendations for school-based interventions targeted recess will be given.

Methods: The study is qualitative and uses a phenomenological-hermenutic approach. Ethnographic methods in a combination of participant observation and focus group interviews have been used at two of the participating schools. At each school there has been nine days of observation primarily during outdoor recess and two focus group interviews. The four participants in each interview has been selectively chosen according to gender and activity level. Data analysis has been done by Systematic Text Condensation.

Results: The results of the study show four different activity types regarding the intervention. Two groups of adolescents use the kickstarterintervention, one of the groups participate in the activities, the other group uses the kickstarter equipment but are self-organising. Two groups don't use the intervention, one group is self-organising and active the other group is self-organising and inactive. 7th graders experience different determinants which influences the appropriation of the intervention. These determinants are complex and affect each other mutually. Determinants derive from the political/organisational environment and the physical (build) environment but there are also intra- and interpersonal determinants.

Conclusion: The kickstarterintervention has the potential to change the activity culture of 7th graders during outdoor recess. Especially organisational and interpersonal determinants seem to influence the appropriation of the intervention but intrapersonal determinants and determinants in the physical environment matters as well. By creating primarily organisational and interpersonal changes and access to a variety of equipment, schools can establish and maintain a physical activity culture during outdoor recess.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Resume	6
Abstract	7
Indholdsfortegnelse	8
1 Indledning	11
1.1 Afgrænsning og problemformulering	14
1.1.1 <i>Problemformulering og arbejdsspørgsmål</i>	15
1.1.2 <i>Begrebsafklaring</i>	16
1.2 Egne forforståelser	17
1.3 Specialets opbygning	17
2 Litteraturgennemgang	19
2.1 Faktorer med fremmende og hæmmende betydning for FA.....	20
2.2 Studier der undersøger frikvarTERSrelevante forhold	22
2.2.1 <i>FrikvarTERSrelevante studier der har mindre børn som målgruppe</i>	24
2.3 Studier der undersøger faktorer med betydning for FA mere generelt.....	25
2.4 Opsummering	27
3 Teoribaggrund	29
3.1 Rationalet bag økologiske teorier	29
3.2 Økologisk model for "Active Living"	30
3.2.1 <i>Adfærdsniveauet</i>	31
3.2.2 <i>Politiske miljø</i>	31
3.2.3 <i>Bebygget miljø</i>	32
3.2.4 <i>Øvrige miljøer</i>	32
3.2.5 <i>Subjektiv opfattelse</i>	33
3.2.6 <i>Individuelle niveau</i>	34
3.3 Theory of Planned Behavior	34
3.4 Sammenfatning af teoribaggrund	36
4 Videnskabsteoretisk tilgang	38
4.1 Fænomenologi	38
4.2 Hermeneutik	39
4.3 Metodiske implikationer.....	40
5 Design, metode og deltagere	41
5.1 Undersøgelsens design	41
5.2 Adgang til felten	41
5.3 Metodologiske overvejelser.....	42
5.3.1 <i>Deltagerobservationer</i>	42
5.3.2 <i>Fokusgruppe interview</i>	44
5.4 Dataanalysemetode.....	46
5.5 Etik og etiske overvejelser	47
6 Deskriptiv analyse	49
6.1 Analysens opbygning.....	49
6.2 Skolernes organisatoriske og fysiske rammer for kickstartertilbuddet	49
6.2a <i>Beskrivelse Sct. Jacobi Skole</i>	50

Indholdsfortegnelse

6.2a.1	Fysiske rammer.....	51
6.2a.2	Organisatoriske rammer.....	51
6.2b	Beskrivelse af Otterup Skole.....	52
6.2b.1	Fysiske rammer.....	52
6.2b.2	Organisatoriske rammer.....	53
6.3	Adfærdsniveauet.....	53
6.3.1	Resultater.....	53
6.3.2	Selvorganiserende aktive.....	54
6.3.3	Selvorganiserende inaktive.....	55
6.3.4	Deltager i KSA.....	56
6.3.5	Unge der bruger KS redskaberne.....	56
6.4	Organisatorisk niveau.....	56
6.4.1	Resultater.....	57
6.4.2	Organisering af KSA.....	57
6.4.3	Selvorganisering af aktiviteter.....	58
6.4.4	Regler og rammer for udefrikvarter.....	59
6.4.5	Regler for brug af faciliteter.....	60
6.5	Nivauet for fysiske rammer og faciliteter.....	61
6.5.1	Resultater.....	61
6.5.2	Fysiske rammer.....	62
6.5.3	Redskaber.....	63
6.5.4	Vejret.....	63
6.6	Subjektive og individuelle niveau.....	64
6.6.1	Resultater.....	64
6.6.2	Individuel oplevelse af aktiviteten.....	65
6.6.3	Personlige faktorer.....	66
6.6.4	Køn.....	68
6.7	Det sociale niveau.....	68
6.7.1	Resultater.....	69
6.7.2	Kickstarterens rolle og relation.....	69
6.7.3	Relationer mellem eleverne.....	70
6.7.4	Andre voksne /lærere.....	72
6.8	Afrundende kommentar til den deskriptive analyse.....	73
7	Fortolkende og diskuterende analyse.....	74
7.1	Adfærdsniveauet.....	74
7.2	"Det kommer an på".....	75
7.3	Faktorer på det organisatoriske niveau.....	75
7.3.1	Skolernes bevægelsepolitik og organiseringen af KSA.....	76
7.3.2	Varierede aktiviteter målrettet aldersgruppen.....	78
7.3.3	De selvorganiserende unge.....	79
7.3.4	Regler for brug af faciliteter.....	79
7.4	Faktorer på niveauet for det fysiske miljø.....	80
7.4.1	Antal af baner og faciliteter samt signalværdi.....	81
7.4.2	Pladsforhold og kvalitet af faciliteterne.....	82
7.4.3	Redskaber.....	83
7.4.4	Vejret.....	83
7.5	Faktorer på det subjektive og individuelle niveau.....	84
7.5.1	Faktorer på det subjektive niveau.....	84
7.5.2	Faktorer på det individuelle niveau.....	86
7.5.3	Interesse for KSA.....	86
7.5.4	"Spørg os".....	87

7.5.5	<i>Køn og kønsroller</i>	88
7.6	Faktorer på det sociale niveau, sociale roller og relationer	90
7.6.1	<i>Kickstarterens væremåde og rolle</i>	91
7.6.2	<i>Relationen til kickstarteren og andre voksne</i>	92
7.6.3	<i>Relationer internt mellem de unge</i>	93
7.6.4	<i>Hierarki</i>	93
7.7	Opsummering på analysen	94
8	Konklusion	96
9	Perspektivering	99
9.1	Intern perspektivering	99
9.1.1	<i>Gyldighed</i>	99
9.1.2	<i>Kommunikativ validitet</i>	100
9.1.3	<i>Pålidelighed</i>	100
9.1.4	<i>Generalisering</i>	101
9.2	Kritik af de valgte teorier	101
9.2.1	<i>Kritik af den økologiske model for "Active Living"</i>	102
9.2.2	<i>Kritik af Theory of Planned behavior</i>	102
9.3	Anbefalinger til praksis	103
9.3.1	<i>Anbefalinger i forhold til det organisatoriske miljø</i>	103
9.3.2	<i>Anbefalinger i forhold til det fysiske miljø</i>	104
9.3.3	<i>Anbefalinger i forhold til individuelle faktorer</i>	105
9.3.4	<i>Anbefalinger i forhold til det sociale miljø</i>	105
9.4	Afsluttende perspektivering	105
	Referencer	107
14	Bilagsoversigt	6
Bilag 1	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 2	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 3	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 4	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 5	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 6	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 7	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 8	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 9	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 10	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 11	.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.

1 Indledning

I Danmark er der i lighed med mange andre industrialiserede lande et stigende problem med fysisk inaktivitet. Som et resultat af det post industrielle samfund er det lette valg blevet det usunde valg. Vi tager rulletrappen i stedet for trappen, vi spiller tennis på Wii'en i stedet for at gøre det på tennisbanen, vi sidder foran computeren og leger i stedet for at lege i haven og vi kører vores børn i skole i stedet for at lade dem transportere sig selv. Ingen går ram forbi, heller ikke børn som ellers har ord for at have en medfødt præference for bevægelse og fysisk aktivitet (FA). I regeringens nationale handlingsplan for forebyggelse fra Sundhedspakke 09¹ er et af de grundlæggende principper, at der "skal tages særlig hensyn til børn og unge samt resourcesvage grupper". I sundhedspakken lancerede regeringen 30 forebyggelsesinitiativer, hvor af et par skal nævnes her:

"14. Udarbejde en national handlingsplan for, at alle børn får mulighed for mindst 7 timers fysisk aktivitet om ugen.

23. Udarbejde et inspirationskatalog med gode eksempler til, hvordan kommuner og skoler/ungdomsuddannelser kan integrere bevægelse og fysisk aktivitet i elevernes skoledag."

Baggrunden for ovenstående er bl.a. en stigende andel af overvægtige børn og unge, hvor man mener årsagerne er socio-kulturelt betingede og skal kobles til den lettere tilgang af energiholdige fødevarer samt den stigende inaktivitet. Det rejser spørgsmålet, om det er forbundet med en selvstændig sundhedsrisiko at være overvægtig eller fed? Forskning viser, at det ikke er forbundet med en øget mortalitetsrisiko af være fed og fit, derimod er der øget risiko både ved at være tynd og non-fit samt fed og non-fit (Pedersen, 2006). Der er derfor god grund til at interessere sig for faldet i FA i børn- og ungegruppen, der går hånd i hånd med øget fysisk inaktivitet (Sundhedsstyrelsen, 2010b). To tydelige tendenser gør sig gældende. Jo ældre børnene er, jo mindre fysisk aktive er de og jo mere stillesiddende bliver deres aktiviteter. For drengenes vedkommende drejer det sig især om tid foran computeren og for pigernes vedkommende for tid foran TV'et (Due et al., 2007). Endvidere er pigerne signifikant mindre fysisk aktive end drengene (Sundhedsstyrelsen, 2010b). Den faldende mængde fysisk aktivitet kommer til udtryk ved, at der gennem de sidste 10 til 15 år er konstateret et fald i

---

¹ Hele Sundhedspakke 09 kan ses på:

<http://www.sum.dk/Aktuelt/Nyheder/Sundhedspolitik/2009/Oktober/Sundhedspakke%2009.aspx>
[lokaliseret d.22.08.2011]

fitnessniveau² i børn- og ungegruppen i Danmark (Pedersen & Saltin, 2005). Derudover ses en øget polarisering. De gode er blevet bedre, mens de dårlige er blevet dårligere og der er blevet flere af dem. Dette er uheldigt, idet risikofaktorerne findes i den dårlige gruppe og det er her sundhedsgevinsterne skal hentes. Fitnessniveauet afhænger af mængden og intensiteten af FA i hverdagen og er en god indikator for de sidste måneders FA (Andersen et al., 2003).

De positive effekter af FA er veldokumenterede (Andersen et al., 2003), men virkeligheden tegner et bekymrende billede. Således findes der i data fra European Heart Study dokumentation for, at op mod 20% af danske børn og unge har metabolisk syndrom eller forstadier dertil (ibid).³ Metabolisk syndrom er betegnelsen for en tilstand med forhøjet blodtryk, overvægt og fedtstoffer i blodet, som tilsammen øger risikoen for diabetes type 2 og hjerte-kar sygdomme (ibid). Fysisk aktivitet har derfor stor betydning for børn og unges biologiske sundhedstilstand. Derudover er det relativt veldokumenteret, at også andre variable påvirkes positivt ved FA, det være sig motoriske og sociale samt følelsesmæssige kompetencer, kognitive kompetencer, selvpfattelse og mestring (ibid). Der er alt i alt veldokumenterede grunde til at interessere sig for, hvordan børn og unge, især med fokus på de mest inaktive, kan blive mere fysisk aktive i deres hverdag og hvilke faktorer af henholdsvis fremmende og hæmmende karakter, de oplever som havende betydning for deres deltagelse i FA.

Undersøgelser viser, at det langt fra er alle børn og unge, der opfylder Sundhedsstyrelsens anbefalinger om FA.⁴ Kun op mod 38 % af de 13-årige piger og 50% af de 13-årige drenge bevæger sig nok, selv hvis transport til og fra skole tælles med (Due et al., 2007). En stor del af alle børn og unges hverdagsliv tilbringes i skolen og skolen nævnes derfor som en af de arenaer, hvor det er oplagt at sætte ind med tilbud, der fremmer FA. Et Cochrane review af 26 studier, hvor interventionerne er rettet mod at øge mængden af FA i skolehverdagen gennem en kombination af flere idrætstimer og information om de negative virkninger af stillesiddende aktivitet, finder følgende: Der ses generelt en positiv effekt på

---

² Fitnessniveau bruges her til at betegne kroppens evne til at optage ilt, hvilket kan måles og udtrykkes som et kondital, der betegner hvor mange liter ilt kroppen maksimalt kan optage (VO₂max) pr. kg. legemsvægt.

³ Data fra 1997-98 fra ca. 1000 9-15-årige børn fra Odense og omegn.

⁴ Sundhedsstyrelsen anbefaler at børn og unge bevæger sig minimum 60 minutter om dagen med moderat intensitet, hvoraf mindst to gange om ugen skal være 20-30 min. med høj intensitet. Anbefalingerne kan ses på: <http://www.sst.dk/Sundhed%20og%20forebyggelse/Fysisk%20aktivitet/Anbefalinger%20til%20boern%20og%20unge.aspx> [lokaliseret d.19.08.2011]

varigheden af FA, nedsat mængde TV-kigning, øget VO_2 max og nedsat mængde kolesterol i blodet, men ingen effekt i forhold til BMI eller effekt over længere tid (Dobbins et al., 2009). Nyttækning i forhold til interventioner ser derfor ud til at være hensigtsmæssig.

I et konsensusstatement fra Kulturministeriets udvalg for Idrætsforskning står følgende:

”Skolen omfatter alle børn og er derfor et velegnet sted at øge den fysiske aktivitet og fremme fysiske aktivitetsvaner der varer hele livet. Mere fysisk aktivitet i skolen kan fremmes ved en flerstrengt indsats, der inkluderer flere idrætstimer, kvalificering af lærerne på området, pauser i de boglige timer med sjove fysiske aktiviteter, inspirerende udendørsarealer til frikvartererne etc.” (Andersen, 2010).

Der opfordres dermed også til at tænke flerstrengt i forhold til interventionerne og til at inddrage både timer og frikvarterer.

Dette speciale tager udgangspunkt i forskningsprojektet ”Space – rum til fysisk aktivitet”. Space er et 5-årigt forskningsprojekt, der foregår i et samarbejde mellem SDU, Trygfondens Forebyggelsescenter, Region Syddanmark og fem deltagende kommuner. På 14 skoler i regionen (syv interventions- og syv kontrolskoler) undersøges det, om forandringer i skolens uderum, lokalområde og organisatoriske forandringer øger de 11-15-åriges aktivitets- og fitnessniveau.⁵ Traditionelt har det været gængs praksis i høj grad at fokusere på individuelle faktorer, når vores sundhedsadfærd skulle forklares og ændres. Nutidige forklaringsmodeller inddrager flere faktorer, deriblandt også det omgivende nærmiljø og politiske miljø (Nielsen & Breum, 2010). En af de organisatoriske forandringer i Spaceprojektet er, at det skal være obligatorisk at være ude i et af de lange frikvarterer hver dag (herefter benævnt udefrikvarteret), idet der ses sammenhæng mellem det at opholde sig udendørs og mængden af FA hos børn. Denne sammenhæng er dog mere usikker for teenagealdersgruppen (Ferreia et al., 2006). Som en hjælp til at inspirere de 11-15 årige til fysisk aktivitet er nogle af skolens lærere blevet til ’kickstartere’ (KS). Formålet med denne indsats er, som det står formuleret i indsatsbeskrivelsen: ”at øge den fysiske aktivitet blandt eleverne i frikvartererne ved hjælp af kickstartere”.⁶ I samme notat lægges op til, at det er frivilligt for de 11-15 årige at deltage og kickstarterindsatsen kan derfor betragtes som et tilbud til de unge.

---

⁵ For en mere detaljeret beskrivelse af Space henvises til: <http://www.regionsyddanmark.dk/wm280833> [lokaliseret d. 07.02.11]

⁶ Hele indsatsbeskrivelsen kan ses på: <http://dialog-net.dk/wm330459> [lokaliseret d. 19.08.11]

Op mod 84% af de unge har kendskab til Sundhedsstyrelsens anbefalinger (Sundhedsstyrelsen, 2010b), men deres handlinger afspejler en anden virkelighed. Det er derfor relevant at undersøge, hvilke faktorer der gør sig gældende i forhold til de unges tilegnelse af kickstartertilbuddet. Kan det f.eks. have en modsatrettet effekt, at de tvinges ud i et frikvarter, hvor de tidligere selv kunne vælge, hvor de ville opholde sig? Og ligger de overhovedet under for den fremherskende sundhedsdiskurs om, at det er vigtigt for ens sundhed både på kort og lang sigt at være fysisk aktiv?

Indenfor sundhedssektoren har der i de senere år været stigende fokus på at inddrage brugernes perspektiv på de indsatser, de udsættes for, blandt andet for at få indsigt i hvilken betydning behandling og sundhedsfremmende tiltag har for deres hverdagsliv og ud fra en viden om, at brugernes perspektiv adskiller sig fra de sundhedsprofessionelles (Hansen, 2007). Min antagelse er, at det samme gør sig gældende for de unges oplevelse af og med kickstartertilbuddet. Det giver derfor god mening at udforske de unges perspektiv og hvilke konkrete oplevelser og erfaringer de gør sig i forhold til kickstartertilbuddet i den hverdag og den specifikke kontekst, som de befinder sig i. Ydermere er de unge slutbrugere af kickstartertilbuddet og det er dem, som tilbuddet i sidste ende skal gøre en positiv forskel for. Fra et sundhedsfremmende perspektiv er det derfor relevant at undersøge de unges perspektiv på, hvordan kickstartertilbuddet påvirker deres bevæge- og aktivitetskultur i frikvartererne, samt at få indsigt i, hvilke faktorer de unge oplever som betydende for, hvordan de tilegner sig tilbuddet. Et studie af denne karakter har også relevans, idet der på området teenagere og frikvarTERSaktivitet pt. ikke findes megen forskning (Ramstetter et al., 2010).

Formålet med studiet er at genere viden om, hvilke faktorer man skal tage med i sine overvejelser og planlægning, hvis man på skoler ønsker at implementere bevægelsesfremmende tiltag i frikvartererne til denne aldersgruppe. Intentionen er derfor at give informationer tilbage til praksisfeltet, som forhåbentlig har værdi i forhold til fremtidige indsatser. Ovenstående fører frem til problemformuleringen, som der redegøres og argumenteres for i det følgende afsnit.

1.1 Afgrænsning og problemformulering

Specialet er forankret i den kvalitative forskningstradition. De metoder, der anvendes og som vil blive beskrevet indgående i metodeafsnittet, har gennem en fænomenologisk-

hermeneutisk tilgang til hensigt at udforske de unges perspektiv uden på forhånd at give faste svarkategorier i spørgeskemaer og derved risikere at aspekter, der kan have betydning for de unge, bliver udeladt. De unge bliver derved aktive deltagere i forskningsprocessen og ses som eksperter i eget liv (Humbert et al., 2008). Den kvalitative tilgang fordrer en åbenhed overfor de unges handlinger og udsagn som værende sandheden, velvidende, at viden i denne tradition er noget, der produceres og reproduceres sammen med deltagerne i undersøgelsen (Hansen, 2007).

Specialets målgruppe afgrænses til elever i 7. klasserne,⁷ som er de ældste deltagere i Spacetestgruppen og derfor omfattet af reglen om obligatorisk udefrikvarter (UF), hvor kickstarteraktiviteterne (KSA) foregår. Afgrænsningen til de ældste deltagere i Space er begrundet i, at jo ældre børn bliver, jo større er faldet i mængden af fysisk aktivitet (Sundhedsstyrelsen, 2010b).

1.1.1 Problemformulering og arbejdsspørgsmål

Med baggrund i ovenstående er undersøgelsens problemformulering følgende:

- Hvordan tilegner 7. klasses eleverne sig kickstartertilbuddet og hvilke faktorer oplever de unge har betydning for deres bevæge- og aktivitetskultur i udefrikvarteret?

For at kunne svare på problemformuleringen operationaliseres den i nedenstående arbejdsspørgsmål:

- Hvilke fysiske og organisatoriske rammer er der for kickstartertilbuddet?
- Hvilke af 7. klasses eleverne deltager/deltager ikke i kickstartertilbuddet og hvilke aktiviteter laver de?
- Hvilke faktorer oplever de unge henholdsvis fremmer og hæmmer deres tilegnelse af kickstartertilbuddet?

Det første arbejdsspørgsmål sigter primært mod at undersøge strukturperspektivet og det andet mod at undersøge de unges aktivitets- og bevægekultur i forbindelse med kickstartertilbuddet i UF. Det tredje undersøger aktørperspektivet nærmere bestemt de unges oplevelser af, hvad der kan have fremmende eller hæmmede betydning for deres

---

⁷ I specialet vil 7. klasserne som en samlet betegnelse blive kaldt 'de unge', hvilket også er det ord de bruger om sig selv, når jeg har spurgt, hvad jeg skal kalde dem i specialet.

deltagelse i KSA. I det følgende uddybes de begreber, der bruges i problemformuleringen og arbejdsspørgsmålene.

1.1.2 Begrebsafklaring

Med begrebet "*tilegnelse*" inspireret af det engelske "appropriation" og med udgangspunkt i Michel de Certeaus teoribegreber, forstås den måde, vi som mennesker gør både omgivelser og tiltag rettet mod at styre og forandre os til vore egne. Der finder på sin vis en form for "antidisciplinering" sted, forstået på den måde, at hensigten med et tiltag eller udformningen af et fysisk rum ikke nødvendigvis har den ønskede virkning, fordi aktørerne skaber deres eget handlerum. Det kan medføre andre betydninger end de oprindeligt tiltænkte (de Certeau, 1984, s.xi-xxiv) og på den måde rummer begrebet tilegnelse både et struktur og aktør perspektiv.

Med brug af begreberne *hæmmende* og *fremmende faktorer* forstås de forhold eller variable, som kan have betydning for de valg, de unge aktivt eller passivt (ubevidst) træffer ift. deres fysiske aktivitetsadfærd i udefrikvartererne.

Med *bevæge- og aktivitetskultur* forstås alle de aktiviteter, de unge laver, som indeholder fysisk aktivitet i det obligatoriske UF primært med relation til KSA. Fysisk aktivitet defineres af Sundhedsstyrelsen som: "ethvert muskelarbejde, der øger energiomsætningen" (Sundhedsstyrelsen, 2001). Fokus vil derfor være på bevægelser og aktiviteter, der øger energiomsætningen. Det kan være alt fra gang (moderat intensitet) til f.eks. bold- og løbeaktiviteter (høj intensitet). En definition på bevægekultur, der kan bruges i skolesammenhæng, formuleres i Undervisningsministeriets inspirationshæfte: "Sund mad og fysisk aktivitet i skolen" som: "Hvad man bevæger. Hvem man bevæger sig med. Hvor man bevæger sig. Hvornår man bevæger sig. Den betydning man på skolen tillægger bevægelse". (Koch & Sørensen, 2004, s.11). Definitionen af bevægekultur rummer således både det individuelle, sociale, kontekstuelle og tidslige perspektiv.

Med *organisatoriske rammer* menes der den måde, den enkelte skole har valgt at organisere kickstartertilbuddet på, mens de *fysiske rammer* er de fysiske steder, faciliteter og redskaber, der tages i brug i forbindelse med KSA.

I det følgende afsnit redegøres for egne forforståelser, idet de i en kvalitativ forskningsproces er med som forskerens rygsæk hele vejen. Udfordringen er at være eksplicit

omkring dem, samt hvordan de har påvirket forskningsprocessen og forventningerne til resultaterne (Malterud, 2003, s.46-48).

1.2 Egne forforståelser

De forforståelser, jeg bærer med mig, er for det første en erindring om egne frikvarterer. Vi var meget ude og havde gang i alle mulige aktiviteter, uden at der var brug for voksne til at hjælpe processen på vej. En anden forforståelse er at "context matters", hvilket jeg har oplevet dagligt i mit virke som børnefysioterapeut. Børns bevægelsesadfærd er i høj grad et resultat af de fysiske rammer samt sværhedsgraden i de aktiviteter, de laver. Jeg har derfor en forventning om at se, at det fysiske miljø har stor betydning for de unges bevægelsesadfærd i frikvartererne samt betydning af de aktiviteter KS tilbyder dem. Endelig bærer jeg rundt på en opfattelse af, at voksne rollemodeller er vigtige, fordi det er en personlig erfaring såvel fra mit job som fra mit gymnastikinstruktørvirke. Jeg har dog primært erfaring med yngre børn og forventer ikke, at unge i samme grad har brug for voksne rollemodeller. Metodisk er forforståelserne inddraget i arbejdet med at udvælge teorier, i udformningen af interviewguiden og de er blevet brugt til løbende at reflektere over, om jeg har ladet empirien tale for sig selv. Det har været en udfordring, idet forforståelser også på sin vis udgør en form for "blind plet". Det kan ganske enkelt være svært at være få øje på betydningen af det, som er selvfølgelig for en selv.

1.3 Specialets opbygning

Som et indledende svar på problemformuleringen gennemgås i kapitel 2 den relevante viden, der foreligger på området i forhold til frikvarTERSaktivitet og FA mere generelt. I kapitel 3 argumenteres der for valg af teori og der redegøres for de pågældende teorier. I kapitel 4 redegøres og argumenteres der for det videnskabsteoretiske perspektiv, hvorefter der i kapitel 5 redegøres og argumenteres for det valgte design. Ligeledes gennemgås de valgte metoder og metodiske overvejelser. Dernæst følger analysen i kapitel 6 og 7. Kapitel 6 indeholder den deskriptive del af analysen, hvor undersøgelsens resultater beskrives, mens kapitel 7 indeholder fortolkning og diskussion af resultaterne. I kapitel 8 følger konklusionen på de resultater, der er fremkommet i analysen. Afslutningsvis perspektiveres undersøgelsen i kapitel 9, først en intern perspektivering, som indeholder metode- og teorikritiske

kommentarer og dernæst en ekstern perspektivering med anbefalinger til praksis og fremadrettede forskningsrelaterede anbefalinger.

2 Litteraturgennemgang

I dette kapitel gennemgås og opsummeres den relevante litteratur på området. Indledningsvis og for at skabe overblik præsenteres i tabelform de faktorer, der er fundet i litteraturen, som har hhv. hæmmende og fremmende betydning for de unges deltagelse i FA i frikvarterer og mere generelt. At de mere generelle forhold er medtaget, skyldes at der forskningsmæssigt endnu ikke er særlig stort fokus kun på frikvarterer. Dernæst redegøres mere uddybende for studierne i den efterfølgende tekst.

De studier, der specifikt har undersøgt frikvarterrelaterede forhold, er vurderet som værende mest relevante og gennemgås derfor først. Efterfølgende gennemgås de studier, der ser på faktorer med betydning for deltagelse i FA generelt. Der medtages både kvantitative og kvalitative studier, idet begge typer bidrager med vigtig information. Fordelen ved kvantitative studier er, at de på baggrund af en repræsentativ stikprøve kan udsige noget generelt om sammenhænge i en given population og derved har et forklaringspotentiale (Karpatschof, 2010). En af ulemperne er, at der f.eks. i en spørgeskemaundersøgelse skal svares på forudbestemte spørgsmål med forudbestemte svarmuligheder. Derved risikerer man, at nuancer og andre mulige relevante emner ikke belyses. Kvalitative undersøgelser kan ikke på samme måde generaliseres, da stikprøverne er små og sjældent repræsentative for en større population (ibid). Derimod kan kvalitative undersøgelser være med til at give en dybere forståelse af eventuelle sammenhænge.

Der er primært søgt litteratur i følgende databaser: PubMed, Sport Discus, CSA Social Services Abstracts, CSA Sociological Abstracts og IBSS (bl.a. antropologi). De primære søgeord og relevante synonymmer har været:⁸ teenager, fysisk aktivitet og skolebaseret intervention. Derudover er der suppleret med søgeord som: frikvarter, determinanter, miljø/kontekst, politik og implementering. Disse søgninger har stort set ikke givet dansk litteratur, hvorfor Google og Google Scholar er blevet brugt til at søge i en dansk kontekst. Endelig er der suppleret med håndsøgning på baggrund af relevante studiers referencelister, Web of Science er brugt og personer med kendskab til området er blevet konsulteret.⁹

---

⁸ Der har været brugt synonymmer for de forskellige søgeord, f.eks. teenager/adolescent/youth, for dække de forskellige nøgleord ind.

⁹ Hovedvejleder lektor Jens Troelsen, SDU, metodevejleder Else Olesen, antropolog, SDU.

Det generelle indtryk af litteraturen på området er, at interessen for at se frikvarteret som værdifuld ift. FA er af nyere dato og at der primært har været fokus på de yngre børns fysiske aktivitet i frikvarterer. En oversigtsartikel, der udelukkende har frikvarter som fokusområde, blev publiceret i slutningen af 2010. Artiklen inkluderer kun studier med børnegruppen, og konkluderer at der mangler viden ift. teenagegruppen (Ramstetter et al., 2010).

Det er efterhånden veldokumenteret, at frikvarterer, som er skemalagte pauser fra undervisningen, rummer et særligt potentiale i forhold til FA. Studier har vist, at op mod en tredjedel af de anbefalede 60 minutters daglig motion kommer fra FA i frikvartererne (Kahan, 2008). Frikvarteret er en form for "fritid i skoletiden" og har derved en særstatus med sine egne karakteristika og medbetydninger. Der kan derfor gøre sig særlige faktorer gældende for FA i frikvarteret. Lektor på RUC Kim Rasmussen beskriver frikvarteret som et eksistentielt mellemrum, hvor "kroppen kan komme i spil på en anden måde, end i forbindelse med (især) de mere (stillesiddende og kropsdisciplinerende) traditionelle undervisningsformer" (2009, s.7).

2.1 Faktorer med fremmende og hæmmende betydning for FA

Hvilke faktorer der enten kan have fremmende eller hæmmende betydning for unges deltagelse i FA er et emne med stor kompleksitet og afsnittet må derfor ikke betragtes som udtømmende. De faktorer, der kan have indflydelse på FA i frikvartererne er opsummeret i tabel 1. Inddelingen i 4 hovedområder er inspireret af en oversigtsartikel af Sallis et al fra 2000. Mange af artiklerne medtager faktorer fra flere områder, hvorfor det ikke giver mening at gennemgå hvert område for sig. Gennemgangen er derfor struktureret efter de førnævnte relevanskriterier.

Litteraturregennemgang

Faktorer	Fremmende ift. FA	Hæmmende ift. FA
Individuelle faktorer Biologiske Psykologiske	<ul style="list-style-type: none"> - At være dreng (Haug et al., 2010, Biddle et al., 2004). - Jo yngre jo mere FA, topper i 6. klasse (Haug et al., 2010, Biddle et al., 2004). - Interesse for og intention om at være fysisk aktiv (Haug et al., 2008, Biddle et al., 2004). - Opleve FA som sjovt, hænger sammen med oplevelsen af mestring (Rees et al., 2006, Humbert et al., 2008, Naylor & McKay, 2009). - Positiv mestringsforventning (self-efficacy) (Naylor & McKay, 2009). - Målopfyldelse (achievement orientation) (Biddle et al., 2004). - Højere selvopfattet kompetence (Biddle et al., 2004). - Jo højere grad af at søge spænding ('sensation-seeking') (Biddle et al., 2004). - Tidligere deltagelse i FA og sport (Biddle et al., 2004, Ridder et al., 2010). - At kunne vise sine færdigheder (Rees et al., 2006). - At FA opleves som afstressende og en mulighed for at slappe af (Rees et al., 2006, Bauer et al., 2004). - At tage ansvar, ønske om autonomi (Biddle et al., 2004) 	<ul style="list-style-type: none"> - At være pige (Haug et al., 2010, Rees et al., 2006). - Jo ældre jo mindre FA, signifikant fald fra 7. kl. for pigerne og 8. kl. for drengene (Haug et al., 2010). - Manglende færdigheder (Rees et al., 2006). - Bevidsthed om udseende og kropsopfattelse (Biddle et al., 2004, Rees et al., 2006, Bauer et al., 2004). - Mangel på tid (gælder fritidsaktiviteter) (Rees et al., 2006, Humbert et al., 2008). - Aktiviteter opfattes som uinteressante (især af de inaktive) (Rees et al., 2006). - Negativ oplevelse af mestring (Bauer et al., 2004). - Negativ opfattelse af idrætsundervisning (Rees et al., 2006). - Frygt for at blive til grin (Humbert et al., 2008).
Sociale faktorer Venner Familie Andre relationer	<ul style="list-style-type: none"> - Mulighed for socialt samvær med venner (Qvist & Simmons, 2010, Rees et al., 2006, Humbert et al., 2008, Bauer et al., 2004). - Mulighed for at møde nye venner (Humbert et al., 2008). - Positiv indflydelse og støtte fra venner og evt. nær familie (Biddle et al., 2004, Rees et al., 2006). - Søskende der laver FA (Biddle et al., 2004). - At den/de voksne har lyst til at være med, er fair, ansvarlig og 'ungdommelig' (Humbert et al., 2008). - anerkendende voksne / gode rollemodeller (mindre børn) (Kahan, 2008, Ramstetter et al., 2010). 	<ul style="list-style-type: none"> - Negative reaktioner fra andre (Rees et al., 2006, Bauer et al., 2004). - Restriktioner fra forældre (Rees et al., 2006).
Fysiske miljø faktorer	<ul style="list-style-type: none"> - Gode, interessante faciliteter (Rees et al., 2006, Humbert et al., 2008). - Let tilgængelige faciliteter (Humbert et al., 2008). - Jo højere antal af faciliteter (Haug et al., 2010, Haug et al., 2008, Sallis et al., 2001, Nichol et al., 2009, Nielsen & Eiberg, 2006). - God vedligeholdelse af faciliteter (især for pigerne) (Qvist & Simmons, 2010, Nichol et al., 2009, Humbert et al., 2008). - Opleve 'eneret' / ejerskab over pladser (Qvist & Simmons, 2010). - Boldbaner og legepladsfaciliteter (især for drengene) (Haug et al., 2010, Nichol et al., 2009). - Afmærkning af lege/aktivitetsområder (gælder mindre børn) (Ridgers et al., 2007). - Rigelig med udstyr f.eks. bolde, sjippetove o.lign. (skal være velholdt) (Kahan, 2008). 	<ul style="list-style-type: none"> - Mangel på plads (Qvist & Simmons, 2010, Nielsen & Klinker, 2008, Ridder et al., 2010). - Få faciliteter (Ridder et al., 2010). - Lang afstand til faciliteter (Qvist & Simmons, 2010). - Ikke sikre / nedslidte faciliteter (risiko for skader) ((Nielsen & Klinker, 2008). - Mange bænke (Nielsen & Klinker, 2008).
Organisatoriske faktorer Politikker Organisering af og rammer for aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> - Adgang til sale og haller (Qvist & Simmons, 2010). - Nedskevne skolepolitikker f.eks. skemalagte pauser af en vis længde (Haug et al., 2009, Ramstetter et al., 2010). - Organiserede og superviserede aktiviteter i frikvartererne, f.eks. turneringer (Haug et al., 2009, Sallis et al., 2001, Kahan, 2008, Ramstetter et al., 2010, Qvist & Simmons, 2010). - Kendte aktiviteter, som er hurtige at organisere (Qvist & Simmons, 2010). - Trend i retning af inddragelse af de unge i planlægning og implementering (Naylor & McKay, 2009). - Medbestemmelse over valg af aktiviteter (Rees et al., 2006). - Varierede aktivitetsmuligheder (især pigerne) (Ridder et al., 2010). - Valg mellem forskellige færdighedsniveauer (Humbert et al., 2008). - Konkurrenceprægede aktiviteter (primært drengene) (Ridder et al., 2010, Qvist & Simmons, 2010) 	<ul style="list-style-type: none"> - Mangel på aktivitetsmuligheder (Qvist & Simmons, 2010, Rees et al., 2006). - Regler der forbyder bevægelse (ikke løbe, klatre) (Nielsen & Klinker, 2008). - For høj grad af voksenstyring (især gældende for de ældre i ungegruppen) (Ramstetter et al., 2010, Qvist & Simmons, 2010, Humbert et al., 2008). - For konkurrencepræget, gælder især for piger og de mindre aktive (Ridder et al., 2010, Bauer et al., 2004). - Hvis frikvarter bliver som idrætsundervisning (Qvist & Simmons, 2010).

Tabel 1: viser de faktorer der er fundet i litteraturen og som har hhv. fremmende eller hæmmende indflydelse på unges deltagelse i FA i frikvarterer og mere generelt

2.2 Studier der undersøger frikvarTERSrelevante forhold

I dansk kontekst er der gennemført ét specialeprojekt, som ser på betydningen af det fysiske miljø og de organisatoriske rammer i bl.a. skolen for 15-åriges FA. Der er foretaget fem fokusgruppeinterview med i alt 30 personer (Qvist & Simmons, 2010, s.39). Undersøgelsen konkluderer, at de fysiske og organisatoriske rammer har betydning for de unges FA i frikvartererne. De unge udtrykker, at mangel på plads og aktivitetsmuligheder, faciliteternes stand og afstanden til dem har betydning. De vil også gerne have områder, som de i mindre eller større grupper oplever at have eneret over og som giver mulighed for socialt samvær. Overordnet har skolens politik betydning for deltagelse i FA i frikvartererne f.eks. om de unge må bruge sale og haller i pauserne (ibid s.60-66). De unge udtrykker også, at de foretrækker aktiviteter, der giver mulighed for socialt samvær både i større og mindre grupper. Aktiviteterne skal være hurtige at organisere, ellers går eleverne inden aktiviteten kommer i gang. De aktiviteter, som de unge kender på forhånd, og som de ved er sjove, er de foretrukne. Nogle drenge udtrykker, at de foretrækker konkurrenceprægede aktiviteter, hvor pigerne mere er til hygge, snak og socialt samvær. Samtidig vil drenge og piger gerne lave aktiviteter, hvor de kan være sammen på tværs af køn. En del har positive erfaringer med, at der bliver arrangeret idrætslignende turneringer og konkurrencer i frikvartererne, men enkelte udtrykker også skepsis overfor for megen lærerindblanding. Fysisk aktivitet i frikvartererne må ikke opleves som idrætstimerne.

I en dansk evalueringsrapport for projekt Unge og Playspots er der bl.a. anvendt fotoelicitation¹⁰ som metode til at få unge i alderen 11-13 år til at vise, hvordan de fysiske rammer i skolen hhv. kan virke hæmmende eller fremmende for FA (Nielsen & Klinker, 2008, s.1-4). Udendørs fremhæver de unge skolegården, legepladser og bold- og sportsbaner som gode steder at være fysisk aktiv. Dog kan nedslidte faciliteter, trange forhold og for mange bænke, som inviterer til siddende aktivitet virke hæmmende, det samme gælder regler om, at visse områder ikke må bruges til bevægelse. Indendørs er det sale, haller og trapper, der fremhæves som fremmende for FA, mens klasseværelser, gange og computere opleves som

---

¹⁰ Fotoelicitation er en metode inspireret af aktionsforskning, hvor deltagerne selv tager billeder ud fra en på forhånd defineret opgave. Dernæst interviewes de om deres billeder og hvorfor de har fotograferet lige præcis de motiver/situationer (Harper, D. 2002. Talking about pictures: a case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26.)

hæmmende for FA (ibid, s.22-29). Overordnet set viser rapporten, at de unge er bevidste om, at de fysiske rammer har betydning for deres fysiske aktivitet.

I et norsk studie, med 130 deltagende skoler fordelt over hele Norge, var formålet at undersøge sammenhængen mellem skolens udendørs miljø og deltagelse i FA i frikvartererne (Haug et al., 2010). Dette blev gjort via spørgeskemaer til både skoleledelsen og eleverne. Man fandt signifikante sammenhænge mellem graden af FA og antallet af udendørs faciliteter. For drenge i 8.-10. klasse i skoler med mange udendørs faciliteter er odds 2,69 gange højere for at være fysisk aktiv og hos pigerne er odds 2.90. I undersøgelsen er der justeret for frikvarterets længde. Hos de yngre klasser findes ingen signifikante sammenhænge. Studiet viser også, at der ser ud til at være forskel på drenge og pigers præferencer i forhold til de fysiske faciliteter, idet drengene i højere grad end pigerne bruger boldbaner og legepladsfaciliteter. Forfatterne konkluderer, at antallet og typen af faciliteter har betydning for unges deltagelse i FA i frikvartererne. Et andet resultat i undersøgelsen er, at ca. 15% flere drenge end piger er fysisk aktive i frikvartererne på alle alderstrin og den fysiske aktivitet topper i 6. klasse. Faldet i FA er signifikant for pigerne fra 7. klasse og for drengene fra 8. klasse.

I et andet norsk studie baseret på ovennævnte data undersøgte man, om det, at skoler har en formuleret skolepolitik relateret til fysisk aktivitet, har betydning for fysisk aktivitet i frikvartererne (Haug et al., 2009). Skolepolitikker defineres i studiet som nedskrevne aftaler og erklæringer om vigtigheden af at skabe forandringer på i skolen. Der viste sig signifikante sammenhænge mellem skoler med nedskrevne politikker og FA i frikvartererne. Der var ligeledes signifikant sammenhæng mellem de skoler, der havde organiserede aktiviteter i frikvartererne og deltagelse i FA. Det konkluderes, at nedskrevne politikker og organiserede aktiviteter ift. FA har betydning for deltagelsen i FA i frikvartererne.

Endnu et norsk tværsnitsstudie, der inkluderede 1347 8. klasses elever, viste, at på skoler med mange fysiske faciliteter var odds 4,49 gange større for, at eleverne var fysisk aktive i frikvartererne. Tallene blev justeret for socio-økonomisk status, køn og interesse for skoleaktiviteter (Haug et al., 2008). Elevernes interesse i FA var signifikant forbundet med deres deltagelse i FA i frikvartererne, hvilket anslås at have en modererende effekt ift. betydningen af de fysiske faciliteter.

I et amerikansk skolebaseret studie har man testet hypotesen, at passende plads, faciliteter og udstyr samt supervision af FA i den ikke-skemalagte tid stimulerer eleverne til at være mere fysisk aktive (Sallis et al., 2001). 24 skoler blev hver observeret over tre tilfældige

dage (72 observationsdage i alt) og målgruppen var elever fra 6.-8. klasse. Observationerne blev kodet ift. type, størrelse og indhold af faciliteter og de unges aktiviteter. Man fandt, at på skoler med det højeste niveau af fysiske faciliteter og superviserede aktiviteter, var de unge 4-5 gange så fysisk aktive i skolefritiden som på skoler med lave niveauer. (Forskellen var signifikant for drengene men ikke for pigerne). Den korte konklusion var: "if we build it, they will come and be active".

Endelig skal nævnes to studier, der ser på FA i forhold til både frikvarterer og idrætsundervisning. I et nordamerikansk studie, som havde til formål at undersøge faktorer med betydning for unges aktivitetsvaner, blev der gennemført syv fokusgruppeinterview med i alt 28 7. og 8. klasse elever. Her kom nogle af de unges oplevelser med FA til udtryk (Bauer et al., 2004). I forhold til fysisk aktivitet, som både inkluderede FA i skolefritiden og i idrætsundervisningen, nævnte mange, at de kunne lide FA, fordi det gav dem mulighed for at være sammen med venner, slappe af og være aktive. Dog var der en del, der følte sig utilpasse ved at deltage pga. aktiviteter med blandede køn, fysisk formåen og overvægt og oplevede drillerier i den forbindelse. Hvis aktiviteterne blev for konkurrenceprægede, afholdt det nogle af de unge fra at deltage.

I et canadisk studie, baseret på data fra den canadiske HBSC spørgeskemaundersøgelse, var formålet at undersøge sammenhængen mellem skolepolitikker, fysiske faciliteter og FA i frikvarterer og i undervisningen (Nichol et al., 2009). Man fandt, at drengene var signifikant mere aktive end pigerne. Antallet af faciliteter havde signifikant betydning for deltagelsen i FA for begge køn. For drengene havde det signifikant betydning, at der var en boldbane. For pigerne derimod var der signifikant betydning mellem FA og hvor godt vedligeholdte faciliteterne var. Den samlede effekt af politikker, faciliteter og muligheder for at dyrke FA i forhold til mængden af FA, var større end effekten af hver enkelt del for sig. Dette taler for, at interventioner skal være flerstrengede og helhedsorienterede. I de to sidstnævnte studier er den fysiske aktivitet, der foregår i idrætstimerne, talt med. Det er derfor usikkert, hvor stor effekten er specifikt i forhold til FA i frikvarterne.

2.2.1 Frikvartersrelevante studier der har mindre børn som målgruppe

I studier der har de mindre børn som målgruppe, kan følgende konklusioner om betydningen af de fysiske og organisatoriske rammer ift. FA i frikvarterer udledes: Antallet af legemuligheder i skolegården trykke og sikre steder plus rum til forskellige (alders)grupper af

børn, tydelige markeringer af steder til forskellige lege samt godt og rigeligt udstyr har positiv effekt på den fysiske aktivitet (Kahan, 2008, Ridgers et al., 2007, Nielsen & Eiberg, 2006, s.202-204). Organisatorisk skal der være skemalagte pauser af en vis længde (min 30 min. pr. dag) og gerne flere længerevarende pauser. Der skal som minimum være passiv voksen supervision, men gerne mere aktiv voksen supervision, hvor de voksne kan fungere som rollemodeller og inspirere til FA (Kahan, 2008, Ramstetter et al., 2010). Der advares dog mod at gøre aktiviteterne i frikvartererne tvungne og meget strukturerede, idet det kan gå ud over børnenes deltagelse i fri leg og aktivitet, som vurderes som værende væsentlig for børns udvikling (Ramstetter et al., 2010). Børn er forskellige fra unge og drivkræfterne bag unges adfærd er i højere grad styret af samværet med kammerater og social accept, øget ønske om uafhængighed og autonomi og faldende autoritetstro (Ridder et al., 2010, Ovesen, 2004). Derfor er det usikkert, i hvor høj grad konklusionerne fra børnegruppen kan overføres til ungegruppen.

2.3 Studier der undersøger faktorer med betydning for FA mere generelt

I et hollandsk kvalitativt studie blev 37 hollandske drenge og piger i alderen 12-14 år interviewet om deres sundhedsopfattelser. Man fandt, at de unge havde en opfattelse af FA som noget, der er sjovt og sundt (Ridder et al., 2010). De hæmmende faktorer for deltagelse i FA var mangel på plads, udstyr og muligheder i skolen samt derhjemme. For pigernes vedkommende brød de sig ikke om konkurrenceprægede aktiviteter. Af fremmede faktorer nævnte drengene konkurrence og pigerne variation i aktiviteterne. Det var tydeligt, at det var de elever, som allerede var aktive og gode til sport, der deltog i sportsbegivenheder. Forfatterne konkluderer, at de unge i denne alder primært forholder sig til faktorer i deres nære hverdag og at de er i en proces, hvor de i højere grad skal lære at tage ansvar for deres sundhedsadfærd. Forfatterne foreslår en højere grad af involvering af de unge, så de f.eks. er med til at arrangere og organisere fysiske aktiviteter.

I en britisk oversigtsartikel, der inkluderer fire eksperimentelle studier og 16 kvalitative studier, der primært udforskede 11 til 16-åriges synspunkter (Rees et al., 2006), fandt forfatterne følgende faktorer, der virkede fremmende ift. FA: at kunne vise sine færdigheder, mulighed for at have det sjovt og for at komme af med stress, at have medbestemmelse over bl.a. valg af aktiviteter (individuelle), samvær med og støtte fra venner (socialt) og gode faciliteter (miljø). De primære hæmmende faktorer var: manglende

færdigheder, bevidsthed om udseende (bl.a. overvægt), mangel på tid og negativ opfattelse af idrætsundervisning (individuelle), forældrerestriktioner og frygt for negative reaktioner fra andre (sociale). At det rent praktisk ikke kunne lade sig gøre, for få valgmuligheder af aktiviteter og aktiviteter, der ikke opfattedes som interessante, havde også hæmmende betydning. Generelt var der kønsforskelle, hvor pigerne var de mindst aktive og der sås en gennemgående tendens til, at de aktive og inaktive fandt forskellige faktorer hhv. fremmede og hæmmende for FA.

En anden britisk oversigtsartikel af Biddle et al. fra 2004 tager udgangspunkt i en oversigtsartikel fra 2000 (Sallis et al.) og supplerer med resultater fra andre studier. Biddle et al. konkluderer, at sikre positive sammenhænge med FA hos unge (13-18-årige) er: hankøn, jo yngre jo mere aktive, målopfyldelse (achievement orientation), højere selvopfattet kompetence, stærke intentioner om at dyrke FA, høj tendens til at søge markante oplevelser ("sensation seeking"), tidligere deltagelse i FA, deltagelse i foreningssport, støtte fra forældre, søskende der laver FA og muligheder for at træne. I denne oversigtsartikel findes ikke sammenhæng mellem BMI og FA, men forfatterne supplerer med, at andre studier end de inkluderede har vist, at de unges kropsopfattelse og selvopfattelse af deres fremtræden i forbindelse med FA kan have større betydning end selve vægten. Ligeledes at "enjoyment", kontrol og autonomi, positiv indstilling til FA og opfattelsen af få barrierer og mange fordele ved FA også har fremmede betydning deltagelsen i FA.

En canadisk oversigtsartikel opsummerer den viden en række oversigtsartikler, som har undersøgt effekten af skolebaserede interventioner målrettet FA, kommer frem til (Naylor & McKay, 2009). De finder, at der er stærk evidens for effekten af multikomponente interventioner til unge, hvor der er fokus på i) at fremme de unges mestringsforventning (self-efficacy), ii) at FA skal opleves som sjovt og iii) at lave miljøforandringer (her især organisatoriske). Der ses også en trend i retning af at involvere de unge i planlægnings- og implementeringsprocesserne.

I et kvalitativt canadisk studie var formålet at identificere faktorer med betydning for unges deltagelse i FA (Humbert et al., 2008). 160 12-18-årige skulle i fokusgruppeinterview definere, hvad de ville gøre, hvis de skulle få jævnaldrende til at bevæge sig mere. Der blev anvendt en økologisk teoriramme og faktorerne blev kategoriseret som enten intrapersonelle, sociale eller miljømæssige faktorer. De intrapersonelle faktorer faldt i tre temaer: for alle aldersgrupper gælder det, at FA skal være sjovt og at det er sjovt, når man oplever at mestre

aktiviteterne. En fremherskende hæmmende faktor er frygten for at kludre i det og blive til grin. De unge fremhæver også vigtigheden af at kunne vælge mellem forskellige færdighedsniveauer. For den ældste del af de unge har faktorer som tid og bevidsthed om udseende også betydning. To sociale temaer var tydelige i alle interviewene: venner og voksne. FA skal give mulighed for at have det sjovt sammen med venner og møde nye venner. De voksne skal supervisere og facilitere FA og den voksne skal være en, som har lyst til at deltage, være ungdommelig, ansvarlig og retfærdig. Det bemærkelsesværdige i dette studie er, at de unge ikke nævner deres forældre som havende betydning ift. FA. I kategorien miljømæssige faktorer var de primære temaer: faciliteter, aktiviteter og tilgængelighed. Faciliteterne skal være interessante, velholdte og sikre, både ude- og indendørs. Den yngre del af gruppen efterlyser ret høj grad af organisering af aktiviteterne, hvorimod ønsket om mindre grad af organisering var fremherskende blandt de ældre i gruppen. Endelig skal faciliteter og aktiviteter være let tilgængelige. Forfatterne konkluderer, at hvis man vil have unge til at lave FA, er det vigtigt at skabe bevægelsesmiljøer og aktiviteter, hvor de unge føler sig velkomne sammen med deres venner uanset fysisk formåen, udseende og baggrund. Ligeledes konkluderer de, at de unge har god indsigt i hvad der virker, derfor skal man spørge dem og lytte til dem.

Resultaterne fra de udenlandske studier kan ikke umiddelbart overføres til dansk kontekst, idet der kan være kulturforskelle, som har indflydelse på de unges oplevelser og hvad de opfatter som hæmmende og fremmende faktorer. Som vist i litteraturgennemgangen er der dog mange temaer, der ser ud til at gå på tværs af landegrænser. Derfor kan danske unge til en vis grad kan sammenlignes med unge fra Europa og Nordamerika.

2.4 Opsummering

De fremherskende individuelle faktorer, som de unge giver udtryk for i forbindelse med deltagelse i FA i frikvarterer, er, at det skal opleves som sjovt. Hvis det ikke er sjovt, deltager de ikke. Oplevelsen af at have det sjovt hænger sammen med, om man mestrer aktiviteten. Hvis ikke kan det være forbundet med negative oplevelser, f.eks. følelsen af at være til grin og direkte drilleri.

Socialt fremhæves oplevelsen af at lave FA sammen med venner og muligheden for at skabe nye venskaber.

De fysiske rammer både uden- og indendørs har betydning for de unges deltagelse i FA i frikvartererne især mht. følgende: størrelsen af plads og steder, typen og antallet af faciliteter og det forhold, at de er velholdte og sikre, har betydning. Samtidig udtrykker de unge behov for at have steder, som anses for værende deres egne. Afstanden til faciliteterne, mængden af udstyr og at det er vedligeholdt har også betydning.

På det organisatoriske plan har det betydning, at der er nedskrevne skolepolitikker på området. Det har også betydning, at aktiviteterne er hurtige at organisere. Konkurrenceprægede aktiviteter har positiv betydning for nogle (hyppigst drengene) og negativ for andre (hyppigst pigerne). Supervision fra voksne ser ud til at øge den fysiske aktivitet i frikvartererne. Nogle unge udtrykker skepsis overfor voksenstyring af frikvartererne, men vil godt have voksne, der vedligeholder udstyr og sætter f.eks. turneringer i gang. Flerstrengede indsatser ser ud til at øge den fysiske aktivitet i frikvartererne.

Som det fremgår af litteraturgennemgangen, gør en høj grad af kompleksitet sig gældende, når man forsøger at finde de faktorer, der har betydning for unges adfærd i forhold til deltagelse i FA. Komplexiteten på området har betydning for de teorier, der kan anvendes, når man skal forsøge at forklare sammenhænge mellem unges adfærd og handlinger i forhold til FA. Teorier, der forsøger at indfange kompleksiteten på området, er emnet for næste kapitel.

3 Teoribaggrund

For at skabe en teoretisk ramme om genstandsfeltet er det nødvendigt at indhente viden om det, der kendetegner unges måder handle på i forhold til deltagelse i fysisk aktivitet og hvilke faktorer der har betydning for deres tilegnelse af tilbud om FA. At forsøge at indkredse de faktorer, der har betydning for de valg unge træffer i forhold til FA, er som vist i litteraturgennemgangen yderst komplekst. Ingen enkelt teori kan indfange denne kompleksitet og der vil derfor i specialet komme flere teorier i spil.

I dette afsnit redegøres for to teorier, der har analytisk potentiale i forhold til de bevidste og ubevidste valg, det enkelte individ træffer med henblik på fysisk aktivitet og bevægelsesadfærd. Indledningsvis redegøres der for rationalet bag økologiske modeller og efterfølgende præsenteres og uddybes den økologiske model, som udgør den primære teoretiske ramme for specialet (Sallis et al., 2006). Dernæst suppleres med Icak Ajzens "Theory of Planned Behavior" teori, som har forklaringskraft i forhold til enkelte dele i den økologiske model (Ajzen, 2005).

3.1 Rationalet bag økologiske teorier

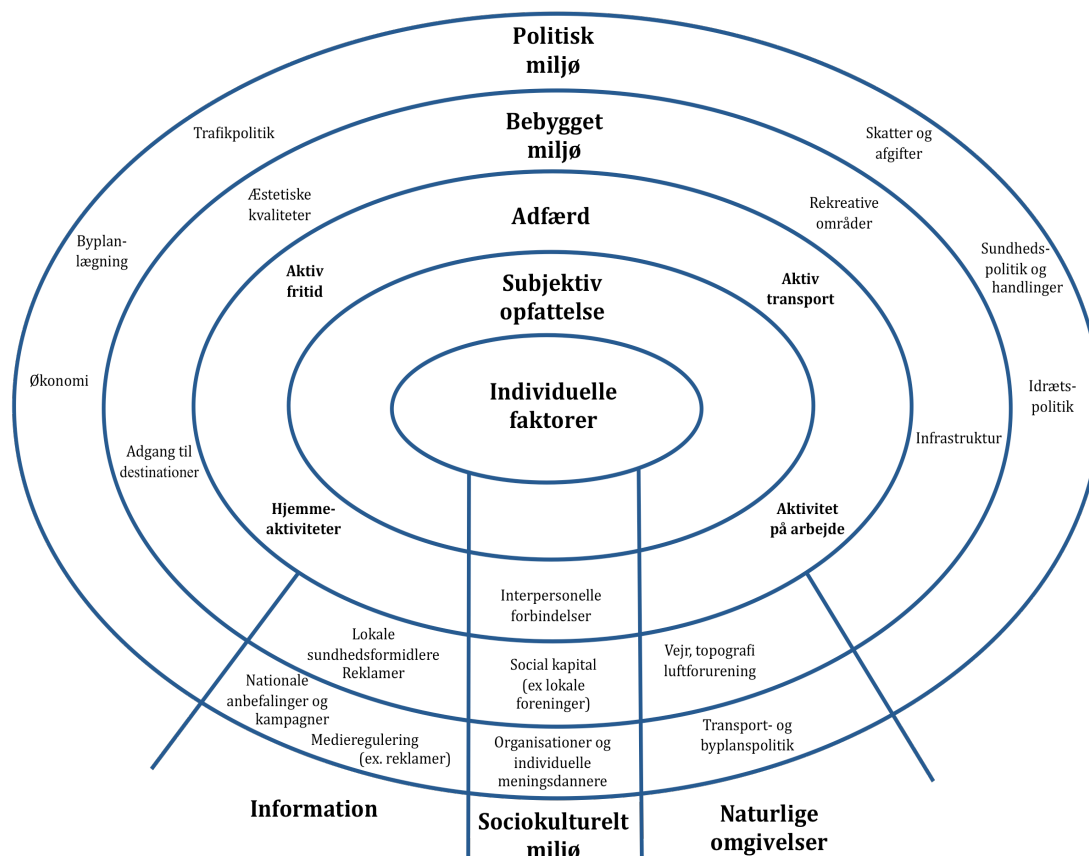
Indenfor området fysisk aktivitetsadfærd er der sket et skifte fra primært at bruge individorienterede teorier og forklaringsmodeller til at anvende helhedsorienterede teorier også kaldet økologiske teorier eller modeller. Paradigmeskiftet fra individorienterede til økologiske teorier har været initieret af forskningsresultater, der viser, at individorienterede teorier kun til en vis grad kan forklare de forskelle, man ser mellem sammenlignelige grupper og at der er mange faktorer på forskellige niveauer, som har indflydelse på vores fysiske aktivitetsadfærd (Nielsen & Breum, 2010, s.76-77). Forståelsen af økologiske teorier indenfor sundhedsfremme beror på, at mennesket interagerer med sit fysiske og socio-kulturelle miljø. Et kendetegn ved de økologiske teorier er, at de specifikt inkluderer både miljømæssige, politiske og organisatoriske faktorer, samt andre faktorer der formodes at have indflydelse på vores sundhedsadfærd (Sallis et al., 2006, s.299).

Kickstartertilbuddet er rettet mod at forsøge at påvirke de unges fysiske aktivitetsadfærd i et bestemt fysisk miljø og indenfor en bestemt organisatorisk ramme (udefrikvarteret i skolen), hvilket gør økologiske teorier særlig velegnede som teoretisk ramme for dette speciale.

3.2 Økologisk model for "Active Living"

Valget af den amerikanske psykolog James Sallis og kollegaers teoretiske model for "Active Living" (aktivt hverdagsliv) (Sallis et al., 2006) som primær teoretisk ramme for specialet er begrundet i, at modellen har en høj grad af kompleksitet og er tværvideenskabelig (Nielsen & Breum, 2010, s.77). Det samme er kendetegnende for det levede hverdagsliv. Desuden pointeres det, at niveauerne i modellen påvirker hinanden gensidigt. Dette er en styrke, idet det er min formodning, at kickstartertilbuddet gør noget ved de unge, men også at de unge gør noget ved kickstartertilbuddet. Samtidig gør kompleksiteten det til en udfordring at måle og tolke på de utallige mulige interne sammenhænge og hvordan de potentielt kan påvirke hinanden indbyrdes i forhold til den givne adfærd.

Modellen, som er vist i figur 1, illustrerer, hvilke faktorer der kan have indflydelse på vores fysiske aktivitetsadfærd i forskellige domæner, på forskellige niveauer og samspillet mellem dem. I det følgende uddybes de enkelte niveauer i modellen og relateres til de unge.

Figur 1: James Sallis og kollegaers økologiske model for "Active Living". Modellen illustrerer sammenhænge mellem forskellige former for fysisk aktivitet, faktorer i forskellige miljøer samt sociale og individuelle faktorer. Modificeret af Nielsen & Breum (2010).

3.2.1 Adfærdsniveauet

Adfærdsniveauet er fremhævet, fordi individets adfærd er det synlige resultat af samspillet mellem faktorerne på de øvrige niveauer og dermed det udfald, der har interesse. I modellen er adfærden delt op i fire domæner: fysisk aktivitet på arbejde, i fritiden, aktiv transport og fysisk aktivitet hjemme (Sallis et al., 2006, s.300). For kickstartertilbuddet er de to førstnævnte domæner interessante, fordi det at gå i skole kan betragtes som de unges arbejde og frikvartererne dermed udgør en form for fritid i skoletiden.

3.2.2 Politiske miljø

Det politiske miljø og de beslutninger, der træffes der, kan have indflydelse på individets fysiske aktivitetsadfærd gennem forskellige mekanismer (Sallis et al., 2006, s.302). Politiske beslutninger kan foregå på mange niveauer, som både kan være tæt på og langt fra det enkelte individs hverdag. Der kan være overordnede politikker, hvor konsekvenserne af beslutningerne siver ned gennem de enkelte niveauer, uden at betydningen er direkte synlig for individet (f.eks. regler omkring bebyggelseszoner og færdselsregulering). For skoleområdet er det folkeskoleloven, der udstikker de overordnede rammer. I Undervisningsministeriets temahæfte: "Fysisk aktivitet og motion i folkeskolen" står der bl.a.:

"Der er ikke længere fastsat regler for omfanget eller længden af frikvarterer og spisepauser i folkeskoleloven. Beslutning om placering og omfanget af nødvendige pauser for eleverne i skoletiden fastlægges enten af skolens leder eller af de involverede lærere og elever indenfor de af skolebestyrelsens fastsatte principper herfor" (Alvang, 2010, s.12).

De lokale politikker, der knytter an til skoleområdet, kan f.eks. være regler for længden af frikvarterer, antallet af undervisningstimer, budget for de enkelte fagområder og der kan være udarbejdet bevægelses- eller kostpolitikker enten fra kommunalt hold eller på den enkelte skole. Specifikt for kickstartertilbuddet kan der være indgået aftaler om bl.a. tidsforbrug, budget og organisering, som kan have betydning for de unges tilegnelse af kickstartertilbuddet. Der kan også være regler for brug af skolens faciliteter.

I et studie af norske skoler fandt man som nævnt i afsnit 2.2 en selvstændig signifikant sammenhæng mellem lokale skolepolitikker og FA i frikvarterer (Haug et al., 2009). Et canadisk studie, hvor man interviewede kommunale politikere, skolebestyrelsesformænd, skoleledere og lærere om betydningen af politikker målrettet FA i skolen, viste, at politikker har potentialet til at øve indflydelse, men at resultatet afhænger af

de enkelte skolars kultur, værdier og opbakning ift. FA. I sidste ende er holdninger i lærerstaben afgørende og ildsjæle anses som værende nødvendige (Langille & Rodgers, 2010).

3.2.3 Bebygget miljø

Niveauet for det bebyggede miljø omfatter både de fysiske steder, faciliteter og deres tilgængelighed (Sallis et al., 2006, s.302). På skolen kan det fysiske miljø, som er relevant for de unges FA i frikvartererne, omfatte indendørs faciliteter som gymnastiksale, haller og lokaler med fri gulvplads. Udendørs kan det omfatte boldbaner, sportspladser, legepladser, skolegårde og andre afgrænsede rum på skolens udeområde, samt hvor vedligeholdte faciliteterne er. Områderne kan være udstyret med forskellige faciliteter og udstyr, f.eks. mål, skaterbaner, tarzanbaner, forskelligt legepladsudstyr og småredskaber så som bolde og sjippetove. Tilgængeligheden omhandler de afstande, der er fra klasseværelset til de forskellige steder og faciliteter og hvor let det er at komme dertil.

Som vist i litteraturgennemgangen er der i både kvantitative og kvalitative danske og udenlandske studier fundet tydelig sammenhæng mellem faktorer i det fysiske miljø og unges fysiske aktivitetsadfærd - også specifikt i forhold til frikvarterer.

3.2.4 Øvrige miljøer

I modellen ses tre miljøer, som går på tværs af niveauerne, nemlig det naturlige miljø, det socio-kulturelle miljø og informationsmiljøet (Sallis et al., 2006, s.302). Det naturlige miljø går på tværs af det politiske og fysiske miljø og et eksempel herpå er vejret, som kan have betydning for, hvordan individet opfatter det fysiske miljø. Et review der inkluderer 35 studier fra 12 forskellige lande (bl.a. Danmark) hvor børn og unge er målgruppen, finder tydelig sammenhæng mellem årstid og FA. Graden af FA er højest forår og sommer og lavest efterår og vinter. De finder også, at sammenhængen er tydeligere i ungegruppen end i børnegruppen (Carson & Spence, 2010).

Det socio-kulturelle miljø går på tværs af hele modellen, hvilket er et udtryk for, at sociale og kulturelle forhold har indflydelse på alle niveauer (Sallis et al., 2006, s.302). F.eks. ses rollemodeller og social støtte som noget der direkte påvirker den fysiske aktivitetsadfærd. En oversigtsartikel konkluderer, at de unges sociale relationer i skolen kan have betydning,

både positivt i form af opbakning og muligheden for at være fysisk aktiv sammen med venner, men også negativt, hvor frygten for at blive til grin og blive drillet fremhæves (Rees et al., 2006). Sociale og kulturelle forhold vil ofte variere i forhold til det fysiske miljø. Skolen udgør en form for fysisk miljø med bestemte kulturelle og sociale betydninger, endvidere kan forskellige skoler have forskellige kulturer og forskellige skoleklasser kan have forskellige kulturer for FA (Nielsen & Breum, 2010, s.77). Der vil givetvis også være forskellige socio-kulturelle betydninger knyttet til forskellige steder på skolen. En boldbane inviterer til bestemte former for aktivitet for bestemte grupper, ikke kun pga. sin fysiske udformning, men også gennem de socio-kulturelle betydninger, der er knyttet til et firkantet stykke græs med hvide striber på, mens en skolegård med legeredskaber appellerer til andre former for aktivitet og grupperinger.

I lighed med det naturlige miljø går informationsmiljøet på tværs af to niveauer. Det kan være sundhedsbudskaber, der formidles via medier, og politiske beslutninger om, hvad der må reklameres for i medierne. Med den fremtrædende plads informationer har i nutidens samfund, kan der argumenteres for, at informationsmiljøet bør gå på tværs af alle niveauer i modellen. De unge har via internettet og deres mobiltelefoner lynhurtig adgang til et hav af informationer og sundhedsbudskaber formidles alle steder i dag. Sundhedsstyrelsen "Get Moving" kampagne er et godt eksempel på, at anbefalingerne for FA formidles ved direkte at henvende sig til de unge over nettet. Indirekte adresseres målgruppen via uge 41 kampagnen i skolerne og der vises "Get Moving Pattebarn" reklamer på de landsdækkende tv-kanaler i den bedste sendetid (Sundhedsstyrelsen, 2010a). Og budskabet når ud: 84% af de 15-årige har kendskab til sundhedsstyrelsens anbefalinger (Sundhedsstyrelsen, 2010b). Nyere forskning viser desuden, at digital mediering kan være et redskab til at fremme bevægelse og FA, som når unge f.eks. deler bevægeoplevelser over YouTube og derved inspireres til at afprøve og lære nye bevægelser (Elbæk, 2010, s.51)

3.2.5 *Subjektiv opfattelse*

Dette niveau repræsenterer individets subjektive opfattelse af de andre niveauer og ordet subjektiv signalerer, at opfattelser varierer fra person til person. F.eks. kan to unge mennesker opfatte det samme miljø forskelligt. Det viser sig bl.a., at vedligeholdelse af det fysiske miljø og æstetik generelt har større betydning for piger end for drenge (Nichol et al., 2009). Afstande vil også blive opfattet forskelligt, afhængig af hvor hurtigt man er til at

transportere sig rundt (Troelsen, 2010, s.25). Et studie viser, at det i højere grad er de unges subjektive opfattelse af tilgængeligheden af det fysiske miljø, der har sammenhæng med deltagelsen i FA end det er den objektivt målte (GIS data) tilgængelighed (Prins et al., 2009). Det er nærliggende at antage, at forskelle mellem objektive data og den subjektive opfattelse vil være tilstede på alle niveauer i modellen, men uvist om det er generelt, at subjektive opfattelser er bedre korreleret med fysisk aktivitetsadfærd end objektive data.

3.2.6 Individuelle niveau

I modellens centrum findes de intrapersonelle faktorer, der kan have indflydelse på individets aktivitetsadfærd, det være sig alder, biologiske faktorer som køn og fysiske forudsætninger, psykosociale og familiære (Sallis et al., 2006, s.302). For ungegruppen findes der en signifikant sammenhæng for både køn og alder, idet drenge er mere aktive end piger og ældre er mindre aktive end yngre (Sallis et al., 2000, Biddle et al., 2004). Den familiære betydning for ungegruppen er mere usikker, især i skoleregi hvor det ikke handler om f.eks. hjælp til at blive transporteret til fritidstilbud (McMinn et al., 2008, Sallis et al., 2000). En oversigtsartikel finder, at forældres eget fysiske aktivitetsniveau og holdninger til FA har betydning for de unge, men bemærker også, at venner og søskendes indflydelse kan være større end forældrenes i denne livsfase (Edwardson & Gorely, 2010).

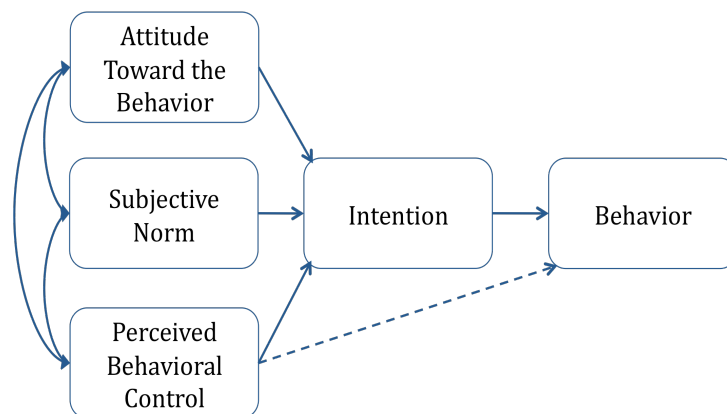
Sallis et al. henviser til, at de intrapersonelle variable, der er illustreret i modellen, udgør brede kategorier og at der kan opnås en større grad af specificitet ved at inddrage psykosociale teorier (Sallis et al., 2006, s.300). Dette finder jeg relevant for dette speciale, idet litteraturgennemgangen har vist, at faktorer som selvoplevet kompetence, interesse for at lave FA og sociale relationer er faktorer, som de unge selv udtrykker har stor betydning. Et af omdrejningspunkterne for specialet er de unges subjektive opfattelser af kickstartertilbuddet, hvilket også gør det relevant at inddrage adfærdsteorier, som mere indgående beskæftiger sig med individets subjektive opfattelser af og intentioner om at lave fysisk aktivitet. Psykosocial adfærdsteori er emnet for det følgende afsnit.

3.3 Theory of Planned Behavior

En teori, som i flere studier har vist sig at have et analytisk potentiale i forhold til fysisk aktivitet også i ungegruppen, er Icak Ajzens "Theory of Planned Behaviour" (TPB) (Bauman et

al., 2002, Nahas et al., 2003). Teorien betegnes som en psyko-social adfærdsteori og jeg vil i det følgende redegøre herfor.

Den grundlæggende antagelse i TPB er, at individers adfærd som oftest er baseret på fornuftsbetonede beslutninger, hvor individet gør brug af den forhåndenværende information og overvejer konsekvenserne af sine handlinger (Ajzen, 2005, s.117). Intentioner om at udføre en given adfærd har vist sig at have tydelig sammenhæng med selve handlingen, især når tidsperspektivet er kort og der er høj grad af viljestyret kontrol over handlingen (Ajzen, 2005, s.101-106). Det er derfor relevant at undersøge, hvad der ligger bag intentionen for en given adfærd.

Figur 2: Model over "Theory of Planned Behavior". Modellen viser de tre psyko-sociale determinanter for intentioner og adfærd (Ajzen, 2005, s.117-119)

Som vist i figur 2 er der tre primære determinanter for intentioner (Ajzen, 2005, s.117-119). Den første, som er en personlig faktor, er individets attitude til den pågældende adfærd. Attituden afspejler individets positive og negative holdninger til at udføre den pågældende adfærd. Subjektive normer, som er den anden determinant, har med social indflydelse at gøre. Den afspejler individets subjektive opfattelse af det sociale pres, der er i forhold til at udføre eller ikke udføre en given adfærd. Den tredje determinant er individets følelse af oplevet kontrol i forhold til at udføre den givne adfærd eller oplevet evne til at udføre den pågældende adfærd. Ajzen bruger også ordet "self-efficacy", som kan oversættes til "mestringsforventning", som afspejler individets forventninger til, hvor godt en given adfærd mestres. Forventningen til oplevet kontrol kan i sig selv have direkte indflydelse på den givne adfærd, hvilket er illustreret med den stiplede linje i fig. 2 (ibid).

Individer vil som oftest udføre en given adfærd, hvis de har en positiv attitude overfor den, oplever et socialt pres og har en forventning om, at de har kompetencen til at udføre den. Det er væsentligt at pointere, at de tre determinanter kan vægte forskelligt, afhængigt af hvilken intention der er tale om og hvilken situation adfærden skal udføres i. Ligeledes kan de tre determinanter være forskellige fra person til person, fra gruppe til gruppe og fra sted til sted (Ajzen, 2005, s.118). Fælles for de tre determinanter gælder, at det er individets subjektive overbevisninger (beliefs) ift. at skulle udføre en given adfærd, der ligger til grund for individets attitude, normer og oplevede kontrol. En af de subjektive opfattelser af fysisk aktivitet, som de unge nævner som havende betydning, er "enjoyment"; den givne fysiske aktivitet skal opleves som sjov og som noget man nyder at lave (Humbert et al., 2008). I et studie i forbindelse med en skolebaseret intervention for 13-14-årige piger finder man at "enjoyment" øger den fysiske aktivitet via en medierende effekt på "self-efficacy" (Dishman et al., 2005). En oversigtsartikel, der undersøger unges oplevelser af og forventninger til FA, viser, at det har betydning for deltagelsen i FA, hvorvidt de har en forventning om at mestre den givne aktivitet, og at det er forskellige opfattelser og forventninger, der er fremtrædende, afhængig af om den unge tilhører gruppen af aktive eller inaktive (Rees et al., 2006).

3.4 Sammenfatning af teoribaggrund

Traditionelt set har der primært været brugt individorienterede modeller, når menneskers fysiske aktivitetsadfærd skulle forklares. Disse teorier har dog vist sig at have begrænset forklaringskraft og et paradigmeskift over mod brugen af økologiske modeller har fundet sted. Økologiske modeller indeholder variable fra forskellige miljøer, bl.a. det politiske, fysiske, socio-kulturelle og individuelle miljø. Ved at kombinere en økologisk model med en individrettet psyko-social model er det muligt at anskue frikvartershverdagslivet i forhold til FA med en overordnet struktureret tilgang. I specialet er teorierne blevet brugt som en form for "dåseåbner", hvor teorien har fungeret som et værktøj til at få hul på både undersøgelse og analyse (Høyer, 2007). På den måde har teorien fungeret som inspiration, uden at gøre det blik, jeg har lagt på genstandsfeltet, for fastlåst eller forudindtaget. En udfordring har været at få alle facetter med, idet teorierne til sammen medtager et bredt spektrum af mulige faktorer. I forhold til det fænomen jeg kigger på, nemlig de unges tilegnelse af kickstarteraktiviteterne, kan jeg trække på indsigter fra andre lignende studier, men må ikke tage for givet, at indsigterne kan bruges i denne specifikke sammenhæng. Det fordrer en åbenhed overfor

empirien og en både induktiv og deduktiv tilgang i analysefasen. De metodiske implikationer uddybes i metodeafsnittet, men inden da en redegørelse for specialets videnskabsteoretiske tilgang.

4 Videnskabsteoretisk tilgang

Som der er argumenteret for i afsnit 1.1, er projektet videnskabsteoretisk funderet i den kvalitative forskningstradition og har et fænomenologisk-hermeneutisk perspektiv. Som nævnt i problemformuleringen har studiet til hensigt at undersøge, hvordan de unge tilegner sig tilbuddet om at deltage i fysisk aktivitet i udefrikvarteret og hvilke faktorer de oplever påvirker deres valg. Jeg er derfor interesseret i et første-persons perspektiv af de unges oplevelser. Til at opfylde dette formål finder jeg en fænomenologisk tilgang hensigtsmæssig.

4.1 Fænomenologi

I fænomenologien er opmærksomheden rettet mod, hvordan et givent fænomen opleves af subjektet, og at fænomener ikke er noget i sig selv, men i kraft af hvordan de viser sig for nogen og hvilke betydninger den enkelte tillægger fænomenet (Thornquist, 2006, s.99-105). Dette udtryktes af fænomenologiens grundlægger Edmund Husserl i maksimet "Tilbage til sagen selv", hvor det væsentlige beskrives som det at basere sine overvejelser og fortolkninger på, hvordan tingene eller fænomenerne fremtræder for og opleves af subjektet (Gallagher & Zahavi, 2010, s.16). At have fokus på hvordan fænomener opleves, erfares og tilskrives mening af subjektet kaldes en første-persons-tilgang. Denne tilgang er central i fænomenologien og metodisk er en af udfordringerne at få gyldige første-persons beskrivelser af bevidste oplevelser (ibid, s.15).

De unges oplevelser er ikke løsrevne eller isolerede oplevelser. Det er oplevelser om noget og denne rettedhed mod noget eller intentionalitet er et centralt kendetegn ved bevidstheden. Samtidig vil oplevelser altid være indlejret i eller have en reference til den verden, subjektet befinder sig i, både fysisk, kulturelt og socialt (ibid, s.18). Det betyder, at de unges oplevelser ikke kan fortolkes som løsrevne oplevelser, men skal fortolkes i relation til den kontekst de er erfaret og perciperet i. En kontekst som er med til at forme bevidstheden.

Et andet centralt begreb i fænomenologien er livsverdensbegrebet. Livsverdenen er den verden, hvor vort daglige liv leves og den verden vi erfarer og har umiddelbar fortrolighed med, hvilket også kan udtrykkes som vores væren-i-verden. (Thornquist, 2006, s.103-105, Gallagher & Zahavi, 2010, s.217). Vores væren-i-verden er kendetegnet ved praktisk handling og det er primært gennem praktisk handling, at vi erfarer, perciperer og erkender verden omkring os. Vores praktiske handlinger er altid handlinger i en bestemt

kontekst - det være sig socialt, bl.a. hvad vi ser andre gøre og hvilke forventninger andre har til os, men også en fysisk, organisatorisk og kulturel kontekst. Disse kontekstuelle faktorer er med til at forme individets intentioner og gøre handlinger meningsfulde for den enkelte (Gallagher & Zahavi, 2010, s.217-219,224).

Opsummerende handler fænomenologi om at fremstille fænomeners kompleksitet gennem detaljerede beskrivelser af første-persons-perspektivet. En jævnligt fremført kritik af fænomenologien går på, at den rene beskrivende tilgang ikke kan opretholdes, fordi mennesker nødvendigvis selv fortolker den verden, de lever og oplever i og det samme gør forskeren. Nogle fænomenologer trækker derfor fænomenologien i en hermeneutisk retning (Jacobsen et al., 2010, s.204). Jeg tilslutter mig denne retning og inddrager min personlige og teoretiske forforståelse både i udformningen af interviewguiden samt i analysen og fortolkningen af analysens resultater.

4.2 Hermeneutik

Formålet med hermeneutisk inspireret forskning er at kortlægge menneskers måder at se verden på og motiverne bag deres handlinger. Metodisk er det centralt at fortolke deres handlinger og ytringer. Dette gøres bedst ved at have et begrebsapparat at fortolke og søge at forstå med (Jensen & Johnsen, 2000, s.211-213). I den filosofiske hermeneutik består den hermeneutiske spiral både i at kunne fortolke og forstå helheden ud fra enkeltdelene og enkeltdelene ud fra helheden. Fortolkerens horisont og forforståelse inddrages også som en naturlig del af, at forståelse også er situeret i sin karakter (Thornquist, 2006, s.171-173). Endelig ses det i et hermeneutisk perspektiv som givtigt og nødvendigt at inddrage forskellige tekster i sin fortolkning.

Umiddelbart kan det se ud som om, at der er et modsætningsforhold mellem på den ene side fænomenologiens fordring om åbenhed for "sagen selv" og kravet om at forskeren sætter sig selv i parentes (Gallagher & Zahavi, 2010, s.40-41) og på den anden side hermeneutikkens anbefaling om at have et begrebsapparat at søge at fortolke og forstå med. Men som Jensen og Johnsen formulerer det, må "åbenhed ikke forveksles med uforberedthed" (Jensen & Johnsen, 2000, s.212).

4.3 Metodiske implikationer

At anlægge et fænomenologisk-hermeneutisk perspektiv, som gør subjektets væren-i-verden til genstand for en undersøgelse har metodiske implikationer, hvor kernen er at lave grundige beskrivelser, analyser og fortolkninger af subjektive oplevelser (Gallagher & Zahavi, 2010, s.35). Menneskelige oplevelser og erfaringer kan udtrykkes på mange måder, det være sig både kropsligt, verbalt, i konkrete handlinger og i tekster (Thornquist, 2006, s.105). I forhold til kropslige handlinger og kropslige udtryk er det mest givtigt at observere og efterfølgende gøre observationerne til genstand for refleksion og fortolkning. Det samme gør sig gældende for den frikvarterlivsverden de unge befinder sig i. Det er derfor vigtigt at få detaljerede, nuancerede og kontekstualiserede observationer og beskrivelser af de unges livsverden og deres gøre og laden i forbindelse med KSA i udefrikvarteret (Thornquist, 2006, s.100). For yderligere at få første-persons perspektivet frem skal de unge have mulighed for at komme til orde, hjulpet på vej af spørgsmål, der tager udgangspunkt i deres konkrete frikvartershverdag og som giver de unge mulighed for med egne ord at beskrive, hvad de laver, hvordan det opleves og hvad der har betydning for dem. Analytisk og fortolkningsmæssigt bruges det empiriske materiale, som består af interviewtranskriptioner, feltnotater og diverse dokumenter fra skolerne, samt de teoretiske forforståelser. Hvordan analysen er foretaget uddybes i afsnittet "Analysemetode".

De metoder, jeg har fundet bedst egnede til at opfylde det metodiske formål, er en kombination af deltagerobservation og fokusgruppeinterviews. Disse uddybes i de følgende kapitler, hvor der redegøres og argumenteres der for det valgte design og de valgte metoder samt de metodiske overvejelser, der har været undervejs i processen.

5 Design, metode og deltagere

5.1 Undersøgelsens design

Undersøgelsens overordnede design er en kombination af etnografiske metoder i form af deltagerobservation (Gulløv & Højlund, 2003, s.21-23, Tjørnhøj-Thomsen & Whyte, 2007, s.97-99) og netværksbaserede fokusgruppeinterview (Halkier, 2010, s.125) på to ud af de syv deltagende interventionsskoler i Spaceprojektet. Idet omfanget af et specialeprojekt ikke retfærdiggør et længerevarende feltstudie, blev deltagerobservation i dette studie brugt i en begrænset udgave. Udførelsen i praksis beskrives nærmere i afsnittet "Metodologiske overvejelser".

Argumentet for afgrænsningen til to skoler var både pragmatisk, begrundet i den tid og det omfang, der var til rådighed i et specialeprojekt, men også faglig, idet netop afgrænsningen gav mulighed for at se på betydningen af forskellige kontekster (Gulløv & Højlund, 2003, s.132). Det var derfor vigtigt, at skolerne var forskellige. To af Space skolerne blev på forhånd ekskluderet.¹¹ På baggrund af de områdeanalyser der blev udarbejdet i forbindelse med Playspot indsatsen på skolerne,¹² samt et hensyn til hvor meget tid jeg skulle bruge på transport, udvalgte jeg Sct. Jacobi Skole i Varde og Otterup Skole. Inden jeg kunne gå i gang skulle der dog opnås adgang til felten.

5.2 Adgang til felten

Efter tilsagn fra Spaceprojektets ledelse blev skolelederne på de udvalgte skoler kontaktet telefonisk. De var positive overfor projektet og fik tilsendt et informationsbrev (se bilag 1, s.113). Der blev truffet aftale om introduktionsbesøg på de to skoler og et informationsbrev til elever og forældre på 7. årgang blev udsendt over forældreintra (se bilag 2, s.115).

Den endelige adgang til felten skal i princippet komme fra dem, der skal observeres og interviewes. For at sikre mig, at eleverne i 7. klasserne ville lukke mig ind i deres frikvartershverdag i en begrænset periode, tog jeg på et introduktionsbesøg på hver af de to skoler, hvor jeg informerede eleverne klassevis om, hvem jeg var, hvorfor og hvornår jeg ville få min gang på skolen, hvad der var formålet med projektet og hvordan det ville komme til at

---

¹¹ Én skole har jeg personlig kendskab til, fordi mine børn går i skole der. På den anden skole var en antropolog i gang med observationer i forbindelse med sit Ph.d. projekt. Skolen skulle derfor ikke forstyrres yderligere.

¹² Beskrivelserne for alle skolerne findes på: <http://www.dialog-net.dk/wm327646>

foregå. Få dage efter introbesøget startede observationsperioden, så eleverne ikke glemte mig. Efter introbesøg blev 8.klasserne valgt fra idet de viste sig ikke at være omfattet af reglen om UF.

5.3 Metodologiske overvejelser

Den empiri, undersøgelsen baseres på, er ikke en direkte, objektiv repræsentation af virkeligheden, men et resultat af at jeg som forsker har været til stede i felten og i interviewsituationen og derved er medskaber af empirien (Malterud, 2003, s.73). I det følgende beskrives, hvordan jeg metodisk har grebet det empiriske arbejde an og hvilke metodiske overvejelser jeg har haft i forbindelse med tilblivelsen af det empiriske materiale.

5.3.1 Deltagerobservationer

Deltagerobservationerne, som har bestået af en blanding af observation, deltagelse, samtaler og uformelle interviews (Tjørnhøj-Thomsen & Whyte, 2007, s.102), har primært fundet sted i det obligatoriske udefrikvarter over en periode på fem uger i løbet af april og maj 2011. Deltagerobservationer egner sig godt til at indfange kompleksiteten i de unges handlinger i de relationer og den kontekst de indgår i på hverdagsbasis (Gulløv & Højlund, 2003, s.15-16). Menneskets og dermed også de unges bevæggrunde for deres adfærd vil sjældent være eksplicit erkendte, men via deltagerobservation i felten skabes der mulighed for at komme bag handlingerne og få øje på samspillet mellem de unge, deres sociale relationer og den kontekst de befinder sig i (ibid, s.18). På begge skoler har jeg haft ni observationsdage. I starten af forløbet supplerede jeg med observationer i de andre frikvarterer, da det gav mulighed for at se, hvordan disse frikvarterer adskilte sig fra kickstarterfrikvartererne.

Observationerne er dokumenteret i form af feltnotater, som jeg brugte timerne mellem frikvartererne på at skrive på min bærbare computer. Feltnotaterne strukturerede jeg i en beskrivende, narrativ del, som blev skrevet først og dernæst en mere reflekterende del, som indeholdt metodiske og analytiske overvejelser i forbindelse med det, jeg havde set (ibid, s.104-107). Når det var muligt, optog jeg spontane samtaler på diktafon og transskriberede dem efterfølgende. Det viste sig dog ret hurtigt at være svært, idet jeg ofte var i aktivitet og bevægelse sammen med de unge, hvilket gjorde det umuligt at bruge diktafonen. Jeg droppede også ret hurtigt at have en notesbog med ud i frikvartererne, idet den kom til at ligge alle mulige steder, når jeg deltog i aktiviteterne.

En metodisk overvejelse i forbindelse med at lave observationer i felten var, hvilken rolle jeg skulle have i forhold til de unge og kickstarterne (Gulløv & Højlund, 2003, s.85-98). Mine overvejelser gik på, at det ville virke mærkeligt, hvis jeg påtog mig rollen som ung og deltog i aktiviteterne, men omvendt kunne det også skabe unødigt distance at være "hende med notesblokken", der stod på sidelinjen og observerede. I løbet af de første dage i felten afprøvede jeg forskellige roller og ret hurtigt blev det naturligt, at jeg deltog i skiftende aktiviteter sammen med de unge, i stedet for at være tilskuer. Andre gange valgte jeg bevidst at 'falde i snak' med dem, der ikke deltog og spørge ind til deres oplevelser og erfaringer. Jeg har bestræbt mig på at "gøre" som de unge, men ikke at "blive" som dem, fordi man ved at indgå i handlingsfællesskaber øger muligheden for kommunikation (ibid, s.62).

En anden overvejelse i forhold til min forskerrolle var, at jeg som voksen var i risiko for at blive identificeret med kickstarterne eller de øvrige ansatte på skolerne (ibid, s.85). Det kunne få betydning for de informationer, de unge ville dele med mig. Jeg gjorde derfor en del ud af at forklare de unge, at jeg ikke delte informationer med hverken kickstartere eller andre lærere på skolen. Rent fysisk mødtes jeg med de unge og fulgtes med dem både til og fra frikvarter. Det var også dem, jeg spurgte til råd om forskellige ting, f.eks. skrevne og uskrevne regler der hørte de forskellige steder til. Hensigten var, at mine ord skulle stemme overens med mine handlinger og derved få mig til at fremstå som en voksen med en form for særstatus som "atypisk voksen" eller "ungdommelig voksen" (ibid, s.105). Strategien fungerede godt og de unge delte mange oplevelser og informationer om bl.a. KS rolle og funktion med mig, som jeg ikke tror, de ville have fortalt, hvis de betvivlede min loyalitet.

Den oprindelige intention var, at observationerne skulle bruges til at kvalificere fokusgruppeinterviewene, men som dagene i felten skred frem, blev det tydeligt, at deltagerobservationerne indeholdt mange værdifulde informationer og feltnotaterne kom derfor til at indgå i det empiriske materiale på lige fod med materialet fra fokusgruppeinterviewene. Observationerne inspirerede mig ligeledes til i at finde deltagere til interviewene og gav mulighed for, at jeg både kunne spørge dem direkte, men også vende potentielle deltagere med KS eller klasselæreren. Når de udvalgte elever gav tilsagn om deltagelse i interview, fik de et informationsbrev (se bilag 3, s.116) og samtykkeerklæring (se bilag 4, s.117) med i en frankeret svarkuvert.

5.3.2 Fokusgruppe interview

I slutningen af observationsperioden afholdt jeg fire fokusgruppeinterview i skoletiden, 2 på hver skole. Interviewene foregik i et grupperum på skolerne, så eleverne var i kendte omgivelser. At kombinere observationer med fokusgruppeinterview gav mulighed for at sætte flere metoder i spil til indsamling af empiri og gav mulighed for at følge op på de erfaringer og forståelser, der kom til udtryk i observationerne og få dem uddybet i interviewene (Halkier, 2009, s.18, Lindelof et al., 2010). Et andet argument for at vælge fokusgrupper var, at unge i denne alder er i gang med en frigørelsesproces fra deres forældre og deres holdninger og adfærdsvalg formes i stigende grad i relationerne med venner og jævnaldrende (Bauer et al., 2004, Gamst & Jørgensen, 1988, s.134). Min formodning var derfor, at deres holdninger til og adfærd i forbindelse med KSA bedst ville komme til udtryk i grupper. Samtidig var min formodning også, at deres oplevelser og erfaringer med KSA oftest ville være fælles oplevelser, hvilket fokusgrupper også er velegnede til at udforske (Malterud, 2003, s.69).

I løbet af observationsperioden blev det hurtigt tydeligt, at der i tråd med fundene i litteraturgennemgangen var forskel på drengenes og pigernes deltagelse i KSA og at der blandt begge køn både var grupper af aktive og grupper af knap så aktive eller decideret inaktive. Når de unge talte sammen eller var i aktivitet sammen, var det hyppigst to og to eller i mindre grupper af samme køn. For at få disse karakteristika repræsenteret foretog jeg en analytisk selektiv udvælgelse (Halkier, 2009, s.26-27) og sammensatte grupperne på følgende måde: På begge skoler bestod den ene gruppe af fire piger og den anden af fire drenge. I begge grupper var de to af deltagerne aktive i frikvartererne og de andre to ikke særlig aktive i frikvartererne. På den måde fik jeg både repræsenteret meget deltagende og mindre deltagende drenge og piger på begge skoler. Den enkelte gruppe blev sammensat, så den bestod af to vennepar. Argumentet for dette var for det første, at jeg oftest så dem være aktive / inaktive sammen med deres nære venner og denne kontekst ville jeg gerne flytte med ind i interviewlokalet, så det sociale rum blev genkendeligt fra deres hverdag (Halkier, 2010, s.125). For det andet havde deltagerne, der delte netværk, lettere ved at deltage i samtalen, fordi de var trygge ved de andre deltagere (ibid), hvilket jeg vurderede som vigtigt for denne aldersgruppe. Kriterierne om køn og sociale relationer gjorde grupperne homogene, mens risikoen herved var, at der ikke kom tilstrækkelig interaktion mellem deltagerne i interviewsituationen (ibid, s.124). For at skabe mulighed for diskussion og interaktion var der derfor både aktive og ikke aktive i samme gruppe. Dette lykkedes for alle grupperne, på nær

drengegruppen på Sct. Jacobi hvor de to inaktive drenge var syge på dagen. Med lærernes hjælp lykkedes det at finde to andre, men det resulterede i en mere homogen gruppe, hvor alle var aktive i frikvartererne.

På baggrund af feltobservationerne og teorien udfærdigede jeg en semistruktureret interviewguide med fem overordnede emner (se bilag 5, s.118). Interviewguiden blev afprøvet i et pilotinterview med fire drenge fra den lokale folkeskole, hvor der også er tilbud om KSA. Erfaringer fra pilotinterviewet medførte mindre ændringer i interviewguiden, men især betød det, at jeg blev mere opmærksom på min egen rolle. F.eks. at jeg skulle give plads til, at de unge gjorde deres argumenter færdige uden at afbryde dem og give plads til pauser (tavshed).

Efter en introduktion til interviewet blev hvert emne indledt med et startspørgsmål i form af et hypotetisk udsagn eller en lille opgave med relation til de unges frikvartershverdag og KSA. Deltagerne fik derefter lidt tid til at nedfælde deres tanker, som de efterfølgende fremlagde ved en runde styret af mig (Halkier, 2009, s.48-51). Dernæst blev de forskellige udsagn drøftet og fulgt op med uddybende spørgsmål, hvis emnet ikke var blevet belyst fyldestgørende (Lindelof et al., 2010). Argumentet for at vælge en relativ stram struktur på interviewene var: i) at mit fokus hovedsageligt var på indholdet af de unges udsagn og diskussioner og ikke i så høj grad på interaktionen mellem deltagerne (Halkier, 2010, s.126), ii) at erfaring fra interviews med sammenlignelige unge viser, at de kan være spontane og springende (Gamst & Jørgensen, 1988, s.138-141), hvorfor en relativ stram struktur kunne sikre, at samtalen blev på sporet og iii) at jeg var nybegynder som interviewer. Endnu en overvejelse gik på rækkefølgen af de valgte emner og tilhørende spørgsmål. Jeg valgte, at indlede interviewet med de ufarlige emner som organisering og fysisk miljø, mens de emner som berørte sociale og individuelle forhold blev henlagt til sidst i interviewet. Hensigten med dette var, at deltagerne fik mulighed for at tale sig varme og blive trygge ved situationen, inden der blev spurgt ind til de mere personlige emner. Dette viste sig at være en god strategi og de unge var meget talende, hvilket gjorde interviewene lidt tidspressede i slutningen, idet de skulle nå at holde frikvarter. Den efterfølgende transkription viste til gengæld, at det indledende spørgsmål åbnede for uddybning af nogle af de efterfølgende emner.

Interviewene blev optaget på video samt diktafon (som en sikkerhedskopi, hvis lyden ikke var god nok på videoen) og transskriberet så ordret som muligt ifølge læsevejledningen (se bilag 6, s.121). Videoptagelserne gav mig også mulighed for at holde styr på hvilken

stemme, der tilhørte hvem. De transkriberede interviews og feltnotaterne udgjorde den primære empiri, som blev behandlet i den efterfølgende analyse. Derudover blev der inddraget dokumenter i form af skolernes bevægelsepolitik og kickstarterindsatsbeskrivelsen samt områdeanalyserne fra de to skoler. Analysemetoden beskrives i det følgende afsnit.

5.4 Dataanalysemetode

Til at fremanalysere de unges oplevelser i forbindelse med kickstartertilbuddet i udefrikvarteret er anvendt Systematisk Tekst Kondensering (STK), der er udarbejdet af Kirsti Malterud (2003, s.93-113) STK er en modificering af Giorgis fænomenologiske analyse. Analysemetoden er fundet velegnet, idet den understøtter den kvalitative metode og idet der lægges vægt på et få deltagernes oplevelser og erfaringer fra interviewene og observationerne frem. Samtidig er metoden velbeskrevet og som nybegynder ud i at analysere så omfangsrigt et materiale gav det mulighed for at få struktur på analysen.

Dataanalysen består af fire faser (Malterud, 2003, s.100-111). Hvordan jeg har grebet de fire faser an beskrives kort i det følgende afsnit. Gennemgående for analysen har været, at de spørgsmål, der blev stillet til materialet, er hentet fra undersøgelsens problemformulering og arbejdsspørgsmålene:

- 1. fase bestod i at gennemlæse alt materialet og danne sig et førstehåndsindtryk. Efter endt læsning noteredes de temaer som trådte frem i materialet og temaerne fik et midlertidigt navn. Temaerne blev identificeret med Sallis økologiske model som inspiration.
- 2. fase bestod i, med temaerne fra 1. trin i baghovedet, at identificere og udvælge de meningsbærende enheder i teksten. Til forskel fra Giorgis analyse er det ikke al teksten der anses som meningsbærende og noget af teksten blev sorteret fra. De meningsbærende enheder blev kodet med relation til de oprindelige temaer. For at sikre en induktiv tilgang i kodningen, blev enhederne, hvor det gav mening, kodet med de unges egne udsagn (in vivo koder). Dernæst blev de meningsbærende enheder grupperet i temaer og undertemaer via en mindmap (se bilag 7, 122). Denne del af analysen blev samlet i en matrice (se bilag 8, s.123), som viser, hvem der har sagt hvad og hvor det kan genfindes. De meningsbærende enheder blev dernæst samlet efter undertemaer på hver sit analyseark (for eksempel se bilag 9, s.126).

- Formålet med 3. fase er at kondensere indholdet fra hver enkelt kodegruppe til kunstige citater og udvælge centrale citater, som illustrerer det kunstige citat. Denne fase sprang jeg over, da mit indtryk efter de første to faser var, at jeg var meget fortrolig med empirien og klar til 4 fase.
- I analysens 4. fase blev der for hvert undertema lavet en indholdsbeskrivelse og citater fra interviewene blev brugt som dokumentation. I denne fase blev beskrivelserne valideret op mod den oprindelige sammenhæng, de blev taget fra. I den fortolkende del af analysen vurderedes resultaterne i forhold til den anvendte teori og fundne litteratur.

5.5 Etik og etiske overvejelser

I forhold til de etiske aspekter ved at forske gør formelle regler sig gældende, men også overvejelser i forhold til målgruppen. Begge aspekter uddybes i det følgende.

Formelt var projektet af en sådan karakter, at det ikke skulle anmeldes til Datatilsynet.¹³ Personoplysninger i projektet er blevet behandlet ud fra de gældende regler i Persondataloven og er blevet behandlet anonymt i forhold til indsamling, registrering, opbevaring og afrapportering. Skoleledelsen har på begge skoler givet udtryk for, at de ikke ønskede at skolernes navne skulle anonymiseres. Videomateriale er kun anvendt internt i projektet og destrueres ved projektets afslutning. Begge skoler har modtaget informationsbrev om projektet, som blev udsendt over forældreintra og deltagerne i interviewene samt værge har underskrevet samtykkeerklæringer (se bilag 4, s.117).

Angående det mere uformelt etiske havde jeg overvejelser over det at forske med unge og være tilstede i deres skolehverdag. Når man forsker blandt børn og unge vil der være et asymmetrisk magtforhold (Gulløv & Højlund, 2003, s.60). Der skal på den ene side tages hensyn til, at de er unge og ikke har den samme mulighed for at gennemskue min dagsorden som voksne (Kampmann, 2003, s.174-177). På den anden side udgør skolen en kontekst, hvor eleverne er skolet til at acceptere de voksnes (lærernes) dagsorden. Det har været vigtigt ikke at påtvinge eleverne min dagsorden. Rent praktisk har det foregået ved, at jeg har spurgt om lov til at deltage i aktiviteter, samtaler, være i klasseværelser o.lign. Langt de fleste gange har jeg fået lov og kun i et par enkelte tilfælde har jeg oplevet at få nej eller blive ignoreret.

---

¹³ Drøftet første gang med Datatilsynet d. 26.11.2010 og igen ultimo marts 2011, efter de havde modtaget min anmeldelse.

På den anden side skal de unge ses som kompetente og ansvarlige individer, der er eksperter i eget liv. Deres udsagn skal tages for "gode varer" og de kan indgå som deltagere i et forskningsprojekt på lige fod med andre (ibid). I praksis har jeg tildelt dem rollen som troværdige eksperter i eget liv og ikke krydstjekket deres udsagn med de voksne omkring dem. I rapporten har jeg konsekvent valgt at kalde de unge for deltagere og ikke informanter for at signalere en form for ligeværdighed i processen. Information er ikke noget der tappes ud af eleverne, men noget der er skabt i samspillet med mig.

6 Deskriptiv analyse

Dette kapitel indeholder den deskriptive del af analyseresultaterne, med indholdsbeskrivelser af de enkelte temaer og de undertemaer der er fremkommet i analysen.

6.1 Analysens opbygning

Overordnet er analysen opbygget, så resultaterne afspejler de spørgsmål, der stilles i arbejdsspørgsmålene, hvorved problemformuleringen kan besvares. Efter indledningsvis at beskrive de organisatoriske og fysiske rammer for kickstartertilbuddet på Otterup og Sct. Jacobi Skole er resten af analysen struktureret efter niveauerne i Sallis økologiske model for "Active Living" (2006). Der indledes med adfærdsniveauet, derefter følger det organisatoriske niveau, niveauet for det fysiske miljø, det subjektive og individuelle niveau og afslutningsvis det sociale niveau, som går på tværs af de andre. De forskellige niveauer udgør hvert sit tema, og til hvert tema hører et antal undertemaer, som er fremkommet i analysens kode- og sorteringsfase. I den deskriptive del af analysen illustreres resultaterne med citater, der belyser de unges oplevelser og erfaringer med kickstartertilbuddet. Ved citaterne er angivet skole (O: Otterup, J: Sct. Jacobi), køn (d: dreng, p: pige) og interviewperson (A,B,C eller D) samt linjenummer. Interviewperson A og B er de elever, der stort set ikke deltager i kickstarteraktiviteterne (KSA), mens C og D deltager mere hyppigt. For feltnotaterne er angivet sidenummer og dato. Hvor udsagn i feltnotaterne er tæt på ordrette, er de angivet med '...'.

6.2 Skolernes organisatoriske og fysiske rammer for kickstartertilbuddet

Et sted er ikke kun et fysisk sted. Eksempelvis er skolen et sted, som er ladet med symbolske betydninger og skrevne og uskrevne regler for, hvornår man gør hvad og hvorfor. Også de lokale organisatoriske og fysiske rammer i skolen er med til at sætte en ramme for, hvad der sker hvilke steder på givne tidspunkter (Gulløv & Højlund, 2003, s.130-142). Dette kan have betydning for stedets bevægekultur og de unges tilegnelse af kickstartertilbuddet. Det er derfor hensigtsmæssigt indledningsvis at beskrive de to skolars fysiske og organisatoriske rammer ift. kickstartertilbuddet. Beskrivelserne er udarbejdet på baggrund af observationer,

møde med skolelederne, informationer fra skolernes hjemmesider¹⁴ og områdeanalyserne, der er lavet på de to skoler (TrygfondensForebyggelsescenter, 2010).

Den overordnede organisatoriske ramme for KS tilbuddet er beskrevet i Spaceprojektets indsatsbeskrivelse:¹⁵

”En kickstarter er en særlig uddannet lærer (eller pædagog med relation til 6.-8. klasse) med den funktion at igangsætte og facilitere aktiviteter i frikvarterne. Målgruppen for kickstarterne er alle elever i 6.-8. klasse, men andre klassetrin kan naturligvis også deltage i aktiviteterne.”

Om funktionens indhold står der:

”Som kickstarter er læreren igangsætter af aktiviteter i de lange udefrikvarterer. Lærerens rolle som igangsætter indebærer, at han efter en introduktion ikke er nødvendig for aktivitetens udførelse. I begyndelsen og ved introduktion af nye aktiviteter vil det være naturligt at læreren deltager. Funktionen som kickstarter handler i høj grad også om at være rollemodel for 6.-8. classes eleverne ved at vise, at det er sjovt og spændende at bevæge sig.”

Endvidere skal kickstarterfunktionen skrives ind i skolernes bevægpolitik, som blev færdiggjort ultimo 2010. Alle kickstartere har deltaget i et 3x6 timers kursus fordelt over tre dage i hhv. september og november 2010 samt januar 2011. Kurset er planlagt og udført af UC Lillebælt.

6.2a Beskrivelse Sct. Jacobi Skole

Skolen er en byskole med ca. 450 elever. Den mediane husstandsindkomst er på knap 300.000, hvilket er den laveste blandt Spaceskolerne. Ca. 11% af eleverne har anden etnisk baggrund, hvilket er den næsthøjeste andel. I udskoling er der to 7. klasser, tre 8. klasser, tre 9. og to 10. klasser.

---

¹⁴ Sct. Jacobi skolens hjemmeside: <http://www.sct-jacobi-skole.skoleintra.dk/Infoweb/Designskabelon8/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=&Startside=&ForumID=> [lokaliseret d. 3.7.2011] Otterup Skoles hjemmeside: <http://www.otterupskole.skoleintra.dk/Infoweb/Designskabelon8/Rammeside.asp?Action=&Side=&KlassId=&Startside=&ForumID=> [lokaliseret d. 3.7.2011]

¹⁵ Hele indsatsbeskrivelsen kan ses på: <http://dialognet-net.dk/wm330459> [lokaliseret d. 7.02.11.]

6.2a.1 Fysiske rammer

Sct. Jacobi Skole er en gammel skole, som for fire år siden flyttede til nybyggede lokaler tæt på Varde centrum (ca. 5-10 minutters gang til centrum). Se bilag 10, s.129 for kort over området. Skolen har tre fløje, hvor udskolingens klasselokaler og fællesrum i den ene fløj. I skolens centrale del er bl.a. placeret en multihal. Fra udskolingens fløj er der et ind- og udgangsparti, hvor stien fra centrum slutter, cykelparkeringen er placeret på den ene side af stien og stien fører forbi Jacobi Hallen. Et andet ind- og udgangsparti leder via en sti direkte ned til en stor multibane. Derudover er der basketbane, beachvolleybane og græsarealer, hvor der er opstillet flere mindre mål samt en 11-mands fodboldbane overfor cykelparkeringen. Disse faciliteter benyttes af mellem- og udskolingstrin. Udskolingseleverne har ikke tilladelse til at benytte mellemtrinnets boldbane og klatrestativ. Der er ingen højt voksende beplantning, afgrænsede nicher eller lækroge. Udeområdet fremstår derfor ret bart og blæsende og ved regn er der begrænset plads til at gå i ly. KSA finder primært sted på området omkring eller på multibanen og redskaberne opbevares i et rum, der ligger i forlængelse af multihallens dør ud til udeområdet. KS har fået kr. 10.000 til indkøb af redskaber og der bevilges yderligere ca. 50.000 kr. I kort gåafstand fra skolen ligger Jacobi Hallen, som eleverne har adgang til i frikvartererne i vinterperioden. I den periode, jeg var på skolen, var Playspot endnu ikke etableret.

6.2a.2 Organisatoriske rammer

Der er frikvarter dagligt fra 9.30 til 10.00 og igen fra 11.30 til 12.00. Det første frikvarter er obligatorisk UF for 7. klasserne, der skal være ude mindst 20 min. Der er obligatorisk UF for alle med undtagelse af 8.-10. klasses eleverne. Det er første år, 7. klasserne er omfattet af udefrikvartersreglen, som i skoleåret 11/12 også omfatter 8. og 9. klasserne. Udskolingseleverne har tilladelse til at forlade skolens område i pauserne. Kickstarteraktiviteterne foregår i 12-pausen mandag, tirsdag og torsdag og i 10-pausen onsdag og fredag, det betyder, at der for 7. klasserne er sammenfald mellem udefrikvarteret og KSA onsdag og fredag. Placeringen af KSA i de forskellige frikvarter er begrundet i kickstarternes skemaer.

Som en del af Spaceprojektet har skolen udfærdiget en bevægelsespolitik, der er tilgængelig på skolens hjemmeside. Om KS står der, de skal:

- "motivere eleverne til fysisk aktivitet i frikvartererne – målgruppen er eleverne i udskoling og mellemtrinnet. Dette sker ved organisering af mangeartede tilbud der fordrer fysisk aktivitet.
- Lave aktivitetsplaner og synliggøre disse"

Der er fire KS på skolen, som har 300 timer til fordeling på funktioner på årsbasis. Der er to KS i gang i frikvarteret samtidigt. Der bruges derfor 1 time dagligt, mens resten bruges til planlægning. KS har ikke gårdvagtfunktion samtidig med.

6.2b Beskrivelse af Otterup Skole

Otterup Skole har knap 400 elever og ligger placeret i den sydlige del af Otterup i gåafstand til byen. Den mediane husstandsindkomst i skoledistriktet er 330.000, hvilket hører til blandt de laveste af Spaceskolerne. Ca. 5% af eleverne har anden etnisk baggrund. I udskoling er der tre 7. klasser, tre 8. klasser og to 9. klasser.

6.2b.1 Fysiske rammer

7. klasserne bor som de eneste af udskolingseleverne på nederste etage. De har direkte udgang til de udeområder, de benytter i UF via havedøre fra deres klasseværelser. Udeområderne må også benyttes af andre elever, hvilket kun bliver brugt i begrænset omfang. Udeområdet afgrænses i den ene ende af en trappe, der fører til P-pladsen, og i den anden ende af en skrænt, hvor man på toppen finder cykelparkering og vejen til byen. Se bilag 11, s.130 for billeder over området. På den anden side af vejen er der en multibane, som også må benyttes af 7. klasserne. Denne mulighed anvendes dog sjældent og eleverne fortæller, at de ikke kan høre ringe-ind klokken, når de er på multibanen. Udeområdet består af 3-4 mindre afgrænsede baner. Banen ved trappen afgrænses af to basketnet og er belagt med asfalt, mens den anden, som ligger ud for klasseværelserne, er flisebelagt og afgrænses af en beskåret hæk og to små hockeymål. Den tredje er et græsareal ved skrænten med et lille mål i hver ende. Mellem de tre baner er der mindre områder til ophold og ved nogle af vinduerne er der bænke. Området fremstår noget slidt og belægningen er flere steder ujævn. Der er god læ og ved solskin bliver der hurtigt varmt, men der er kun begrænsede områder til at gå i ly i regnvejr. Stueetagen på bygningen, der grænser op til udeområdet, har balkon, hvor man kan se ud over det meste af område, den benyttes ind imellem 8. og 9. klasses elever. Kickstarteraktiviteterne foregår på udeområdet og redskaberne opbevares i et rum tæt på.

Der er indkøbt redskaber for kr. 60.000. Nogle af redskaberne sættes op sammen med Playspottet, som endnu ikke var etableret, da jeg havde min gang på skolen. Der arbejdes på en lånemodel for redskaberne, så de ikke forsvinder. Eleverne har ikke adgang til hal i frikvartererne.

6.2b.2 Organisatoriske rammer

Udefrikvarteret er placeret fra 11.35 til 11.55 og eleverne skal være ude hele frikvarteret. 7. klasserne er de eneste af udskolingseleverne, der har obligatorisk UF. I skoleåret 11/12 bliver det obligatorisk for hele udskolingens. KSA foregår i UF og der er to KS på hver dag.

I skolens bevægelsespolitik, der er tilgængelig på skolens hjemmeside,¹⁶ står der om kickstarterfunktionen: "Kickstarterne fungerer som motivatorer og inspiratorer, de bidrager til igangsættelse af aktiviteter i alle udefrikvartererne". I alt er der fem KS som tilsammen har 330 timer på årsbasis til funktionen. De aftaler selv fordelingen indbyrdes og har ikke gårdvagtfunction samtidig. Dog har de konfliktløsende funktion ift. konflikter opstået hos eleverne i forbindelse med KSA. KS er skiftevis ved mellemtrinnet og udskolingens - i den periode jeg var på skolen, var de hos udskolingens.

6.3 Adfærdsniveauet

Følgende afsnit omhandler adfærdsniveauet, som er centralt i modellen for "Active Living", idet det er det synlige resultat af samspillet mellem faktorerne på de andre niveauer (Sallis et al., 2006). Fokus i undersøgelsen er de unges adfærd eller aktivitet i udefrikvarteret. For at få belyst dette blev de unge i interviewet bedt om at beskrive et typisk udefrikvarter, således at de derved kunne give mig et billede af, hvor meget KSA fyldte i deres frikvarterlivsverden. Beskrivelsen blev efterfølgende sammenholdt med feltobservationerne.

6.3.1 Resultater

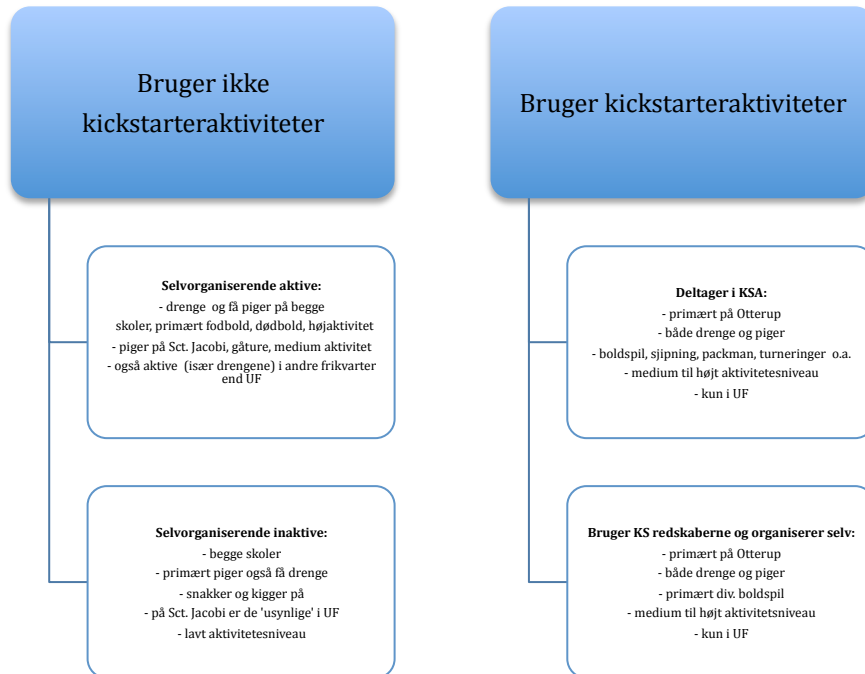
Tilsammen viser der sig et billede af fire overordnede aktivitetsgrupper af unge. To grupper, hvor KS og KSA ikke er en del af de unges frikvarter og to grupper, hvor KSA spiller en rolle.

---

¹⁶ Otterup Skoles hjemmeside:

<http://www.otterupskole.skoleintra.dk/Infoweb/Designskabelon8/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=&Startside=&ForumID=> [lokaliseret d. 3.7.2011]. Søg på: "Sundhedspolitik"

Primært på Otterup oplever de unge KS som en del af deres UF. Figur 3 illustrerer de fire grupper og kendetegnene ved deres bevægekultur, som uddybes i de efterfølgende afsnit:

Figur 3: Illustrerer de fire aktivitetstyper og kendetegnene ved deres bevægekultur

6.3.2 Selvorganiserende aktive

Fælles for de to skoler er en gruppe af selvorganiserende, aktive elever. De især fodboldspillende drenge samt enkelte piger udgør en ret stor gruppe på begge skoler. På Sct. Jacobi er der desuden en gruppe drenge, der spiller dødbold i multihallen. Bare de har en bold, som oftest en klassebold, spiller de bold i stort set alle UF og i en del af de andre frikvarterer. Adspurgt benytter de ikke KS, medmindre klassebolden er væk, i så fald låner de en bold af KS. En sjælden gang laver de andre aktiviteter eller går rundt og snakker med vennerne. Citatet illustrerer denne gruppe:

I: "det der fodbold skal jeg så lige høre, er det noget i selv sætter i gang, [...], eller er det noget hvor i venter på KS kommer med nogen bold og så kan i gå i gang?"

C: det er noget vi selv sætter i gang for det meste

I: man kan sige om KS var der eller ej, det ville ikke gøre nogen forskel?

D og C: nej

I: i ville spille fodbold alligevel?

D og C: ja

C: vi har oplevet før, hvor vores bolde blev taget, så har vi så ventet på KS kom ned og satte det i gang "(Od: 1.88-98)

Boldspillerne bevæger sig med højt aktivitetsniveau. Jeg deltog en dag i fodboldspillet og har i mine feltnotater skrevet: "Der er løbende udskiftning i målet, når man lige skal ind og have pulsen lidt ned – den her slags fodbold er hårdt!" (J: s.21, 13.4). Denne gruppe spiller ofte også i de andre frikvarterer.

En anden gruppe af selvorganiserede elever findes blandt en stor del af pigerne på Sct. Jacobi, de går rundt eller går i byen i frikvarteret og mener selv, de bevæger sig mere ved det, end ved at være på skolens udeareal, som citatet viser:

*B: "altså vi er ret tit herude foran og så går vi bare rundt eller sån, altså mig og A vi er typen, vi er meget, vi kan godt være aktive og vi er næsten altid ude
A: vi synes selv vi er mega aktive, fordi vi går jo rundt meget" (Jp: l.103-106)*

Deres aktivitetsniveau er ikke så højt som drengenes og de fortæller, at hvis vejret er dårligt, gemmer de sig på toiletterne.

6.3.3 Selvorganiserende inaktive

På begge skoler er der en gruppe af inaktive elever primært bestående af piger og men også enkelte drenge. De bruger frikvartererne på at sidde ude, snakke og kigge på aktiviteterne. Nogle af dem dyrker sport i fritiden, men synes det er vigtigere at snakke med vennerne i frikvartererne end at være fysisk aktiv. Gruppen er mest synlig på Otterup, mens de på Sct. Jacobi, hvor der er få siddemuligheder udendørs, forsøger at finde andre steder at opholde sig (toiletter, mellemgange, udenfor skolens område).

*A: "Jeg sidder bare udenfor for det meste og bare snakker, ikk så meget aktivitet, ellers så sidder jeg indenfor
I: men UF må i sidde indenfor der eller hvad?
A: nej (flere griner)" (Op: l.6-9)*

Generelt er gruppen lille på Otterup, hvor mit indtryk fra observationerne er, at langt de fleste er i aktivitet. I feltnotaterne har jeg skrevet: "Der er meget gang i den, ca. 80% er i gang er mit skøn og overordnet set er der medium til høj aktivitetsniveau." (O: s.8, 12.4.). På Sct. Jacobi er det svært at få et overblik over, hvor stor gruppen er, idet de ikke er synlige på skolens udeområde i UF. Følgende uddrag fra feltnotaterne viser det: "Der er ikke meget trafik på stien mod byen i dag, så der er ikke rigtig nogen at følges med. Jeg tænker 'hvor er pigerne henne'" (J: s.13, 11.4.).

6.3.4 Deltager i KSA

Denne gruppe findes primært på Otterup Skole, hvor en del af de unge deltager i de aktiviteter, KS sætter i gang, eksempelvis forskellige boldspil, sjipling, "pacman", turneringer. Nogle elever tiltrækkes af, at KS deltager i et allerede etableret boldspil:

A: "ja men altså, jeg har det bare meget med at gå rundt med vennerne og så snakker vi eller et eller andet og så bruger vi det meste af tiden på det og så kommer der måske en KS over med en bold, en frisbee eller et eller andet og så har vi også den med og så står vi og spiller til hinanden, kaster og så står vi og joker og så lidt og har det hyggeligt." (Od: l.7-12)

Denne gruppe varierer i størrelse og rummer både piger og drenge. Aktivitetsniveauet er medium og indimellem højt ved disse aktiviteter - som en af KS fra Otterup forklarer mig, gælder det om at få aktiveret nogle af de inaktive og det gør man ikke ved at stille for høje krav til deres fysik.

På Sct. Jacobi ser jeg ikke 7. kl. pigerne deltage aktivt i KSA og det er sjældent drengene deltager i KSA. Drengene siger selv, det ca. er et par gange om måneden (Jd: l.1447-1453).

6.3.5 Unge der bruger KS redskaberne

På Otterup er der en ret stor gruppe af de unge, som bruger de redskaber, KS har med og selv organiserer deres aktiviteter. Det er tydeligt, når KS kommer sent, da mange i disse tilfælde står og venter. Så snart KS dukker op med redskaber fordeles de hurtigt og aktivitetsniveauet stiger tydeligt, hvilket følgende uddrag fra feltnotaterne illustrerer:

"I dag boldnettet + tovene + tørklæder og musik. Da de 'bliver sluppet løs' er boldene hurtigt i spil. Der bliver meget hurtigt organiseret boldspil ved basketball nettene og stikbold på midterområdet. Der deltager både drenge og piger" (O: s.8, 12.4.).

I de følgende afsnit beskrives faktorer fra de forskellige niveauer i modellen for "Active Living", som de unge oplever har hæmmende eller fremmende betydning for deres deltagelse KSA.

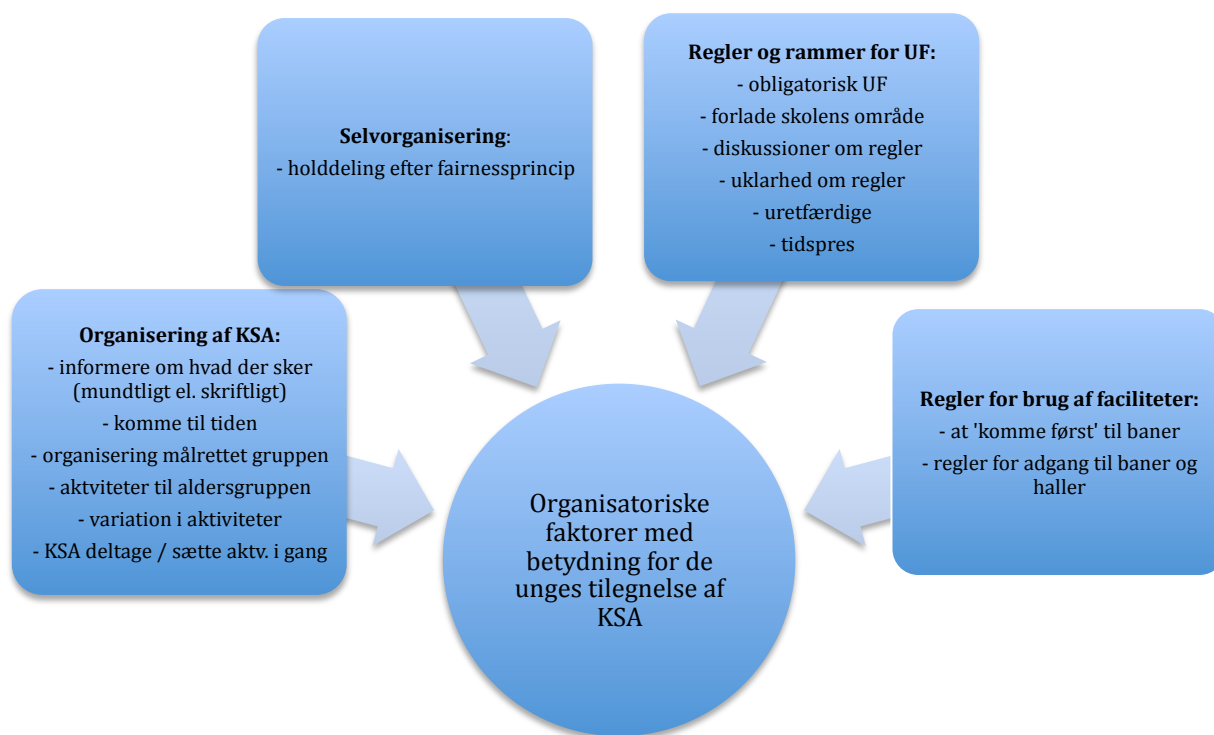
6.4 Organisatorisk niveau

Det organisatoriske niveau omfatter de regler og rammer, der er for KSA, både på et overordnet niveau, men også organiseringen af selve aktiviteterne.

6.4.1 Resultater

Fire undertemaer har især betydning for de unges tilegnelse af KSA og under hvert undertema er der faktorer med hæmmende og/eller fremmende betydning. De fire undertemaer er: i) den måde KS vælger at organisere KSA på, ii) de selvorganiserende unge, både dem der har egne redskaber og dem der bruger KS's redskaber, iii) regler og rammer for det obligatoriske UF og endelig iv) regler og rammer for brug af faciliteterne på skolerne. De unge fortæller ofte om de regler og rammer, både skrevne og uskrevne, der er på skolen, som de oplever har betydning for dem og deres deltagelse i KSA. Der er eksempler på både tilpasning til regler og regelbrud. Undertemaerne med tilhørende faktorer er vist i figur 4 og beskrives nærmere i de efterfølgende afsnit.

Figur 4: illustrerer de organisatoriske faktorer der har betydning for de unges tilegnelse af KSA med tilhørende undertemaer

6.4.2 Organisering af KSA

De unge på begge skoler vil gerne informeres om, hvad der skal ske og det sker på forskellig vis. På Otterup siger eller viser KS, når de kommer ned på udearealet, mens de på Sct. Jacobi har de en info-tavle i udskolingens fællesrum. En KS fortæller mig dog, at 'vi er ikke så gode til at holde den opdateret' (s.2, 29.3). De unge fortæller, at de ikke bruger tavlen, fordi den ikke

bliver lavet om, eller fordi de ikke er opmærksomme på den. Engang imellem kommer KS ind i klasserne og fortæller, hvad der skal ske. Generelt opleves KS mere synlige på Otterup end på Sct. Jacobi. Nogle af de unge på Sct. Jacobi ved ikke, hvordan man finder ud af, hvad der foregår (Jp: 1.254-264).

Det har betydning, at KS kommer til tiden. På Otterup har jeg observeret, at det indtil KS kommer, kun er de selvorganiserende aktive, der er i gang og at aktivitetsniveauet stiger betragteligt, når KS dukker op. I mine feltnotater har jeg skrevet: "KS ankommer med boldnettet og sjippetovene. Boldene forsvinder hurtigt og der er gang i alle tre boldområder /arenaer, blandet køn på alle." (O:s.13, 14.4.). Eleverne fortæller, at det nogle gange kan tage lang tid inden KS dukker op (O:s.21, 2.5.)

På Otterup fortæller KS, at strategien har været at gøre mellemtrinnet selvkørende og så koncentrere sig om 7. klasserne. På Sct. Jacobi oplever de unge, at KSA i store træk ikke organiseres for dem, men for mellemtrinnet:

I: "i får fri og skal holde UF, hvordan finder i ud af hvilke KSA der skal være i dag og hvordan finder du ud af, om du vil være med? [...]"

A: det ved jeg ikke

B: vi får ikke noget at vide, de går bare ud, så går de over til noget rum de har derovre ved de små mål, så tager de en bold eller et eller andet, så går de over på mellemtrinnets grund og så laver de et eller andet, det er sån

C: det har faktisk ikke engang noget at gøre med os det der KS der" (Jd: 361-169)

Det ser ud til at have betydning for de unge, at aktiviteterne er målrettet deres aldersgruppe, det må bl.a. ikke være "barnligt". Hvad de oplever som barnlige aktiviteter er afhængigt af køn og pigerne vurderer oftere end drengene aktiviteter som barnlige (Op: 1.493-495). De unge giver ligeledes udtryk for, at der gerne må være variation i aktiviteterne (Od: 1.197-201)(Jp: L.904-908). Det er både de aktive og mindre aktive, der efterspørger variation.

Endelig oplever de unge det som vigtigt, at KS sætter aktiviteter i gang og deltager i aktiviteterne. Det ser ud til at tiltrække de unge, så der kommer flere i gang, når KS deltager (O: s.22, 2.5.). Af og til deltager begge KS i den samme aktivitet, men de unge oplever også, at nogle af KS "bare står og kigger" (Od: 1.134-143).

6.4.3 Selvorganisering af aktiviteter

For de to grupper af unge, som selv organiserer deres aktiviteter, heraf bruger den ene gruppe KS-redskaber, ser det ud til at have fremmede betydning for deres deltagelse, at der

er uskrevne regler for, hvordan holdfordelingen finder sted. I løbet af observationsperioden har jeg flere gange spurgt til disse regler, fordi holdene for mig at se dannedes automatisk. I mine notater har jeg, efter at have oplevet både en arrangeret fodboldturnering for udskolingen og hvordan de til hverdag selvorganiserer sig, skrevet:

"Jeg tænker over, at når tab/vind kodekset forsvinder, så bliver det sjovere + det at holdsammensætningen bliver uforudsigelig, så bliver det heller ikke et strategisk spil om at sammensætte det bedste hold." (J: s.22, 13.4.).

Overordnet set fordeler de hold efter et princip om, at holdene skal være ca. lige gode, som nedenstående viser:

I: "nåå, det er så mit næste spørgsmål, hvordan fordeler i de der hold,[...]"

C: mig, nogen gange når jeg kommer ud, så er der bare nogen hold og så går jeg bare ind og spør "hvem er jeg sammen med" jamen du skal bare gå derned og så går jeg bare ind, så kigger jeg og ellers så siger de det [...]"

I: forsøger i så at fordele holdene så de er ca. lige stærke?"

B: ja

C: retfærdige

A: gode og dårlige på hvert hold" (Jd: l.76-90)

6.4.4 Regler og rammer for udefrikvarter

På begge skoler har de unge mange kommentarer til og oplevelser med reglerne for det obligatoriske udefrikvarter, som er rammen for KSA. Mine observationer viser, at det er fremmede for aktiviteten i frikvartererne, at det er et obligatorisk udefrikvarter. I de andre frikvarterer, som jeg også har oplevet, så jeg ikke særlig mange unge ude. De unge oplever reglen om UF som "tvang" og en form for straf (Jp: l.509-511), især når det er dårligt vejr. De mener også, at de vil gå ud af sig selv i godt vejr (Od: l.300-305). På Sct. Jacobi nævner de unge af og til, at de skal være ude 20 minutter om dagen, så de kan få 1 mill. til Playspot og en lærer på Sct. Jacobi fortæller en dag på lærerværelset, at 'det (Space) ikke er, som jeg troede det ville være. Der er meget mere tvang' (J: s.30, 29.4).

På Sct. Jacobi benytter især pigerne sig af reglen om, at de må forlade skolens område i frikvartererne. De synes ikke, de har noget at lave på skolens område i UF og oplever at byturene giver dem frihed, hvor de ikke skal høre på lærere der hakker på dem (Jp: .864-868).

På Otterup virker det til, at reglen om at være ude stort set er accepteret. På Sct. Jacobi giver det anledning til diskussioner mellem lærerne og de unge. Især pigerne på Sct. Jacobi forsøger ofte at bryde reglerne og fortæller mig, at de gemmer sig på skolen (Jp: l.127-137). Dårligt vejr giver anledning til diskussioner om reglen på begge skoler.

Primært på Sct. Jacobi er der en oplevelse af uretfærdighed forbundet med, at reglen om UF gælder for dem og ikke for resten af udskolingens (Jp: 1.444-449). Der er uklarhed om reglerne for, hvornår man skal gå ud og hvornår man må komme ind. Under observationerne har jeg flere gange spurgt de unge og fået forskellige svar. Citatet illustrerer oplevelsen af, at reglerne er uretfærdige:

C: "det er de ligeglade med... jeg synes også det er irriterende at det kun er os, altså 7.a og 7.b og så er det ikk helt op til 9. klasse

I: nu siger du det kun er jer, det er jo også 6.,... hvem er det det ikke er da?

C: det er 8., 9., og 10

I: 8., 9. og 10. behøver ikke gå ud?

C: nej

A: de gør det bare nogen gange

I: de gør det nogen gange med de skal ikke, men i skal?

C: ja

D: hvis de finder os og ser os" (Jd: 1.491-506).

Endelig viser mine observationer, at 20 minutter kan føles kort, hvis man skal nå at etablere en aktivitet, være i gang og få den afsluttet. Nogle af eleverne efterspørger derfor længere frikvarterer (O:s.4, 4.4. + s.10, 12.4.).

6.4.5 Regler for brug af faciliteter

På begge skoler gælder en uskreven regel om, at de, der kommer først til banerne, har retten til dem i det pågældende frikvarter (Op: 1.49-53), hvilket kan være en hæmmende faktor for de, som ikke når frem i tide til den bane, de havde udset sig.

På Otterup er det primært det beskrevne udeområde, der bruges til KSA, og jeg har stort set kun set elever fra 7. klasse der. På Sct. Jacobi er der en del flere regler for, hvem der må være hvor, hvornår og hvordan - f.eks. skal man være aktiv, hvis man er i multihallen på skolen (Jd: 1.1166-1180). De unge på Sct. Jacobi føler sig klemte af reglerne for brug af faciliteter, baner og haller. De giver udtryk for, at de ikke må komme på mellemtrinnets område, men at mellemtrinnet må være på "deres":

D: "den der (legestativet), den er ikke så meget vores, det er mellemtrinnets

A: jeg kan sige med det samme, vi ikke må bruge den der[...]

B: vi må heller ikke bruge denne her, må vi?(peger på billedet af mellemtrinnets boldbane)

I: de der mål, er det de der ligger derovre (peger på målene der er længst væk)?

B: nej der må vi heller ikke" (Jp: 1.925-931)

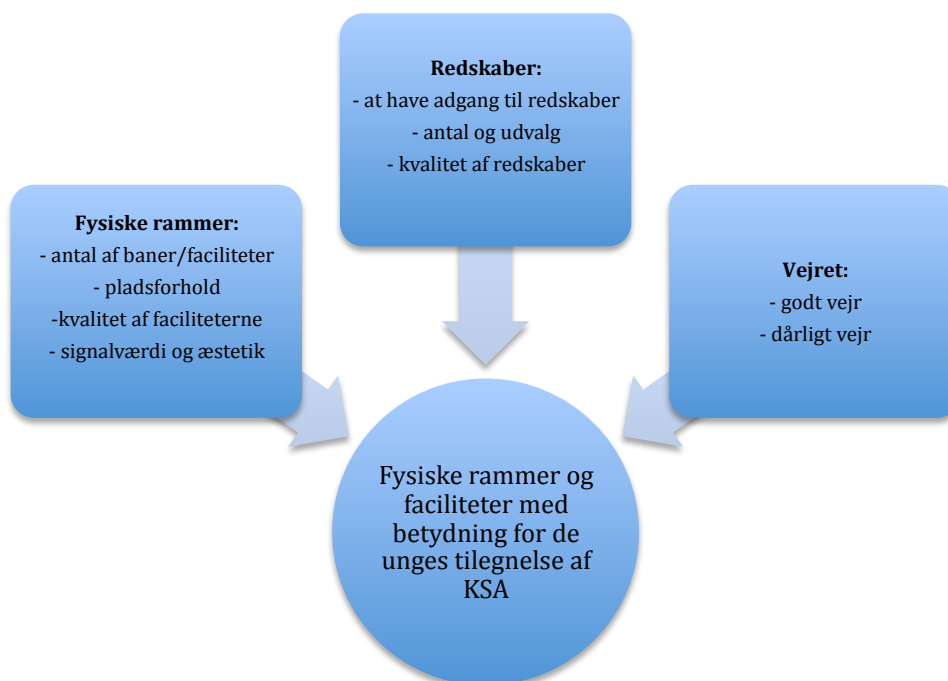
De unge på Sct. Jacobi er ikke klar over, hvorfor Jacobi hallen netop (primo april) var blevet lukket, for de vil gerne bruge hallen på dage med dårligt vejr (J: s.11, 7.4.).

6.5 Nivauet for fysiske rammer og faciliteter

Niveauet for det fysiske miljø omfatter de fysiske rammer og faciliteter på skolerne, som bruges i forbindelse med KSA. Fokus er især på de faktorer, som de unge oplever har fremmende eller hæmmende betydning for deres tilegnelse af KS tilbuddet.

6.5.1 Resultater

Under temaet fysiske rammer og faciliteter har der i analysen vist sig tre undertemaer, som har eksplicit betydning for de unge, i) de fysiske rammer i form af baner, andre udendørs faciliteter og haller, ii) de redskaber KS har til rådighed og endelig iii) vejret der ofte nævnes som en faktor med betydning for tilegnelsen af og deltagelsen i KSA. Under hvert undertema hører forskellige faktorer, som er vist i figur 5 og som beskrives i de efterfølgende afsnit.

Figur 5: Illustrerer hvilke faktorer, der i forhold til de fysiske rammer og faciliteter har betydning for de unges tilegnelse af KSA med tilhørende undertemaer.

6.5.2 Fysiske rammer

En af de faktorer, der har betydning for de unges deltagelse, er antallet af baner. Der skal være baner og faciliteter nok til alle, der gerne vil spille og være aktive (Op: l.198-203). Der er en del faciliteter/baner på begge skoler, men på Sct. Jacobi oplever især pigerne, at der ikke er faciliteter til dem, der gerne vil andet end at spille fodbold (Jp: l.936-944).

Mine observationer peger på, at der i store træk er baner nok til de, der vil spille, men at pladsforholdene på banerne, især på Otterup, kan være en begrænsende faktor for deltagelse. I mine feltnotater, fra en dag hvor jeg sjippede mellem to baner, har jeg skrevet: "Bolde fra andre der er i gang kommer flyvende ind over et par gange – pladsen oplever jeg som trang" (O: s.19, 28.4.). De unge på Otterup oplever ligeledes, at pladsen kan være trang både på banerne, men også områderne mellem banerne og at trange faciliteter har betydning for lysten til at deltage (Jp: l.632-640).

A: "men det kan også ske nogen gange at folk de ender med at komme op og skændes, for så hvis KS de kommer med sjippetove og nogen de har basketbolde og så står de måske lige her bare og kaster til hinanden, og sjippetovene "aj det er os der skal være her, fordi vi er KS eller et eller andet", folk kommer op at skændes om det og så er der osse meget ... trafik om man vil" (Od: l.789-794)

Nogle af drengene nævner, at det er en fordel med fleksible baner, f.eks. at målene kan flyttes afhængig af, hvor mange der vil spille den dag og generelt vil de unge gerne have baner med plads til mange (Jd: l.975-985). Baner kan også være for små, så spil som f.eks. rundbold ikke kan lade sig gøre (Op: l.255-260).

En tredje ting, der opleves som betydningsfuldt, er kvaliteten af faciliteterne. De unge på Sct. Jacobi er generelt godt tilfredse med kvaliteten af deres faciliteter, de nævner bl.a. gode mål og godt underlag som væsentlige (Jd: 883-885+893). På Otterup nævner de unge mange ting ved deres faciliteter, som kan have negativ betydning, især ujævnt underlag, dårlige mål og beplantning, som er i vejen. Mine observationer er i tråd med de unges, men viser også, at det på trods af kvaliteten af baner og faciliteter er på Otterup, der er flest unge i gang med aktiviteter i UF.

Endelig oplever de unge, især pigerne, at det har betydning, hvad man tænker, når man ser faciliteterne. En firkant med mål i begge ender signalerer boldspil og hvis man ikke interesserer sig for det, bruger man det ikke (Jp: l.870-874). De efterlyser områder til hygge, hvor man kan være i aktivitet på en lidt mere stille måde (Od: l.780-787). På en gåtur med tre

piger fra Jacobi fortæller de, at 'deres gamle skole var bedre med bænke og hyggekrege, det nye er for åbent' (J: s.25, 27.4.).

6.5.3 Redskaber

Generelt fremhæves det som vigtigt at have adgang til redskaber, for ellers "kan man ikke rigtig lave noget" (Jp: l.1004-1009), og de oplever af og til at måtte vente på, at KS kommer med redskaberne (Od: l.88-98). På Sct. Jacobi er billedet det samme, en dag taler jeg med et par af fodbolddrengene, der står og kigger, men ikke kan komme i gang, fordi de ikke har nogen bold (J: 32, 6.5.). Et problem, der fremhæves, er, når redskaber forsvinder, da det ødelægger muligheden for aktivitet (Op: l.812-819).

Også antallet og udvalget af redskaber er en faktor af stor betydning. På Otterup har jeg ofte set, at KS ankommer med et boldnet og sjippetove. Nettet tømmes hurtigt og sætter mange i gang. Kommer man når det er tomt, kan man dog ikke lave noget (Op: l.803-811). På Sct. Jacobi har jeg ikke set KS have et større udvalg af redskaber fremme, det er som oftest én bold og måske en anden ting, f.eks. hockeyudstyr. De unge oplever det som en begrænsende faktor, at der ikke kommer flere redskaber frem (Jd: l.1062-1070)(Jp: 1017-1018). Følgende citat viser vigtigheden af at have både mange og varierede redskaber, som de unge kan bruge af:

A: "den er jo så lidt det der all around, du kommer ned, du får tømt det hele og så kan du have mange flere om det end f.eks. om en enkelt fodbold [...], når de kommer ned med nogen sjippetove, altså sjippetove, frisbees, måske en amerikansk fodbold, det åbner op for lidt mere til flere mennesker også hvor der er flere bolde i den og basketbolde og fodbolde, altså flere fodbolde så fodboldfolket også kan få" (Od: l.848-856)

Men også at det kan give problemer: A: "nok ulempen ved det er med alle de bolde, det er meget sjældent de får dem alle sammen med tilbage" (Od:l.860-861).

Endelig fremhæver de unge fra den aktive gruppe, at kvaliteten af redskaberne har betydning. Det er f.eks. sjovere at spille med gode bolde og tunge bat (Od: l.905-910, l. 930-936).

6.5.4 Vejret

De unge på begge skoler har mange udsagn, der knytter an til oplevelsen af vejret som betydningsfuldt. Ikke overraskende fremhæves godt vejr som fremmede for det at skulle

være ude og lysten til at være aktiv. Dårligt vejr derimod fremhæves som en hæmmende faktor både for at skulle ud, men også for at deltage i aktiviteter når man er ude. De vil hellere søge i ly og stå stille (Od: l.531-532):

D: "det er bedst når det er godt vejr, for så skal man ikke stå med den der jakke på og stå og fryse, så kan man tage jakken af og man kan uhh [vifter med den ene hånd og smiler], sprede armene og have det sjovt, godt vejr det betyder rimelig meget synes jeg og ja, det giver flere muligheder. Når det er koldt og man står og fryser, så har man ikke lyst til at sjiippe... og jeg har heller ikke lyst til at stå og kaste med en bold, jeg har bare lyst til at stå og fryse" (Op: l.509-513)

Mine observationer viser, at der på Otterup er mere læ end på Sct. Jacobi, i observationsperioden var der ingen regnvejrsg dage, men Otterup virkede generelt lunere end Sct. Jacobi, hvor det, selvom solen skinnede, kunne være både blæsende og koldt (J: s.31, 4.5.). Dog har jeg observeret, at godt vejr ikke ser ud til at trække elever ud i indefrikvarterne (O: s.11, 14.4.).

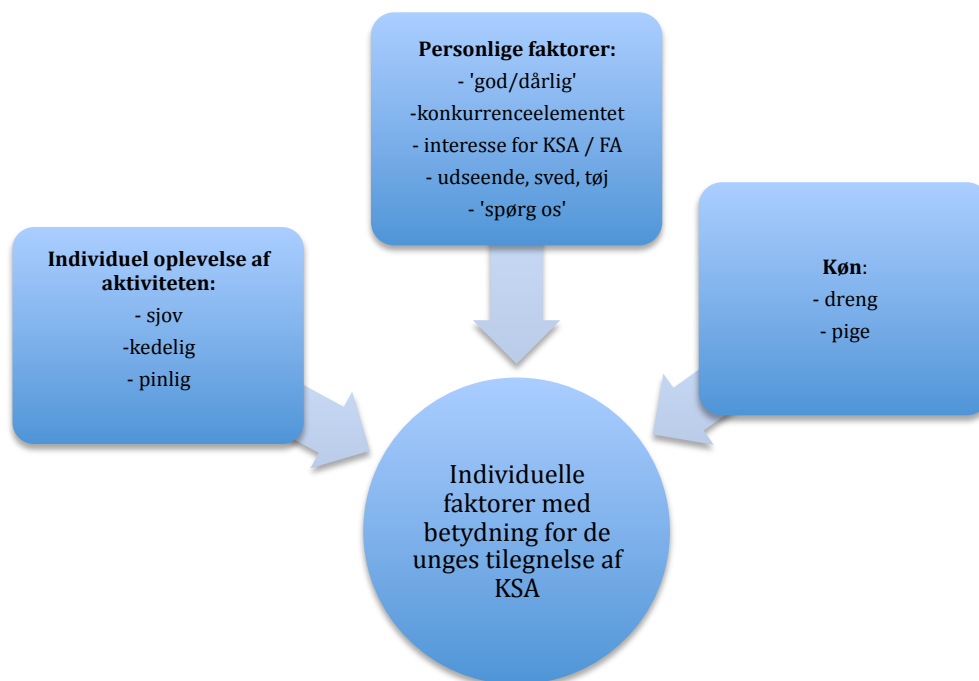
6.6 Subjektive og individuelle niveau

Det individuelle niveau omfatter de faktorer, som har at gøre med, hvordan individet opfatter aktiviteterne eller sig selv. Der lægges vægt på de faktorer, som de unge oplever har fremmende eller hæmmende betydning for deres deltagelse i KSA.

6.6.1 Resultater

Overordnet er der i analysen fremkommet tre undertemaer i forhold til det individuelle niveau. Det første er, hvordan de unge oplever aktiviteterne, det andet er personlige faktorer, som har betydning for deres deltagelse og endelig viser især mine observationer, at der er forskel på at være dreng og pige. De forskellige faktorer er vist i figur 6 under hvert undertema og beskrives nærmere i de følgende afsnit.

Figur 6: Illustrerer hvilke individuelle faktorer, der har betydning for de unges tilegnelse af KSA med tilhørende undertemaer

6.6.2 *Individuel oplevelse af aktiviteten*

En gennemgående fremmede faktor for de unges deltagelse i aktiviteterne er, at de har en forventning om, at KSA er sjove, eller har oplevet, at den pågældende aktivitet er sjov. Der er naturligvis forskellige opfattelser af, hvad de synes er sjovt. Mange af drengene synes, fodbold er sjovt - både spiller de det meget, og når de spiller, viser observationerne, at de griner og har det sjovt samtidig med. Nogle af drengene nævner, at de er stoppet til foreningsfodbold, fordi det blev for seriøst (s.12, 7.4.). En del af pigerne på Otterup synes forskellige former for boldspil er sjovt og udstråler glæde, når de er i gang (O. S.3, 4.4.). To af de parametre der ofte nævnes, som med til at gøre en aktivitet sjov, er, at der er mange i gang med den og at de, der er med, ikke ødelægger spillet:

D: det bedste det var selvfølgelig, at jeg spillede fodbold og så var der rigtig mange med og vi hyggede os med det og så alle de selviske spillere, nogen fra de andre klasse og nogen fra vores klasse, som ikke gider spille bolden, de skulle ikke være med, så ville det være rigtig godt

I: jeg skal lige have det sidste igen

C: selviske, dem der dribler selv og ikke gider spille bolden og bare er bittede inde på banen (Od: 1.476-484)

Det, at der er mange i gang, kan i sig selv være med til at tiltrække flere. De unge får lyst til at være med, hvis de kan se, at mange har det sjovt (s.31, 4.5.). At aktiviteter er nye, opleves ikke

som ensbetydende med, at de er sjove. Aktiviteterne skal prøves af og vurderes. Når det er sket, ved man på forhånd, om man finder aktiviteterne sjove eller kedelige (Jp: l.1246-1251)(Jd: l.1347-1357).

Når de unge forventer, at en aktivitet er kedelig, opleves det som en hæmmende faktor for deltagelse. Igen er det forskelligt, hvad der opfattes som kedeligt. En del af pigerne på Sct. Jacobi synes boldspil er kedeligt og vil hellere gå ned i byen, men det kan også være aktiviteter, der betegnes som barnlige (Op: l.1064-1065). En aktivitet, der normalt opfattes som sjov, kan også blive kedelig af, at der er for mange små med (Jd: l.216-223).

Aktiviteter kan også opfattes som pinlige, hvis de er for barnlige som f.eks. "kluddermutter", hvis der er for få der deltager (Op: l.987-992), eller hvis man kommer til at gøre noget pinligt (Op: l.987-992)(Jd: l.1246-1253). At noget er pinligt opleves som en hæmmende faktor for at deltage.

6.6.3 Personlige faktorer

For nogle af de unge har det betydning, om de opfatter sig selv, eller det hold de deltager på, som gode eller dårlige. Dette forhold nævnes ofte i sammenhæng med udsigten til at vinde eller tabe. Hvis man opfatter sig selv som værende dårlig til en aktivitet, så har man ikke lyst til at deltage (Op: l.906-908). Omvendt kan man opfatte sig selv som god, men ikke have lyst til at deltage, hvis dem, man skal spille mod, er bedre end en selv. I en fodboldturnering på Sct. Jacobi ville den ene 7. klasse ikke deltage ud fra en betragtning om, at 'vi taber alligevel' (J: s.7, 4.4.). De samme drenge spillede fodbold på den lille bane, mens fodboldturneringen blev spillet på multibanen. At opfatte sig selv som dårlig kobles af nogle sammen med oplevelsen af, at det er pinligt at deltage. For nogle af de unge er det en fremmede faktor for at deltage i KSA, at de selv synes, de er gode til aktiviteten (Jd: l.1029-1032), men det også kommer an på, hvor meget der er på spil:

I: betyder det noget for om I har lyst til at deltage om I synes I er gode til den aktivitet der skal laves?

D: næj [C nikker bekræftende]

I: nej siger I og du siger ja B, på hvilken måde

B: det ved jeg ikk, hvis det er sån noget hvis det gælder sån virkeligt, altså seriøst (utydeligt), hvis det nu er stafet, hvor det gælder sån , men hvis det bare er for sjovagtige ting altså, så er jeg ret ligeglad (l.1066-1074).

Nogle af de unge udtrykker, at det ikke er så vigtigt, om man er god eller dårlig, bare man har det sjovt (Od: l.1480-1481)(Jp: l.1254-1258). For andre hænger det at have det sjovt sammen med, om man synes man er god til aktiviteten (Od: l.884).

Fælles for unge på de to skoler er udsagn om, at deres deltagelse bl.a. afhænger af, om det er en aktivitet de interesserer sig for. Nogle udtrykker, at de ikke er den type, der interesserer sig for sport og at det handler om, hvordan man er som person (Op: l.1129-1132). Som en af pigerne på Sct. Jacobi siger:

B: "ja men jeg tror ikke folk de gider "ahh, men hvad er der i dag". Jeg er sån en type der bare "nå [lader som om hun kigger på tavlen], men jeg er ligeglad, jeg interesserer mig ikke så meget for det, altså jeg har været forbi den der tavle 100 gange, hvor jeg bare har kigget , nå, ahh" (Jp: l.713-717).

For pigerne, især på Sct. Jacobi, er der en tendens til, at hvis man ikke interesserer sig for boldspil, opleves det som om, der ikke er noget at lave (Jp: l.158-163). På Otterup ser der ud til at være et større udvalg af aktivitetsmuligheder (Od: l.635-641). Om man gider deltage kan udover mangel på interesse også afhænge af andre faktorer. Man kan være doven, ens humør kan være dårligt, eller man har bare mere lyst til at sidde og snakke. Mine observationer viser, at det kan veksle fra frikvarter til frikvarter. Som en KS udtrykte det på Otterup en dag, hvor næsten alle havde været i gang i frikvarteret og jeg spurgte hvad det skyldtes: 'vejret, ramme dagen, få en med som trækker andre med' (O: s.14, 14.4.).

Faktorer, der omhandler udseende, eller hvordan man fremtræder, har betydning for, om og hvordan de unge deltager i KSA. Her er der tydelige kønsforskelle, idet fortrinsvis pigerne og kun enkelte drenge er opmærksomme på, om de sveder (synes det er ulækkert) og om hår og make up bliver ødelagt. For nogle betyder det, at de ikke deltager (Op: l.1155-1152)(J: s.30, 4.5.). Andre tilpasser deres aktivitetsniveau, så de ikke kommer til at svede for meget, som en af pigerne på Otterup siger: *D: "men ellers plejer vi bare at stå stille og kaste og så får man ikke så meget sved"* (Op: l.1174-1175). For drengene er der tendens til, at det ikke har så stor betydning og de anser det ikke for at være et problem:

I: "hvad siger du D, det der med at svede, er det noget du tænker på?"

D: ja men det synes jeg er fint nok, sån er det med os drenge

I: det er ikke sån du tænker "aj, jeg må ikke svede for meget, så synes dem der skal sidde ved siden af mig når jeg kommer ind, at jeg lugter", det har aldrig været et problem?"

D: nej" (Od: l.1399-1405)

Endelig vil de unge gerne involveres i forhold til de KSA der skal foregå. De unge på begge skoler giver udtryk for, at de gerne vil spørges om, hvilke KSA de har lyst til at lave. På Otterup oplever de ikke, at de bliver spurgt. En af drengene siger:

A: "måske lidt det der med at spørge eleverne kunne, i hvert fald her på stedet, kunne de godt blive lidt bedre til og det vil jeg også opfordre til andre steder hvis det er, så spørg eleverne, fordi det er jo dem der skal lave aktiviteterne, det er nok det eneste" (Od. l.1494-1498).

På Sct. Jacobi er de unge på et tidspunkt blevet opfordret til at komme med ønsker, som skulle skrives på KS tavlen, men de kan ikke se, at tavlen bliver brugt af KS og de unge bruger den heller ikke. De unge på Otterup har et forslag om at lade eleverne ønske aktiviteter på forhånd eller lade dem stemme om aktiviteter, som KS har fundet på (Op: l.223-240). På en af observationsdagene på Jacobi siger en lærer til mig på lærerværelset, at ejerskab over projektet er en mangel både hos elever og lærere. Han fortsætter: 'for at vi kan få en million skal vi gøre disse ting, det er eleverne da ligeglade med' (s.20, 13.4.).

6.6.4 Køn

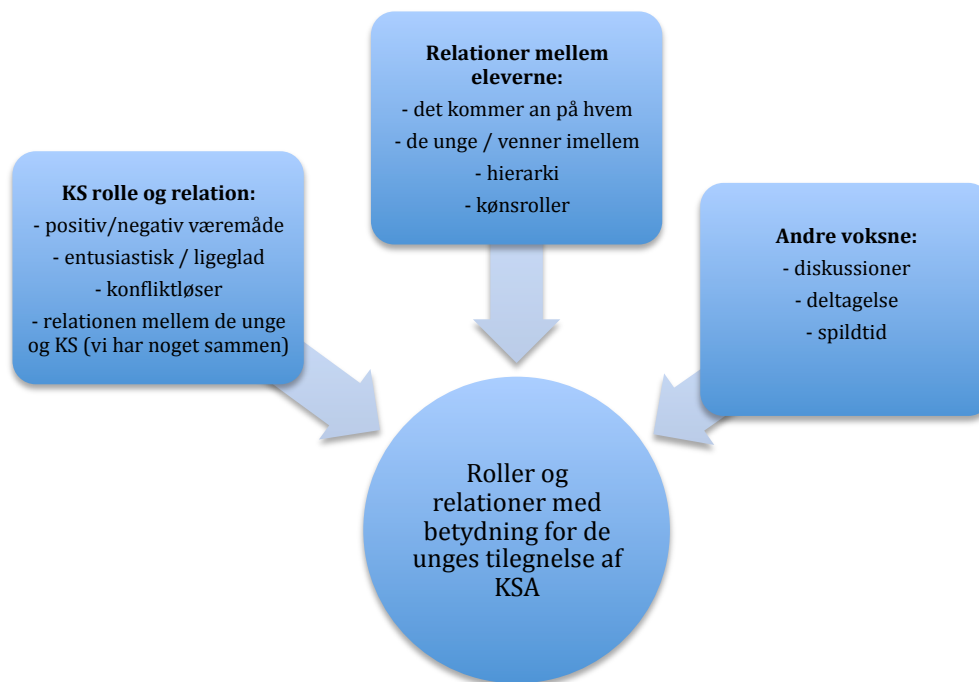
Det er i langt overvejende grad på Otterup, de unge deltager i KSA. Mine observationer viser, at det både er drenge og piger, der deltager. Der er tendens til, at lidt flere drenge end piger er aktive i UF og at drengene er mere højaktive, men det er ikke et entydigt billede. På Otterup ser jeg af og til piger og drenge deltage i de samme spil og aktiviteter, men også at de uopfordret laver aktiviteter hver for sig (O: s.6, 6.4., s9, 12.4.). På Sct. Jacobi, hvor de unge er selvorganiserende og næsten ikke deltager i KSA, er der en tydelig tendens til, at det er drengene, der er de mest aktive og med et højere aktivitetsniveau end pigerne. Jeg har kun et par gange set én til to af 7. klasses pigerne spille fodbold med drengene. En af de begrundelser pigerne på begge skoler hyppigst giver for, at de ikke spiller med drengene, er, 'at de skyder for hårdt'(J: s.5, 5.4.)(O: s.15, 26.4.).

6.7 Det sociale niveau

Under dette tema findes de faktorer, der i analysen har vist sig at have med sociale roller og relationer at gøre. Der lægges vægt på faktorer med fremmende og hæmmende betydning for tilegnelsen af KSA.

6.7.1 Resultater

Resultaterne fra analysen viser, at der er tre væsentlige undertemaer i forhold til dette tema: i) KS rolle og relationen til KS, ii) relationerne eleverne imellem og iii) andre voksnes roller og relationen til dem. Figur 7 viser de tre undertemaer med de tilhørende fremmende og/eller hæmmende faktorer.

Figur 7: Illustrerer faktorer i det sociale miljø med betydning for de unges tilegnelse af KSA med tilhørende undertemaer

6.7.2 Kickstarterens rolle og relation

Mine observationer viser, at det er de unge på Otterup, som har flest erfaringer med KS, mens de unge på Sct. Jacobi i højere grad udtrykker, hvordan de ønsker en KS skal være. De unge oplever det som fremmende for deltagelse, hvis KS har en positiv væremåde. De ord, de anvender om, hvordan KS skal være er: sjov, frisk (men ikke så frisk det bliver påtaget) (Op: 1.434-438), glad og KS må gerne rose de unge (Jd: 1.653-656). Modsat hæmmer det deres deltagelse, hvis KS har en negativ væremåde og opleves som kedelig, streng og sur.

En af de ting, der betyder meget for de unge, er, hvor entusiastiske de oplever KS. KS skal udstråle og agere som om de virkelig *vil* det og vise ægte interesse for at lave KSA (Od: 1.110-121). Modsat har ligeglade KS, som bare lægger boldnettet og kigger på, en hæmmende betydning for deltagelse (Od: 1.1223-1228). Nogle af de unge efterspørger ligeledes, at KS skal

have en rolle som konfliktløser i forbindelse med aktiviteterne. De skal kunne "styre os", som en af pigerne på Sct. Jacobi udtrykker det (Jp: 1.584-592).

Det de unge fremhæver oftest handler om relationen til KS. Det er en fremmede faktor, hvis de har oplevelsen af, at de har noget sammen med KS. De unge nævner hyppigt, at de gerne vil have, at KS deltager i KSA. Det er noget, man gør sammen, citatet illustrerer det:

B: "det ville være meget bedre hvis de var lidt mere aktive med det sån man følte man havde lidt ting sammen med lærerne, hvis man kan sige det, det var ikk bare noget man lavede for at eleverne skal slå tiden ihjel, det var også noget man lavede for at have det sjovt sammen (A bekræfter)

I: så have det sjovt sammen med KS?

B: ja man kan jo sagtens have det sjovt sammen med sin lærer" (Od: 1.435-441)

I observationsperioden har jeg både set KS være meget deltagende, men også KS som stort set ikke deltager i KSA. En anden fremmede faktor ift. relationen er interessefællesskab. Eksempelvis at være fan af den samme fodboldklub eller på anden måde interessere sig for de samme ting, gør forholdet mellem de unge og KS stærkere. Som en af de unge udtrykker det, så må KS godt være en, man føler lidt som sin ven (Od: 1.270-273).

6.7.3 Relationer mellem eleverne

For begge skoler gælder det, at de har modtaget elever fra omkringliggende skoler før starten på 7. klasse og at alle er blevet blandet i nye klasser. I observationsperioden blev det hurtigt tydeligt, at KSA foregår både parvist og i alle former for mindre og større grupper - langt hyppigst med nogle fra samme klassetrin. En af de ting der har betydning for, om de vil deltage i en aktivitet eller ej er, at "det kommer an på hvem" der er med (Op: 1.175-177)(Jd: 1358-1365).

I relationerne internt mellem de unge er der tendens til kønsforskel. Pigerne fortæller, at de som oftest laver KSA med deres venner, eller dem man kender (Op: 1.84-90). For pigerne gælder det, at de vil gerne have skabt relationen, inden de begynder at deltage i en aktivitet og hvis veninden vil være med i en aktivitet, så deltager den anden som regel også (Op: 1.898-902). Enkelte af drengene giver udtryk for det samme, men både observationerne og flere af drengenes udsagn tyder på, at drengene i højere grad vælger aktiviteten som det primære og derefter indgår i det fællesskab der opstår omkring den. Jeg har flere gange set drenge dukke op enkeltvis til et igangværende fodboldspil, spørge "hvem er jeg med?", få besked og så gå i gang med at spille. To af drengene siger:

D: "så går jeg over og finder noget fodbold og spiller med dem i stedet for (I og C griner), altså laver nogen andre ting

C: jeg vil sige nej tak, hvis der er en eller anden aktivitet eller sportsgren jeg slet ikke har lyst til at lave, så bare fordi min ven vil eller elsker det, så vil jeg jo ikke gøre det og så vil jeg føle det bliver et kedeligt frikvarter, så vil jeg hellere finde noget selv og gå over til nogen andre og være med der" (Od: l.1014-1020)

Alle de unge oplever, at følelsen af at være med i et fællesskab, gerne med mange, fremmer deres deltagelse. Det er vigtigt, at der er en god stemning, hvor alle bliver spillet, og man ikke ødelægger aktiviteterne for hinanden eller snyder (Op: l.812-819)(Od: l.520). Modsat hæmmer det, hvis man er alene og ikke har nogen at være sammen med (Jd: l.693-698).

En anden faktor, der ser ud til at have betydning, er det hierarki, der er internt mellem klassetrinnene. Det er ikke så tydeligt på Otterup, hvor 7.klasserne stort set er de eneste, der er på det område, hvor UF finder sted. På Sct. Jacobi er der elever fra mellemtrinnet og resten af udskolingen på udeområdet. Mange af de unge giver udtryk for, at de ikke vil lave aktiviteter sammen med elever, der er mindre end dem selv eller større end dem selv. En af pigerne siger "men alligevel er vi jo mere til vores egen årgang" (Jp: l.674). Hos drengene er tendensen ikke helt så udtalt. Bl.a. ser jeg enkelte af de gode fodbold drenge spille med ældre elever – en af drengene begrundet det således: "så vil jeg få meget mere udfordring i det" (Od: l.1090-1091). Som årsag til at de ikke vil lave aktiviteter med de ældre, fremhæver 7. klasserne, at det bliver for voldsomt. De skyder for hårdt og det er unfair. Årsagen til ikke at ville lave aktiviteter med de yngre elever handler primært om netop alder:

A: "jeg synes når du kigger på det der med årgange, altså 6.klasse, 5., 4., det er sån lidt dem der hænger sammen, der har du venner ved, nu her hvor vi kommer op i 7., så er det sån lidt 7., 8., 9., og så kender alle hinanden på de tre årgange og så vil du egentlig ikke have noget at gøre med de mindre trin mere, altså, det er min opfattelse altså" (Od: l.1101-1106).

Endelig ser kønsroller ud til at være en faktor, der kan have betydning for, om de unge deltager i KSA og hvilke aktiviteter de deltager i. Både pigerne og drengene siger, at de er forskellige og har forskellige interesser (Od: l.1352-1359). Pigerne siger, at drengene helst vil spille fodbold og da drengene "tonser" og skyder hårdt vil de derfor ikke spille med dem. En undtagelse er "drengepigerne", som gerne vil spille fodbold (Jp: l.1259-1266). Når pigerne går med til at spille fodbold, som jeg selv gjorde en dag, ændrer drengene ikke adfærd af den grund. Nogle af drengene giver udtryk for, at det motiverer dem til at deltage i aktiviteter og gøre deres bedste, hvis der sidder piger og kigger på, mens andre er ligeglade (Jd: l.266-

272+283-287). Om pigerne siger drengene, at de ikke vil blive beskidte og få ødelagt make up og negle, at de er bange for bolden og hellere vil snakke (Od: l.413-423). En af pigerne siger en dag, hvor vi sidder ude og snakker: 'Drengenes måde at hygge sig på er at spille noget sammen, piger er anderledes' (s.14, 11.4.). Nogle af pigerne giver dog udtryk for, at de gerne vil lave noget sammen med drengene, fordi der kan gå "tøsefnidder" i rene pigehold og fordi drengene giver flere chancer (Op: l.293-298).

6.7.4 Andre voksne /lærere

I observationsperioden så jeg sjældent andre voksne udenfor end KS - dog kiggede en gårdvagt forbi ind i mellem. Jeg har kun en enkelt gang set en ikke-KS deltage i KSA. De unge giver udtryk for, at gårdvagter og andre voksne låser dørene og selv sidder indenfor. De unges relationer til andre voksne, f.eks. lærere og gårdvagter, er præget af, at det er dem, som skal håndhæve reglerne om det obligatoriske UF. De unge fortæller, at det giver anledning til diskussioner med de voksne, om de må blive inde i dårligt vejr. Det oplever de unge som irriterende, især hvis gårdvagterne selv bliver inde i dårligt vejr. Det virker til, på de unges udsagn, at problemet opleves større på Sct. Jacobi end på Otterup, men i den periode jeg var på skolerne, oplevede jeg ikke regnvejrsdage og derfor heller ikke de store diskussioner om vejret.

De unge giver udtryk for, at de ikke oplever andre voksne deltage i KSA, men at de godt kunne tænke sig det, fordi det kunne være sjovt og give mulighed for at lære de voksne at kende på en anden måde:

I: "lad os nu sige der var nogen gårdvagter der deltog engang imellem, ville det have betydning for, om i havde mere lyst til at deltage?"

C: det kommer igen an på hvem det er

D: de viser også at så interesserer de sig for os, hvis de gider være med

A: også det er sjovt, hvis det er ens klasselærer i stedet for (utydeligt), så lærer man hinanden at kende på en anden måde i stedet for

D: ja på den sjove måde" (Op: l.1018-1030)

Endelig oplever de unge på Jacobi et problem med spildtid, når Jacobi Hallen skal låses op i vinterhalvåret. Drengene fortæller, at det ofte kan tage lang tid før der kommer en lærer og låser op og at de ind i mellem må tilbage til skolen for at hente en lærer. Det betyder, at den tid, de får i hallen, bliver kort i forhold til længden af hele frikvarteret, hvilket opleves som spild af tid (Od: l.294-302).

6.8 Afrundende kommentar til den deskriptive analyse

Som resultatgennemgangen viser, afstedkommer kickstartertilbuddet nye bevægekulturer, især på den ene skole. Den viser også, at de unges tilegnelse er afhængig af mange faktorer fra forskellige niveauer, hvor flere faktorer ofte er i spil på samme tid. I nedenstående tabel 2 opsummeres resultaterne fra den deskriptive analyse. Fortolkning og diskussion af resultaterne er emnet for det følgende kapitel.

Niveauer	Resultater	Resultater
Adfærdsniveauet, aktivitetstyper	Bruger KSA - Deltager i KSA - Bruger KSA redskaber, organiserer sig selv	Bruger ikke KS: - Selvorganiserede aktive - Selvorganiserende inaktive
Faktorer i det organisatoriske miljø	Fremmende faktorer - KS tilbud indskrevet i politik og implementeret i praksis - Obligatorisk udefrikvarter - information om KSA - KS der kommer til tiden - Organisering målrettet målgruppen (sammenfald mellem UF og KSA) - KS igangsætter aktiviteter og deltager - Bredt udvalg af aktivitetsmuligheder, variation	Hæmmende faktorer - Manglende sammenfald mellem UF og KSA - Elever må forlade skolens område - Uklarhed om regler f.eks. for brug af faciliteter og længde af udeperiode - Aktiviteter på baner hvor en del af målgruppen ikke må opholde sig, ikke tilgængelige faciliteter - Spildtid, f.eks. når man venter på voksne der skal låse op el. lign. - Barnlige aktiviteter (især pigerne)
Faktorer i det fysiske miljø	- Tilstrækkeligt antal baner/faciliteter til alle der efterspørger - Fleksible baner - Baner/faciliteter med plads til mange - Opleve 'eneret' over område - Adgang til rigelige, varierede redskaber - God kvalitet af redskaber (de aktive drenge efterspørger) - Godt vejr	- Trange pladsforhold - Nedslidte faciliteter - Baner der ligger langt væk - Baner der kun signalerer boldspil / fodbold hæmmer især pigerne - For få redskaber - Redskaber der forsvinder - Dårligt vejr
Individuelle og subjektive faktorer	- Opleve det er sjovt at deltage - Mange deltager og ikke ødelægge spillet for hinanden - At man synes man er god til den pågældende aktivitet i den givne kontekst, positiv mestringsforventning - Interesse for de pågældende aktivitet - At være dreng, ikke så udtalt kønsforskel på Otterup - At blive spurgt, at have medindflydelse	- Kedelige og pinlige aktiviteter - At man synes man er dårlig til den pågældende aktivitet i den givne kontekst, negativ mestringsforventning - Risiko for at svede få ødelagt udseende (især pigerne) - At være pige, især på Jacobi
Sociale miljø	- KS positiv, engageret og entusiastisk væremåde - Anerkendende og deltagende KS - KS som konfliktløser - KS opleves som en slags ven, en man 'har noget sammen med', interessefællesskab - At have skabt relationen først (primært pigerne) - At være sammen om aktiviteten (primært drengene) - At være med i et fællesskab - At være sammen på tværs af køn (for nogle) - Andre voksne deltager	- KS med negativ, uengageret, ligeglad væremåde - At være alene - At være sammen med mindre elever - For nogles vedkommende (de ikke så dygtige) at spille sammen med ældre elever - Voldsomme 'tonse' drenge (for pigernes vedkommende)

Tabel 2: viser resultaterne fra den deskriptive analyse i forhold til bevæge- og aktivitetskulturerne på adfærdsniveauet samt fremmende og hæmmende faktorer på de øvrige niveauer.

7 Fortolkende og diskuterende analyse

I det følgende kapitel fortolkes og diskuteres resultaterne fra den deskriptive analyse efter samme struktur som i forrige kapitel. Fokus vil være på at fortolke og diskutere de unges bevægekultur i UF og især de faktorer, som har fremmende eller hæmmende betydning for de unges tilegnelse af KSA, samt de mulige gensidige påvirkninger. Også skolernes organisatoriske og fysiske rammer inddrages i fortolkningerne. Da det er en kvalitativ undersøgelse med relativt få deltagere, må resultaterne ikke ses som repræsentative for alle unges bevægekultur i frikvarterer. Dette vil blive diskuteret mere indgående i afsnittet "generaliserbarhed". Som i enhver anden kvalitativ undersøgelse er denne fortolkning ikke den eneste sandhed, men blot en mulig fortolkning af resultaterne (Christensen et al., 2007, s.80).

7.1 Adfærdsniveauet

Adfærdsniveauet er i Sallis model for "Active Living" inddelt i fire domæner. Den aktivitet, der foregår i UF, kan ses som en blanding af domænet for "aktivitet på arbejde" og "aktiv fritid", idet de unges arbejde er at gå i skole, men at frikvarteret samtidig er fritid i skoletiden.

Resultaterne af den deskriptive analyse viser, at de unge kan inddeles i fire hovedgrupper i forhold til deres tilegnelse af KSA, hvilket afføder fire forskellige former for bevægekultur. De fire gruppers bevægekultur er beskrevet i den deskriptive analyse. En vigtig pointe er, at grupperne ikke er statiske. Fra dag til dag foregår der en mindre udskiftning i grupperne, men hovedparten ser ud til at tilhøre den samme gruppe det meste af tiden. Det kan tolkes i retning af, at de unge tilegner sig en bevægekultur, hvorefter forskellige faktorer kan fastholde dem i en gruppe eller flytte dem fra en gruppe til en anden. Som den økologiske model tilsiger, er de unges bevægelsesadfærd og -kultur et eksempel på, hvordan individuelle, sociale, fysiske og organisatoriske faktorer spiller sammen. De forskellige måder, de unge tilegner eller ikke tilegner sig tilbuddet på, kan også ses som den måde, de tilpasser tilbuddet til egne behov og interesser og således gør tilbuddet til "deres eget". Et tilbud, hvor hensigten og målet har været et bestemt fra begyndelsen, kan derfor komme til at se ud på forskellige vis afhængig af de unges måder at tilegne sig tilbuddet på.

Fra et sundhedsfremmende perspektiv er det interessant, om KSA kan være med til at flytte de unge fra den inaktive gruppe til én af de to grupper, der bruger kickstartertilbuddet.

Det er ret tydeligt, især på Otterup, at KSA er blevet en integreret del af mange af de unges bevægekultur og der er ret stor forskel på UF med og uden KS. KSA må derfor siges at have appel til de, som ellers ikke ville have bevæget sig i UF, hvis de rette fremmede faktorer er til stede. Samtidig ser det ud til, at de faktorer, der kan være de "rette fremmede" på én skole, ikke nødvendigvis er de "rette fremmede" for en anden skole. Hver skole udgør en unik kontekst, hvor der allerede er etableret forskellige frikvarters- og bevægekulturer. Disse skal forandres, for at KSA kan blive forankret som en naturlig del af frikvarters- og skolehverdagen. At sætte fokus på bevægekulturtyper og ikke i så høj grad, som mange studier gør, på køn, alder, lav-, mellem- eller højaktive, kan måske være med til at anvise nye måder at intervenere på, når målet er at fremme FA i en skolehverdag.

7.2 "Det kommer an på"

Hvad er så de rette fremmede faktorer? En af de vendinger, de unge har sagt rigtig mange gange i interviewene og under de uformelle samtaler i felten er: "det kommer an på". Det kan f.eks. komme an på, hvilken aktivitet det er, hvem det er sammen med, hvem der er KS, hvordan vejret er, hvordan den forudgående time har været og meget andet. Som oftest er faktorer fra forskellige niveauer i spil på samme tid i et kompliceret samspil. Dette er et eksempel på den gensidige påvirkning, modellen for "Active Living" tilsiger, at der sker mellem de forskellige niveauer i modellen (Sallis et al., 2006). Det kan derfor være svært at forudse, hvilke virkemidler der i den givne situation skal tages i brug for at få de unge til at være fysisk aktive. Når de unge skal beslutte, om de vil deltage eller ej, foretager de en form for situations- og konsekvensanalyse. Hvis vægtskålen med fremmede faktorer vejer tungere end vægtskålen med hæmmende faktorer, deltager de og er aktive i UF. Det er karakteren og betydningen af disse faktorer, der er emnet for de følgende afsnit. Faktorerne fra de enkelte niveauer behandles for sig, men hvor det giver mening inddrages faktorer fra andre niveauer.

7.3 Faktorer på det organisatoriske niveau

Det organisatoriske niveau kan ses som et eksempel på det niveau Sallis et al. kalder det "politiske miljø" i modellen for "Active Living" (2006). Overordnet set viser analysens resultater, at beslutninger truffet på det organisatoriske niveau har betydning for de unges tilegnelse af KSA, hvilket modellen også viser. Det gælder både de mere overordnede

beslutninger, som omfatter skolepolitikker, regler for UF og organisering af KS, men også den måde KS vælger at organisere de konkrete KSA på, f.eks. hvornår aktiviteterne går i gang, hvem de er rettet mod og hvordan man får gjort opmærksom på, hvor KSA foregår. De følgende afsnit fortolker og diskuterer de organisatoriske faktorer, der har betydning for de unges tilegnelse af KSA.

7.3.1 Skolernes bevægpolitik og organiseringen af KSA

På begge skoler er kickstarterindsatsen skrevet ind i skolens bevægpolitik i overordnede termer, mens det mere specifikke indhold i kickstartertilbuddet ikke er defineret i politikkerne. Det skal nævnes, at det er et nyt tiltag, som er blevet implementeret i løbet af skoleåret 10/11 i skolernes hverdag. Skolerne er relativt sammenlignelige ift. ressourceforbrug på KS timer og redskaber. På begge skoler har man gjort sig overvejelser over, at tilbuddet både er til mellem- og udskolingstrinnets elever og hvordan man rent praktisk kan nå begge grupper, men det er forskelligt, hvordan det udføres i praksis. Rammen, som er det obligatoriske UF, er også implementeret på begge skoler, men skolerne har forskellige regler for ophold i UF. Der kan argumenteres for, at det har betydning for deltagelsen på Sct. Jacobi, at der kun to dage om ugen er sammenfald mellem 7. klassernes UF og KSA. Det kan betyde, at KS ikke er særlig synlige for de unge, når de har deres UF, hvilket eleverne også giver udtryk for. De oplever i store træk ikke, at KSA er for dem. Reglen om at eleverne på Sct. Jacobi må forlade skolens område i UF, ser også ud til at have betydning, således forstået at der er et alternativ til at være der, hvor KSA finder sted. For de elever, der vælger at forlade skolens område, bliver KSA endnu mindre synlige. Reglen om det obligatoriske UF er især på Sct. Jacobi genstand for en del diskussion og utilfredshed, men også de unge på Otterup udtrykker utilfredshed med reglen, når det er dårligt vejr. Ud fra resultaterne i denne undersøgelse er det dog uvist, om den negative stemning omkring UF har en hæmmende betydning for de unges deltagelse i KSA. Overordnet set ser det ud til, at det er en nødvendig forudsætning for KSA med en regel om et obligatorisk UF, da størstedelen af de unge ikke kommer ud i de andre frikvarterer. På begge skoler er den tid de unge skal være ude 20 min. Tid ser ikke ud til at have en selvstændig betydning, det handler i højere grad om, hvordan man organiserer sig i den tid, der er til rådighed. Der skal dog være et minimum af tid til rådighed, så aktiviteter kan nå at blive etableret og afviklet.

De overordnede organisatoriske regler og rammer f.eks. om der skal være KSA eller ej, er ikke noget de unge i høj grad kommenterer på eller forholder sig til. De tilegner sig dem, ikke altid uden diskussioner, og forsøger at tilpasse dem til deres egne behov, f.eks. når pigerne gemmer sig ved regnvejr, eller går i byen når muligheden er der. Dette kan være et udtryk for, at skoleelever er underlagt regelsæt, som skal følges og at det i højere grad er i de ældre klasser, at disse regelsæt til dels er til diskussion. Det kan tage tid at ændre gældende regler, der opfattes som fordelagtige (at måtte blive inde i begge lange frikvarter), til regler som umiddelbart virker mindre fordelagtige for eleverne (et obligatorisk udefrikvarter), hvorimod det nok går lettere den anden vej. Det er vigtigt at væbne sig med tålmodighed og fasthed i implementeringsprocessen, idet kulturændringer kan tage tid og måske ikke kun handler om at forandre eleverne, men om at forandre hele skolen.

Et andet organisatorisk forhold, der ser ud til at have stor betydning for elevernes deltagelse er, hvor hurtigt KS dukker op. På begge skoler er der eksempler på, at kun få elever er fysisk aktive indtil KS kommer, enten fordi de ikke ved, hvad de skal give sig til, eller fordi de mangler redskaber. Det tyder på, at den måde, KS forvalter sin rolle på, har stor betydning. En del af de unge er på sin vis afhængige af, at der kommer en KS, hvis de skal lave FA i frikvarteret.

Et studie, der kan sætte disse betragtninger i perspektiv, finder, at overordnede politikker har betydning, men at det i høj grad også handler om den enkelte skoles kultur, værdier og opbakning til FA, samt de holdninger der findes i lærerstaben (Langille & Rodgers, 2010). Studiet konkluderer bl.a., at der skal være ildsjæle til stede, som bærer forandringsprocessen igennem. Det er derfor hensigtsmæssigt med en tydelig vision, strategi og vedholdenhed, hvis man på en skole ikke umiddelbart opnår de forandringer i forhold til FA, som man har sat sig for.

Et norsk studie finder i lighed med dette specialeprojekt, at nedskrevne skolepolitikker og organiserede frikvarteraktiviteter fremmer FA i frikvarteret (Haug et al., 2009). Også studier af Sallis et al. (2001) og Humbert et al. (2008) målrettet denne aldersgruppe finder, at organiserede og superviserede aktiviteter fremmer FA. Det tyder på, at en forudsætning for at fremme FA i frikvarteret er nedskrevne politikker og en form for organisering af aktiviteter. Dette specialeprojekt kan supplere med, at den måde politikkerne konkret føres ud i praksis har betydning for de unges deltagelse. Om supervision fra de voksne er tilstrækkeligt sætter denne undersøgelse spørgsmålstegn ved, idet nogle af de unge

i højere grad efterspørger, at KS både sætter aktiviteter i gang og deltager aktivt. Dette emne vil blive mere indgående behandlet i afsnittet om KS rolle og relation. I dansk kontekst findes der for yngre børn et etableret koncept, kaldet "Legepatruljen". Her igangsætter og deltager ældre elever i lege og FA for indskolingselever og fungerer som en form for "legemestre" for de yngre elever. En evalueringsrapport konkluderer, at Legepatruljen skaber mere aktivitet i frikvartererne, også når Legepatruljen ikke er til stede (Sander, 2007). Legepatruljen appellerer såvel til drenge og piger som til aktive og ikke så aktive elever. Kickstartertilbuddet er sammenligneligt med Legepatruljen, i den forstand at det er KS, der agerer "legemestre" for de ældre elever. Kickstartertilbuddet, som de unge i denne undersøgelse oplever det, ser ud til at have nogle af de samme positive effekter som Legepatruljen. Det kan diskuteres, om det er en samfundsudvikling i retning af langt mere institutionaliserede børn og unge, der gør, at de ikke på samme måde som tidligere er hinandens legemestre, men har behov for at lære at lege, og være fysiske aktive (Schacht et al., 2009). Kickstartertilbuddet har i så fald potentiale til at udfylde nogle af disse behov.

7.3.2 Varierede aktiviteter målrettet aldersgruppen

De unge giver udtryk for, at det fremmer deres deltagelse, hvis aktiviteterne er målrettet til deres alder. Især pigerne giver eksempler på det, de kalder "barnlige aktiviteter". Dette kan hænge sammen med, at de unge er i en periode i deres liv, hvor de bevæger sig fra barndom ind i ungdomsfasen og en måde at distancere sig til barndommen er at undgå at deltage i aktiviteter, som de kæder sammen med det at være barn. Piger modnes tidligere end drenge, hvilket kan være med til at forklare forskellen kønnene imellem. De unge, både aktive og ikke så aktive, efterlyser også variation i aktiviteterne og oplever at det fremmer deres deltagelse. Det ser dog ud til, at de aktive, især de boldspillende drenge, har deres kendte aktiviteter at vende tilbage til, hvis de ikke finder de nye aktiviteter sjove. De ikke-aktive unge har ikke på samme måde et alternativ. De ser ud til i højere grad at være afhængige af at få præsenteret en vifte af muligheder, som de kan prøve af, danne sig erfaringer med og på den måde få opbygget et repertoire af aktiviteter de finder sjove. Dette fund er til dels i tråd med et hollandsk studie af Ridder et al., som påpeger, at en fremmende faktor for FA for denne aldersgruppe er variation i tilbuddet, ikke mindst blandt pigerne (2010).

7.3.3 De selvorganiserende unge

Et af resultaterne fra analysen er, at gruppen af unge som i høj grad er selvorganiserende, er fremmede for tilegnelsen af KSA. De skal blot have redskaberne, hvorefter de selv tager ansvar for at finde på aktiviteter, holddeling, regler o.a. Det ser ud til, at de unge har nået en alder, hvor en del af dem, bl.a. gennem deltagelse i tidligere KSA, har et godt kendskab til forskellige aktiviteter og regelsæt og er i stand til at organisere og udføre disse i praksis. Det er med til at gøre dem uafhængige af voksenhjælp, hvilket er en naturlig del af udviklingen i teenageårene. En oversigtsartikel af Biddle et al. (2004) finder, at bl.a. kontrol og autonomi er med til at fremme deltagelsen i FA for teenagere. Det kan dog diskuteres om det gælder alle unge, eller om det har betydning, hvilken aktivitetstype man er. Denne undersøgelse finder, at gruppen af ikke-selvorganiserende unge er afhængige af, at KS igangsætter aktiviteter og deltager. Det ser derfor ud til at være hensigtsmæssigt, at KS er i stand til at skifte strategi afhængig af, hvilken gruppe de har overfor sig.

7.3.4 Regler for brug af faciliteter

Resultaterne fra analysen peger i retning af, at de regler, der er for brug af faciliteter, kan have både hæmmende og fremmede indflydelse på de unges tilegnelse af KSA. Der kan være så mange regler, at det skaber uklarhed og kan virke hæmmende på deltagelsen.

På Otterup, hvor de unge er mest aktive i frikvarteret, har 7. klasserne stort set eneret over det område, de bruger i UF, hvorimod de unge på Sct. Jacobi deler område med mellemtrinnet og resten af overbygningen, men efterspørger at have områder, der er "deres". Ønsket om eneret over et område kan også hænge sammen med det hierarki, der findes klassesetrinnene imellem og med de unges personlige udvikling. Et studie af den amerikanske antropolog Herb Childress kan være med til at forklare dette resultat (2004). Han har forsket i, hvordan teenagere tilegner sig det fysiske rum omkring dem. Han finder, at teenagere er i en position, hvor de ikke har ejendomsret over steder og at omgivelserne omkring dem i stigende grad ejes af voksne – dette gælder også for skolen. Som en del af deres personlige og sociale udvikling, har de et behov for at gøre steder til deres egne. Derfor tilegner de sig, især i forbindelse med deres sociale grupperinger, forskellige rum og steder, som de i kortere eller længere perioder gør til deres "territorium". Dette kan ske på mere eller mindre accepterede måder ved at modificere de eksisterende regler. At de unge i denne undersøgelse udtrykker et

behov for at opleve, at de her eneret over et område, kan derfor ses som et led i deres personlige og sociale udvikling. Dette er også i tråd med de unge der i Qvist & Simmons undersøgelse udtrykker, at de gerne vil opleve at have "eneret" over områder på skolen (2010).

Ind i mellem foregår KSA på Jacobi på mellemtrinnets område, som udskolingene ikke må benytte. Det hæmmer tydeligt deltagelsen, idet de unge giver udtryk for, at aktiviteterne ikke er for dem. Der er også regler for, at man skal være aktiv, hvis man opholder sig i multihallen. En sådan regel kan få hæmmende betydning, idet det kan afholde nogle fra at gå derind for at kigge på og derefter afgøre, om de har lyst til at være med. Dette kan ses som eksempler på, hvordan det politiske miljø ifølge Sallis et al.'s model (2006) direkte har indflydelse på den fysiske aktivitet i frikvarteret. Mange regler åbner også for mange fortolkninger af reglerne. Der ser på Jacobi ud til at være en vis forvirring omkring reglerne, hvilket medfører diskussioner.

Regler, der bestemmer, hvornår man har tilladelse til at opholde sig på et område, er også et udtryk for graden af tilgængelighed. Hvis et område ikke er eller ikke opleves som tilgængeligt kan det have hæmmende betydning for deltagelsen. Tilgængelighed kan også dreje sig om, hvor lang afstand der er til udearealerne. På begge skoler er der forholdsvis korte afstande, men det, at man på multibanen i Otterup ikke kan høre klokken, når det ringer ind, er med til at afholde de unge fra at bruge banen, fordi det kan give ballade, hvis de kommer for sent til den efterfølgende time. Afstand til faciliteterne spiller ligeledes sammen med den tid, der er til rådighed. Jo kortere frikvarter, jo mindre tid har de unge til at transportere sig til og fra faciliteterne, hvilket er et eksempel på, hvordan organisatoriske faktorer spiller sammen med fysiske forhold. At tilgængelighed har betydning støttes af resultaterne fra et kvalitativt studie af Humbert et al. (2008). De finder, at kort afstand til faciliteter og fritidsaktiviteter fremmer unges deltagelse i FA. Det samme ser ud til at gøre sig gældende i en frikvarterkontekst, hvor tiden, selvom de unge befinder sig på skolens område, er knap.

7.4 Faktorer på niveauet for det fysiske miljø

De fysiske rammer og faciliteter er eksempler på det, Sallis et al. i modellen for "Active Living" kalder det fysiske miljø (2006). Overordnet set viser analysens resultater i tråd med teorien, at faktorer i det fysiske miljø kan have både fremmende og hæmmende betydning for de

unges deltagelse i KSA i frikvartererne, men at det ikke har så stor betydning, som nogle studier tillægger det. Hovedargumentet for denne påstand er, at selvom faciliteterne på Otterup skole er mere trange og nedslidte end faciliteterne på Sct. Jacobi, er det de unge på Otterup, der er mest aktive i frikvartererne. De faktorer, der ser ud til at have størst indflydelse på de unges tilegnelse af KSA, fortolkes og diskuteres i de følgende afsnit.

7.4.1 Antal af baner og faciliteter samt signalværdi

På begge skoler er der umiddelbart baner og faciliteter nok, men især på Sct. Jacobi påpeger pigerne, at hvis man ikke er interesseret i boldspil, så er der ikke noget at give sig til. På begge skoler har banerne et bestemt udseende; de er firkantede og har mål af forskellig størrelse og type i begge ender. Med den idræts- og sportskultur vi har i Danmark kan der argumenteres for, at disse baner i høj grad signalerer forskellige former for boldspil især fodbold. Hvis man som ung pige eller dreng ikke interesserer sig for fodbold eller andre former for boldspil, så kan udformningen af banerne i sig selv have hæmmende betydning for deltagelsen i KSA. Den måde vi opfatter vores omgivelser på og i hvor høj grad vi oplever, at de inviterer til bevægelse, kan siges også at være et resultat af de personlige interesser og forudsætninger, vi har med os. Dette er et eksempel på, hvordan ikke kun antallet af, men også udformningen og den kulturelle signalværdi af de fysiske faciliteter har indflydelse på deltagelsen i FA, som det fremgår af modellen for "Active Living" (Sallis et al., 2006). Ud fra denne undersøgelses resultater ser de ud til, at de fysiske rammer ikke har så stor betydning for, om de unge bevæger sig, men nærmere har betydning for, hvordan de bevæger sig. De unge piger på Jacobi udtrykker også, at de åbne forhold udendørs ikke er "hyggelige". På Otterup er der flere, lidt mere afskærmede udemiljøer, som de unge benytter sig af, når de står og spiller med hinanden i mindre grupper. Det kan derfor se ud til, at det har betydning for især pigerne og de unge, som gerne vil være aktive i mindre grupper, at der er mindre afskærmede arenaer, der kan tages i brug.

Flere studier finder, at et højt antal af faciliteter er fremmende for unges FA (Haug et al., 2008, De Meester et al., 2009, Sallis et al., 2001). I lighed med denne undersøgelse finder Rees et al. (2006) og Humbert et al. (2008), at antallet af faciliteterne i sig selv ikke er nok. De skal også opleves som gode nok og interessante. Denne undersøgelse kan ydermere bidrage

med, at også faciliteternes signalværdi har betydning, samt at faciliteterne kan opleves forskelligt af de forskellige bevægekulturtyper.

7.4.2 Pladsforhold og kvalitet af faciliteterne

På Sct. Jacobi er der store baner, hvor at nogle af dem har fleksible forhold, dvs. mål der kan flyttes, så banens størrelse kan tilpasses antallet af spillere. På Otterup derimod er pladsforholdene ret trange og ufleksible. Det kan tænkes, at trange pladsforhold kan få nogle til at vælge KSA fra, fordi det opleves som ubehageligt at være på banerne, eller fordi man risikerer at komme til skade. Modsat kan store baner opleves som u hensigtsmæssige, hvis man ikke er mange nok til at spille på dem. Det kan derfor være fremmede for deltagelsen i KSA og FA generelt, at banerne er fleksible, dvs. at målene kan flyttes, eller at banerne har flere funktioner indbygget som det er tilfældet med en multibane. To danske undersøgelser finder i lighed med denne, at de unge udtrykker at trange pladsforhold kan være hæmmende for deres deltagelse i FA i frikvarterer (Qvist & Simmons, 2010, Nielsen & Klinker, 2008). Men et er, hvad de unge oplever, noget andet hvordan de handler, for det er på Otterup, hvor pladsforholdene er trangest, at de unge er mest i gang. Pladsforhold er derfor i sig selv ikke en afgørende faktor for de unges tilegnelse af KSA.

Det samme modsætningsforhold gør sig gældende i forhold til kvalitet og vedligeholdelse af faciliteterne. Nogle studier finder, at velholdte faciliteter er fremmede for deltagelsen i FA (Humbert et al., 2008, Qvist & Simmons, 2010). I denne undersøgelse udtrykker de unge på Otterup, at deres faciliteter er nedslidte og endog farlige af spille på, f.eks. ujævnt underlag på banerne, men det får dem ikke til at fravælge deltagelse i KSA. De unge på Sct. Jacobi er godt tilfredse med kvaliteten af deres faciliteter, men deltager ikke i KSA. Disse modsætningsforhold kan være et eksempel på, som "Active Living" modellen foreskriver, at flere faktorer indgår i et komplekst samspil. Resultaterne fra denne undersøgelse peger i retning af, at de fysiske rammer i en frikvarterkontekst modereres af bl.a. organisatoriske og sociale faktorer og ikke spiller så stor en rolle, som andre studier tillægger dem.

7.4.3 Redskaber

At have adgang til redskaber i tilstrækkelig mængde og udvalg ser ud til at have stor fremmede betydning for de unges deltagelse i KSA. Redskaber er en nødvendig forudsætning for, at der kommer aktivitet i gang i frikvarteret. Det kan ses som et eksempel på, at det fysiske miljø og det organisatoriske miljø i modellen for "Active Living" spiller sammen. Det er ikke nok, at redskaberne ligger i et aflåst rum - de skal ud og i brug og helst mange redskaber så hurtigt som muligt.

En tolkning kan være, at de unge i mindre grad end yngre børn er i stand til at lege med pinde og sten og tag-fat lege. De er gennem skole- og fritidsaktiviteter skolet til, at idrætsaktiviteter foregår med redskaber af forskellig art og deres fantasi med hensyn til at finde på, hvad man kan lave uden brug af redskaber, er ikke særlig stor. Derved opstår der en afhængighed af redskaber. Drengene, især de aktive, lægger desuden vægt på, at redskaberne skal være af god kvalitet. Alt i alt ser det ud til, at gode, rigelige og varierede redskaber er en fremmede faktor for KSA. Dette fund støttes af et interventionsstudie af Verstrate et al. målrettet 10 til 11-årige (2006). Her bestod interventionen i at give eleverne adgang til redskaber i frikvartererne. Før og efter målinger (3 mdr.) blev foretaget med accelerometer. Hovedfundet var en signifikant stigning i moderat- og højaktivitet i interventionsgruppen, især hos pigerne. I min undersøgelse gør det samme sig gældende for den ældre gruppe af elever, hvor KSA, som også giver adgang til redskaber, er med til at gøre flere mellem- og højaktive.

Hvis det forholder sig således, at større børn måske i højere grad end mindre børn er afhængige af redskaber og faciliteter, er det tankevækkende, at det på de to skoler, i den periode jeg kom der, var de ældste elever, der havde færrest faciliteter og redskaber til deres rådighed.

7.4.4 Vejret

Endelig er et ret entydigt resultat af analysen, at godt vejr er med til at fremme de unges deltagelse i KSA og FA i frikvartererne, mens dårligt vejr har den modsatte effekt, da de simpelthen ikke har lyst til at gå ud og bevæge sig. Dårligt vejr er ikke kun regn- og snevejr, men også blæst og kulde. Det kan have hæmmende betydning på Sct. Jacobi, at selvom solen skinner, så oplever de unge ofte, at det er blæsende og koldt, hvorimod der er mere læ på

Otterup. Argumentet om, at man får varmen ved at bevæge sig, ser ikke ud til at have nogen effekt på de unge, jeg har talt med.

At vejret kan have indflydelse på det fysiske miljø og derved få indflydelse på den fysiske aktivitet er et eksempel på det, Sallis et al. kalder det "naturlige miljø" i modellen for "Active Living" (2006). Det naturlige miljø har også indflydelse på, hvordan de unge subjektivt oplever det at skulle ud. For langt de fleste er godt vejr forbundet med positive oplevelser og dårligt vejr med negative. Denne undersøgelses resultater har en vis sammenhæng med en oversigtartikel, der ser på årstidernes betydning for FA. Den finder, at graden af FA er størst forår og sommer og mindst efterår og vinter (Carson & Spence, 2010). Artiklen er dog ikke målrettet obligatoriske UF og det er derfor usikkert, i hvor høj grad resultaterne kan overføres.

7.5 Faktorer på det subjektive og individuelle niveau

De individuelle faktorer, der i analysen har vist sig at have betydning for de unges deltagelse i KSA, er eksempler på faktorer, der i Sallis et al.'s model hører til på det individuelle og subjektive niveau. Individuelle, subjektive faktorer er det centrale i "Theory of Planned Behavior" (TPB) (Ajzen, 2005, s.117-119). De subjektive faktorer omhandler i denne undersøgelse den måde, de unge opfatter KSA på og her er det væsentligste fund, at det skal være sjovt at deltage. Derudover er der personlige faktorer med betydning, bl.a. ser det ud til, at forventningen og oplevelsen af egen mestring og interessen for KSA er væsentlige faktorer. Endelig har det betydning, om man er dreng eller pige. Resultaterne fortolkes og diskuteres i de følgende afsnit.

7.5.1 Faktorer på det subjektive niveau

Som en fremmede faktor for at deltage i KSA fremhæver de unge på begge skoler, at de enten skal have en forventning om, at KSA er sjove at deltage i, eller have oplevet at det er sjovt at deltage på egen krop. Udfordringen ligger i, at det ikke er de samme aktiviteter, de unge opfatter som sjove, En stor del af drengene på begge skoler og nogle af pigerne, primært på Otterup, synes at især fodbold og håndbold er sjovt. Det er også disse aktiviteter, som mange af dem har erfaringer med fra idræt i fritiden. Det er dog ikke nødvendigvis således, at det, der er sjovt i skolen, automatisk opfattes som sjovt i fritiden eller omvendt. Der ser ud til at være forskel på de to kontekster, og hvor fritidsidræt er for dem, der vil deres idræt på en seriøs

måde, så skal KSA også være sjove for dem, der ikke er seriøse omkring en idrætsgren eller ikke har idrætserfaringer fra andre sammenhænge. KSA udgør på den måde en særlig kontekst, hvor der gælder bestemte normer for, hvad der er sjovt og ikke er sjovt. Noget af det, de unge generelt synes er med til at gøre en aktivitet sjov, er, hvis der er mange, der deltager. De unge ser ud til at blive tiltrukket af aktiviteter, hvor de kan se, at mange er i gang i forvejen. Der kan argumenteres for, at de er flokdyr, der har det bedst, hvis mange andre gør det samme som dem selv. Det ser ud til, at de unge kun i begrænset grad ligger under for sundhedsdiskursen om, at man skal lave FA, fordi det er sundt. De gør det i højere grad, fordi det er sjovt.

At de unge enten forventer, at en aktivitet er sjov eller har oplevet den som sjov, er et eksempel på det Icak Ajzen i TPB beskriver som en individuel attitude, der afspejler positive holdninger til en given adfærd (2005, s.117-119). En positiv attitude er med til at præge de unges intentioner og virker fremmende for en given adfærd. Dette resultat understøttes af flere studier, der finder, at fysisk aktivitet skal være sjovt, hvis de unge skal deltage (Humbert et al., 2008, Naylor and McKay, 2009, Rees et al., 2006).

Hæmmende faktorer for deltagelse er, hvis KSA opleves som kedelige eller pinlige. Barnlige aktiviteter, eller det at for mange små deltager, kan betyde, at de unge ikke ønsker at deltage. Igen ses en distancering til de yngre grupper af elever og de lege/aktiviteter, der hører barndommen til. Der kan argumenteres for, at de unge kalder en aktivitet for pinlig, hvis de er bange for at blive til grin. Selvom de måske finder aktiviteten sjov, så vejer risikoen for at blive til grin tungere, især hvis KSA foregår et sted, hvor elever fra andre klasser kan se, hvad der bliver lavet. Dette er i tråd med et af resultaterne i et kvalitativt studie af Humbert et al., der for de 12 til 18-årige fremhæver frygten for at blive til grin som en hæmmende faktor i forhold til at deltage i FA (2008).

At aktiviteter opleves som kedelige og pinlige er eksempler på negative holdninger, der præger individets attitude til aktiviteten og dermed hæmmer tilegnelsen af KSA, som det foreskrives i TPB (Ajzen, 2005, s.117-119). At aktiviteter opleves som sjove eller pinlige kan også hænge sammen med, hvor godt de unge forventer at mestre den pågældende aktivitet og dette er emnet for det næste afsnit.

7.5.2 Faktorer på det individuelle niveau

Et væsentligt resultat fra den deskriptive analyse er, at det ser ud til at have en fremmede betydning for de unges tilegnelse af KSA, om de opfatter sig selv, eller det hold de er en del af, som gode eller som havende en fair chance for at vinde. Deres forventninger ser ud til at bygge på tidligere erfaringer om deres fysiske færdigheder fra idrætssammenhænge og de er meget bevidste om, hvem og hvad de måler sig imod. Den samme person kan opleve sig selv som god i én sammenhæng, f.eks. i et selvorganiseret fodboldspil og som dårlig i en anden, f.eks. en arrangeret fodboldturnering og derfor vælge at deltage i det ene, men ikke i det andet, selvom begge dele er fodbold. At være god kobles af nogle sammen med oplevelsen af, at det er sjovt at deltage. Det kan også hænge sammen med aktivitetens karakter. Hvis det er en konkurrencepræget aktivitet, ser det ud til at have mere betydning, om man oplever sig selv som god, fordi tab/vind kodekset kommer i spil. Hvis man forventer man er dårlig eller ved man vil tabe, har det hæmmende betydning for deltagelsen i KSA.

Denne oplevelse af eller forventning om at være god eller dårlig er et eksempel på det der i TPB kaldes følelsen af oplevet kontrol eller mestringsforventning, som kan have fremmede eller hæmmende betydning for deltagelse i FA. Når de unge i denne undersøgelse udtrykker, at det, at de forventer at være gode til en given aktivitet, er med til at få dem til at deltage i den pågældende aktivitet og også gør det sjovere at deltage, kan det ses som et eksempel på, at mestringsforventning har en direkte indflydelse på adfærden.

Også andre studier finder, at oplevelsen af mestringsforventning kan have hæmmende (Bauer et al., 2004, Rees et al., 2006) eller fremmede betydning for deltagelsen i FA (Rees et al., 2006, Naylor & McKay, 2009). Mit studie kan tilføje den pointe, at det er afhængigt af den givne sammenhæng, bl.a. de andre deltageres færdigheder, om holddelingen er fair og hvor fremherskende tab vind-kodekset er.

7.5.3 Interesse for KSA

Et af resultaterne fra analysen viser, at interessen for at være fysisk aktiv og dyrke sport skal være til stede, for at man har lyst til at deltage i KSA. Der kan argumenteres for, at interessen for fysisk aktivitet hos de unge er til stede, hvis de har positive idrætsoplevelser med sig fra barndommen. I dansk sammenhæng er der en stor og lang foreningstradition, hvilket betyder, at en stor del af alle børn, fra de er ret små, på et eller andet tidspunkt har været aktive i

idrætsforeningsammenhæng og en stor del af disse har givetvis positive oplevelser med sig. Hvis man har interessen for at være fysisk aktiv, kan det være med til at forme intentionen om at være det, og dermed bliver interesse en fremmede faktor for FA og for at deltage i KSA. Denne undersøgelses resultater understøttes af et norsk studie, der viser, at interessen for at være fysisk aktiv er en signifikant fremmede faktor for deltagelse i FA i frikvarterer (Haug et al., 2008). Der kan argumenteres for, at det er med til at stimulere interessen for FA, hvis der er et bredt udvalg af aktiviteter og redskaber at vælge imellem, fordi det bliver lettere at finde noget man interesserer sig for. Således eksemplificeres, hvordan individuelle faktorer og faktorer i det fysiske miljø kan påvirke hinanden gensidigt.

Den samme tendens gør sig ikke nødvendigvis gældende for unge med anden etnisk baggrund, idet de vokser op med en anden kulturel baggrund, hvor man ikke i samme grad har erfaringer med idrætsforeningsliv (Grube & Østergaard, 2010, s.96). Dette forhold kan måske være med til at forklare noget af forskellen på de to skoler, hvor andelen af unge med anden etnisk baggrund er størst på Sct. Jacobi.

7.5.4 "Spørg os"

Et væsentlig resultat fra undersøgelsen er, at de unge efterspørger en højere grad af involvering omkring KSA, f.eks. hvilke tilbud der skal gives og hvilke redskaber der skal være til stede. På begge skoler giver de unge udtryk for, at de ikke i særlig høj grad bliver spurgt og inddraget i beslutnings- og planlægningsprocesserne omkring KSA. Denne problematik kan ses som et eksempel i modellen for 'Active Living' på gensidigt samspil mellem individuelle faktorer i form af de unges oplevelse af, hvordan de bliver inddraget og organisatoriske faktorer i form af den måde, man har valgt at organisere tilbuddet på. På Sct. Jacobi har man forsøgt med inddragelse af elevråd og informationstavle, men tavlen bruges hverken af elever eller KS'ere og ser ikke ud til at give mening i sin nuværende form. De unge har ikke klare bud på, hvordan denne inddragelse kan foregå, men er måske heller ikke i en skolekontekst vant til at blive inddraget i større omfang. En lærer på Sct. Jacobi udtrykker, at ejerskab i forhold til projektet (Space) er en mangel både hos elever og lærere. Det kan tænkes, at manglende ejerskab over kickstartertilbuddet kan være en hæmmende faktor for de unges tilegnelse af KSA. Eleverne kan defineres som slutbrugerne af kickstartertilbuddet og en form for "kunde i butikken", der skal aftage varen. Hvis der skal skabes tilstrækkelig værdi for kunden, er det væsentligt at vide, hvad der efterspørges. En oversigtsartikel af Naylor og McKay er med til at

sætte dette resultat i perspektiv. De finder, at der i skolebaserede interventioner ses en trend i retning af at inddrage de unge i planlægning og implementering og at dette er fremmede for deltagelsen i FA (2009). I tråd med dette viser oversigtsartiklen af Rees et al. at medbestemmelse over valg af aktiviteter også fremmer deltagelsen (2006), hvilket i denne undersøgelse eksemplificeres af de selvorganiserende unge.

Erfaringer viser, at hvis man inddrager unge, er det med til at sikre succesfuld implementering og afvikling af bl.a. sundhedsprojekter og de unges motivation, engagement og ejerskab sikres dermed (Simovska et al., 2010, s.5). En teori, der kan anvendes, er Harts deltagelsesstige, der består af otte trin, som illustrerer forskellige former for inddragelse og deltagelse af børn og unge i projekter. De nederste tre trin udgør den symbolske deltagelse og de øverste fem trin den ægte deltagelse. Jo højere op på stigen man kommer, jo bedre sikres deltagernes færdigheder, styrkelse af selvværd og engagement i og motivation for et projekt (ibid, s. 6-7). I forhold til at sikre KS-tilbuddets forankring og succes kan det fremadrettet, være hensigtsmæssigt med en større inddragelse og ægte deltagelse af de unge selv. Især hvis målet på længere sigt også er at sikre de unges handlekompetencer i forhold til egen sundhed (ibid, s.8).

7.5.5 Køn og kønsroller

Resultaterne fra den deskriptive analyse viser, at der er forskel på drenge og pigers deltagelse i FA. Overordnet set er drengene de mest aktive og på Sct. Jacobi er der stort set ingen højaktive piger, idet de primært går ture. På Otterup, hvor KSA ser ud til at have appel til de unge, tyder det på, at både piger og drenge bliver mere aktive. Der er tydelige forskelle i aktivitetsniveauet kønnene imellem, hvor drengene er mere højaktive og pigerne generelt er mere moderat aktive eller lavaktive. Køn er et eksempel på en af de individuelle biologiske faktorer, som nævnt i "Active Living" modellen, der kan have indflydelse på FA. Denne undersøgelses resultat støttes af et studie af Telford et al (2010), som med GPS pulsar har undersøgt 14-åriges spontane aktivitet i frokostfrikvarteret. De fandt, at drenge havde en signifikant højere puls end piger i løbet af frikvarteret og at piger brugte mere tid på at sidde ned. I den forbindelse skal også nævnes et norsk studie, der udstyrede 81 14-årige på to skoler med GPS pulsar, som registrerede de unges spontane aktivitet i løbet af et langt frikvarter (Fjørtoft et al., 2010). Resultaterne viste, at der primært var lavintensiv aktivitet,

moderat- og højaktivitet kun udgjorde 10-15% af den samlede tid. Højaktivitet foregik primært omkring boldspilsområder, moderat på gåture til byen og lavaktivitet ved områder nær elevernes klasseværelser. Denne undersøgelse fandt dog ikke signifikante forskelle mellem drenge og piger. I de nævnte studier var der ikke tilbud om FA i frikvarteret. Kickstartertilbuddet ser ud til at have potentiale til at øge den tid, de unge er aktive i UF og kan være en måde at få især de ikke så aktive piger mere i gang. Der skal dog tages højde for de forskellige fremmende og hæmmende faktorer, som er i spil i frikvarterssammenhæng.

Et andet resultat fra analysen tegner et billede af, at udseende, i form af hår og makeup og risikoen for at svede, især for pigernes vedkommende kan være en hæmmende eller aktivitetsregulerende faktor i forhold til at deltage i KSA. Pigerne på begge skoler synes, det er ulækkert at svede, hvilket får dem til ikke at deltage eller til ikke at være højaktive, så de ikke sveder så meget. De fleste af drengene udtrykker derimod, at de er ligeglade, eller at de slet og ret ikke tænker på det. Forskellen kan måske forklares med, at piger i denne alder som nævnt modnes tidligere end drengene og tidligere er opmærksomme på disse faktorer og på hvilket indtryk, de gør på andre. To oversigtartikler finder i lighed med denne undersøgelse, at bevidsthed om udseende især hos pigerne kan være en hæmmende faktor for deltagelse i FA (Biddle et al., 2004, Rees et al., 2006). I de nævnte studier handler det ikke specifikt om at svede, men mere generelt om udseende og kropsbevidsthed, bl.a. overvægt. Vægt som en hæmmende faktor har ikke været nævnt af deltagerne i min undersøgelse.

Et begyndende fokus på kønsroller og kønsforskelle ser i denne undersøgelse også ud til at have betydning for de unges tilegnelse af KSA. En del af pigerne ønsker ikke at deltage sammen med drengene, fordi de skyder for hårdt og "tonser". Drengene tager ikke de store hensyn til pigerne, dog udtrykker enkelte af dem, at det virker fremmende for deres deltagelse i FA, hvis pigerne kigger på. Et studie sætter denne undersøgelses fund i perspektiv og finder relaterede årsager til de forskelle, der er i FA kønnene imellem (Vu et al., 2006). Der har man i kønsopdelte fokusgrupper spurgt 7. og 8. klasses piger og drenge om, hvilke faktorer der henholdsvis fremmer eller hæmmer pigernes deltagelse i FA. Pigerne i Vu et al.s' studie giver udtryk for, at den største barriere for FA er drengene, fordi de driller og nedgør pigernes fysiske evner. Samtidig siger en stor del af pigerne, at drenge også kan være motiverende for pigernes deltagelse gennem mundtlig opmuntring og støtte. Drenge kan derfor virke både fremmende og hæmmende for pigernes FA. Drengene mener i lighed med pigerne, at pigerne er deres egen største barriere, bl.a. fordi der, som også denne

undersøgelse understøtter, skal tages hensyn til udseendet, men også pga. manglende tro på egne evner og manglende motivation.

De unge i denne undersøgelse samstemmer i, at de er forskellige kønnene imellem. Om forskellene kønnene imellem og de roller, de indtager i forhold til hinanden, er med til at forklare forskellen på drenge og pigers aktivitetsniveau, giver denne undersøgelse til dels svar på. Der er dog undtagelser hos begge køn, hvor der både ses meget aktive piger og inaktive drenge, men det er en overvejelse værd, om KSA i højere grad skal målrettes de tilsyneladende forskellige behov hos drenge og piger, samtidig med at de unges ønske om "at lave noget sammen" med det andet køn tilgodeses.

7.6 Faktorer på det sociale niveau, sociale roller og relationer

Det generelle indtryk af analysens resultater er, at de relationer og roller, de forskellige aktører har i forhold til KSA, har ret stor betydning for de unges tilegnelse. Det være sig relationen til KS, såvel som elevernes indbyrdes relationer. Også relationerne til andre voksne spiller en rolle. At sociale relationer har betydning understøttes af modellen for "Active Living", som viser, at det socio-kulturelle miljø har indflydelse på den fysiske aktivitetsadfærd, men også på de andre niveauer i modellen (Sallis et al., 2006). I modellen går dette miljø på tværs af alle andre miljøer, f.eks. kan det fysiske miljø have betydning for de sociale relationer, der udvikler sig. Et eksempel på det er, når hele udskolingen på Sct. Jacobi deler bygning, hvorimod 7. klasserne på Otterup ikke deler bygning med resten af udskolingen. Det kan i sig selv fremme eller hæmme oplevelsen af at have relationer til de andre udskolings elever. Organisatorisk kan KSA medføre, at der skabes et forum, hvor nye sociale relationer kan opstå, især for 7. klasserne på de to skoler kan det have betydning, da de skal integrere nyindkomne elever. Et opsummerende og perspektiverende studie, der udforsker venskabs (peer-relationships) betydning ift. FA, konkluderer bl.a., at venskaber og samvær med jævnaldrende har værdi i sig selv og er med til at forme unges sundhedsadfærd. Derimod er der stort set ikke forsket i fysisk aktivitets potentiale i forhold at etablere nye relationer og adfærdsnormer, f.eks. ved skoleskift (Smith, 2003). Der kan derfor være et socialt potentiale ved KSA, som kan få positiv betydning for det skift de unge oplever i deres skolehverdag, når nytilkomne elever skal integreres.

De unges bevægekultur i forbindelse med KSA er fortolket og diskuteret i et tidligere afsnit. Derfor omhandler de følgende afsnit primært fortolkning og diskussion af resultaterne, der har med det sociale miljø at gøre.

7.6.1 Kickstarterens væremåde og rolle

Kickstarteren indgår som en del af det sociale miljø omkring KSA og de unge har mange oplevelser med KS væremåde. Som tidligere nævnt har det en fremmede indflydelse på deres deltagelse, hvis KS har en positiv væremåde og er sjov og frisk - dog ikke så frisk at det bliver påtaget. Som KS skal man ramme denne balance, da de unge aflæser, hvis KS adfærd bliver påtaget og dermed mister autencitet. Når de unge også efterspørger entusiastiske voksne, der viser, at de virkelig vil det, kan det igen tolkes i retning af et ønske om autencitet og ægthed. De unge efterspørger også ros, som er en form for anerkendelse. Anerkendelse kan få de unge til at opleve, at de bliver set og værdsat for noget positivt. Forventningen om at blive mødt af en anerkendende KS kan have en fremmede betydning for de unges deltagelse. Ligeledes efterspørger de unge i høj grad, at KS deltager i aktiviteterne. Det bliver sjovere, når KS er med, og deltagelse er med til at vise engagement. Dette fund står i modsætning til et af resultaterne i Qvist og Simmons studie (2010), hvor de unge udtrykker, at de ikke ønsker at de voksne skal være med frikvarteret. Samtidig kan de dog berette om positive oplevelser med voksne, der har været med eller arrangeret turneringer.

Analysen viser også, at KS'ere, der har en negativ eller uengageret væremåde, hæmmer de unges deltagelse i KSA. Her kan det faktum gøre sig gældende, at der er tale om aktiviteter, der foregår i frikvarteret. Resten af skoledagen og samværet med lærerne er pligtbetonet, hvor frikvarteret helst skal være lystbetonet. Som tidligere påpeget ser de unge i denne aldersgruppe ikke ud til at være motiveret af en sundhedsdiskurs og dyrker FA af pligt, det er fortsat "lysten der driver værket". Dog efterspørger de unge også KS som konfliktløser. KS skal kunne træde ind i den "rene" voksenrolle, hvis behovet opstår, og "styre os", som de unge selv udtrykker det. I et kvalitativt studie af Humbert et al. efterspørger 12 til 18-årige fair, ansvarlige og ungdommelige voksne (2008), hvilket er kvaliteter der minder om dem, som de unge i denne undersøgelse finder er fremmede for deres deltagelse. Ramstetter et al. finder i en oversigtsartikel, at for mindre børn virker anerkendende voksne, som er gode rollemodeller, fremmede for FA i frikvarteret (2010). Det samme ser ud til at gøre sig gældende for de unge i denne undersøgelse.

7.6.2 Relationen til kickstarteren og andre voksne

De unge fremhæver flere gange, at noget særligt gør sig gældende i relationen til KS, og at vedkommende skal være "lidt som en ven". Det betyder for de unge, at deltagelse, interessefællesskab og at de oplever, de har noget sammen med KS, er fremmede faktorer for tilegnelsen af KSA. Det handler om, at der skal være en form for ligeværdighed omkring KSA, selvom de unge godt ved, at de ikke er helt ligeværdige, men også at KS skal være en positiv rollemodel. Den gode ven der virker inspirerende og er sjov at være sammen med. Når de unge i Humbert et al.'s studie efterspørger ungdommelige voksne (2008), kan det minde om de faktorer i relationen til KS, som de unge i denne undersøgelse finder er fremmede for deres deltagelse i KSA.

Overordnet set er KS efterspurgt på mange måder, bl.a. som ven, konfliktløser, igangsætter af aktiviteter og deltager i allerede etablerede aktiviteter. Det kan derfor undre, at begge KS ind i mellem vælger at deltage i den samme aktivitet, i stedet for at dele sig op og være tilstede to steder, så KS'ernes ressource udnyttes optimalt. Som i modellen for "Active Living" ses det her, hvordan faktorer i det organisatoriske miljø gensidigt påvirker faktorer i det sociale miljø. Den måde KS'erne organiserer sig på har betydning for de relationer de unge får til KS'erne. En væsentlig egenskab hos en KS er en udpræget lyst til at være sammen med de unge på andre tidspunkter end i timerne, men rollen som KS skaber også grobund for at etablere en anderledes relation til de unge, end det den mere traditionelle lærerrolle foreskriver.

De samme kvaliteter efterspørger de unge i relationen til andre voksne, f.eks. klasselærere og gårdvagter. De unge oplever, at andre voksne i forhold til frikvartererne håndhæver regler, låser døre og ind i mellem kommer for sent, når der skal låses op til eksempelvis hallen. De udtrykker en vis irritation over, at reglen om at skulle være ude kun gælder for eleverne og ikke lærerne. De unge ser gerne, at andre voksne deltager i aktiviteterne, fordi det, som de unge udtrykker det "giver dem mulighed for at lære dem at kende på en anden måde". Der kan argumenteres for, at de voksne ved ikke at deltage i frikvarteraktiviteterne går glip af en unik mulighed for at få en anderledes relation til de unge, end den de har i timerne.

7.6.3 Relationer internt mellem de unge

Et af de væsentlige resultater fra analysen er, at deltagelsen i KSA også er betinget af, hvem der er med. Det ser ud til i højere grad at gælde for pigerne end drengene. For drengene fungerer aktiviteterne som en form for socialt lim. De vælger primært efter interesse for aktiviteten og indgår så i det sociale fællesskab, der opstår omkring aktiviteten og ”hygger sig med at spille noget”, som en pige udtrykker det. Undersøgelsen viser, at pigerne er anderledes. De vælger primært efter relationerne og så aftaler de, hvad de vil lave, eller de finder det vigtigere at bruge frikvarteret på at sidde og hyggesnakke. For KS kan det betyde, at der skal forskellige fremgangsmåder og aktiviteter til, når piger og drenge skal inspireres og motiveres til at deltage i KSA.

Alle de unge udtrykker, at muligheden for at have socialt samvær med deres venner fremmer deres deltagelse i KSA og modsat hæmmer det deltagelsen, hvis man ikke har nogen at være sammen med. Dette kan ses som et udtryk for, at de unge generelt er sociale væsner og i denne livsfase i stigende grad orienterer sig mod deres vennerrelationer (Gamst & Jørgensen, 1988, s.134). Det har derfor stor betydning at lave aktiviteter sammen med sine venner, hvor de unge i denne undersøgelse definerer venner som hele klassen eller hele årgangen. Eksemplet svarer til den determinant, der i TPB kaldes subjektiv norm. Der kan i en gruppe være et socialt pres om at deltage eller ikke at deltage, som opfattes forskelligt af hver enkelt. Nogle, måske primært pigerne, lægger mere under for denne norm, mens drengene ikke i så høj grad ser ud til at være styret af de sociale normer eller også er den sociale norm hos drengene i højere grad, at man skal være aktiv (spille fodbold) i frikvarteret. Flere studier finder, at mulighed for socialt samvær med venner fremmer deltagelsen i FA. Et af dem er et dansk kvalitativt studie der bl.a. ser på faktorer, der har betydning for unges deltagelse i frikvarteraktiviteter (Qvist & Simmons, 2010), resultaterne er derfor sammenlignelige med resultaterne fra denne undersøgelse.

7.6.4 Hierarki

Endelig er et andet tydeligt resultat fra analysen, at der eksisterer et hierarki klassetrinnene imellem, som primært har hæmmende betydning for de unges deltagelse i KSA. Det er især tydeligt på Jacobi, hvor hele udskolingen deler udeområde med mellemtrinnet. For begge skoler gælder, at de unge helst vil lave aktiviteter med elever fra eget klassetrin. Hvis der er

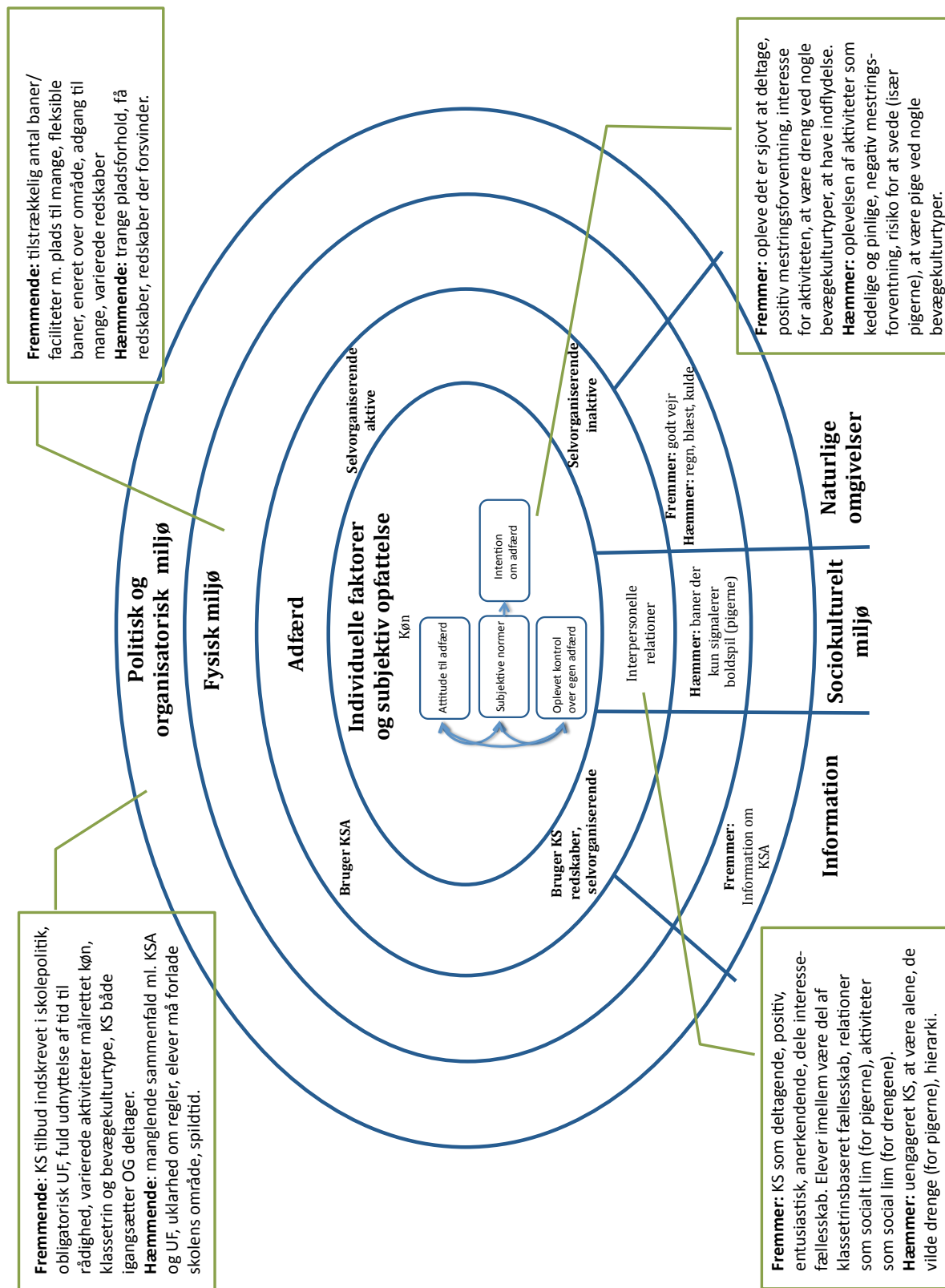
”små” med, hæmmer det deltagelsen. En forklaring kan være, at der er en form for status i at have nået det klassetrin, man er på. For at opretholde denne status kan en distancering til de yngre klassetrin være hensigtsmæssig. På 7. klassetrin er man en del af udskolingen og hører sammen med de store, men at skulle lave aktiviteter med de ældre elever kan også være hæmmende for deltagelsen, da de er større, skyder hårdere o.lign. Dog ser nogle af de fysisk dygtige unge ud til at søge de ældre for at få mere udfordring og blandede klassetrin kan for nogle være en fremmede faktor for deltagelse.

7.7 Opsummering på analysen

Undersøgelsen analyserer et i dansk kontekst nyt forsøg på at implementere fysisk aktivitet i frikvarterer på og hvordan 7. klasses elever oplever dette forsøg. Analysen giver et billede af de fysiske og organisatoriske rammer på de to skoler, der har deltaget i undersøgelsen, hvilke bevægekulturer kickstarterindsatsen har potentiale til at føre med sig og hvilke faktorer der har indflydelse på, i hvor høj grad de unge tilegner sig kickstartertilbuddet. Et overordnet indtryk er, at de mange faktorer udgør et komplekst samspil. Eller som de unge udtrykker det: ”det kommer an på”.

Denne undersøgelse kommer for en stor dels vedkommende frem til de samme resultater, som andre der undersøger, hvilke faktorer der har indflydelse på om unge laver FA. Der er dog også nye resultater, som primært knytter an til selve organiseringen af kickstartertilbuddet og kickstarterens rolle. Det har ikke været hensigten at udvikle nye teorier, men i bedste fald at kunne supplere eksisterende teorier på området. Derfor opsummeres analysens resultater i nedenstående figur.

Figur 8 er et forsøg på at gøre det ”kort” Sallis et al. har lavet kontekstspecifikt (2006), hvor konteksten er tilbud om fysisk aktivitet i udefrikvarteret. Figuren er en syntese af de anvendte teorier og egne resultater. TPB er integreret som en del af det individuelle og subjektive niveau. Jeg har valgt at slå individuelle og subjektive faktorer sammen, idet jeg mener, det kan være svært at adskille det individuelle og det subjektive. Man kan være pige, men de subjektive oplevelser af de muligheder og begrænsninger, det giver, kan have større betydning for adfærden end kønnet i sig selv. En pointe er, som tidligere nævnt, at der foregår en gensidig påvirkning niveauerne imellem. Undersøgelsens hovedresultater er indføjet i de fire kasser af pladshensyn og enkelte er skrevet ind i modellen.

Figur 8: illustrerer en syntese af de anvendte teorier i undersøgelsen, samt de væsentligste resultater undersøgelsen er kommet frem til

8 Konklusion

Denne undersøgelse har søgt at svare på spørgsmålet om, hvordan 7. klasses elever tilegner sig kickstartertilbuddet, som er en af indsatserne i Spaceprojektet, og hvilke faktorer de unge oplever har betydning for deres bevæge- og aktivitetskultur i udefrikvarteret.

Overordnet set har kickstartertilbuddet potentiale til at forandre de unges bevæge- og aktivitetskultur i UF og få nogle af de ikke så aktive elever til at blive mere aktive. Undersøgelsen viser, at de unge tilegner sig tilbuddet på forskellig vis og kan inddeles i fire bevægekulturtyper, hvoraf de to gør brug af kickstartertilbuddet. For disse to grupper gælder, at det er grupper af blandet køn, hvor aktivitetsniveauet er mellem til højt. Den ene gruppe deltager i de forskellige tilbud om aktivitet, som kickstarterne finder på og er ret afhængige af KS initiativer. Den anden gruppe bruger de redskaber kickstarterne har med, men er selvorganiserende i forhold til valg af aktivitet, holddeling, håndhævelse af regler o.lign. Der spilles typisk forskellige former for boldspil.

Den ene af de to grupper, der ikke bruger kickstartertilbuddet, består af selvorganiserende inaktive. Det er primært piger, som sjældent er fysisk aktive i frikvartererne, de sidder i stedet og snakker, hygger og kigger på. Det er især denne gruppe, der i et sundhedsfremmende perspektiv er interessant. Den anden gruppe består af de selvorganiserende højaktive, typisk boldspillende drenge, som ofte spiller i alle frikvarterer og af en gruppe af primært mellemaktive piger, som går omkring i pauserne, bl.a. til byen. De fire nævnte bevægekulturtyper udgør relativt faste grupper, men der foregår dog en mindre udskiftning fra dag til dag mellem grupperne.

Kickstartertilbuddet bliver i større eller mindre grad en integreret del af de unges frikvartershverdag. I hvor høj grad det lykkes kickstartertilbuddet at få betydning for de unges bevæge- og aktivitetskultur i UF, ser ud til at være afhængigt af et komplekst samspil af mange faktorer. De unge afvejer en række faktorer i forhold til hinanden, inden de beslutter, om de vil deltage eller ej. Eller som de unge udtrykker det: "det kommer an på".

Undersøgelsens resultater viser, at faktorer fra følgende miljøer gør sig gældende: organisatoriske, fysiske, individuelle og sociale. En del af disse faktorer er i overensstemmelse med, hvad andre studier har fundet, men især på det organisatoriske og sociale område gør særlige faktorer sig gældende for kickstartertilbuddet.

På et overordnet organisatorisk niveau er regler om obligatorisk UF og sammenfald mellem UF og KSA en forudsætning. Det ser også ud til at være en forudsætning, at eleverne skal blive på skolens område, så de ser og oplever KS i aktion. De overordnede organisatoriske forhold skaber en ramme, men det, der gør forskellen for eleverne, er, hvordan funktionen udføres i praksis på den enkelte skole. Her viser resultaterne fra analysen, at de unge oplever det som betydningsfuldt for deres deltagelse, at KS kommer til tiden, så spildtid undgås. Udefrikvarteret skal have en vis længde, så det er realistisk at nå at sætte aktiviteter i gang og gennemføre dem. Tyve minutter ser ud til at være et minimum. Vigtigere er det dog, hvordan den tid, der er til rådighed, udnyttes. Aktiviteterne skal målrettes hele målgruppen men specifikt målrettes mod de inaktive og de som er afhængige af, at kickstarterne sætter aktiviteter i gang. Både i forhold til hvor aktiviteterne finder sted, men også at der er et varieret udbud af alderssvarende aktiviteter.

Resultaterne viser, at de unge oplever det fysiske miljø som havende betydning. Der skal være baner og faciliteter nok til alle, der gerne vil deltage, mens banernes stand og pladsforholdene ikke ser ud til at have afgørende betydning. Dog fremmer det deltagelsen, når banerne er fleksible - gerne med plads til mange. De unge vil også gerne opleve at have eneret over et område. Særligt for pigerne har banernes signalværdi betydning, især hvis de ikke er til boldspil, idet mange baner signalerer boldspil. Et rigeligt og varieret udbud af redskaber, der tages i brug har stor betydning for de unges aktivitet i UF, men det hæmmer når redskaber forsvinder, hvilket der er en tendens til. Også vejret har stor betydning for de unges deltagelse og her er regn, blæst og kulde hæmmende for deltagelsen.

På det individuelle niveau viser undersøgelsens resultater, at KSA ser ud til at appellere til begge køn. Det er en afgørende faktor, at det opleves som sjovt at deltage; kedelige og pinlige aktiviteter fravælges. Individets mestringsforventning og interesse for den pågældende aktivitet har på samme måde betydning. Det skal her understreges, at mestringsforventningen er kontekstafhængig og bl.a. afhænger af, hvem man spiller sammen med og hvor seriøst det er. For primært pigerne er det adfærdsregulerende, at de kan komme til at svede og risikerer at få tøj og hår ødelagt. De unge efterspørger en større grad af medinddragelse og indflydelse i forhold til valg og organisering af KSA.

Resultaterne fra analysen viser, at også faktorer i det sociale miljø har stor betydning for de unge. I forhold til relationen til KS og dennes rolle har det betydning, at KS både igangsætter, men også deltager i aktiviteterne. Ligeledes at KS kan skifte strategi afhængig af

målgruppen og er positiv, entusiastisk, anerkendende og opleves som en, de unge deler et interessefællesskab med. I relationen de unge imellem har oplevelsen af at være del af et fællesskab betydning for deltagelsen, et fællesskab der primært udgøres af eleverne på samme årgang. Både yngre og ældre elever kan have hæmmende betydning for de unges deltagelse. Nogle af pigerne oplever drengene som en hæmmende faktor, fordi de er for ”vilde” og ikke tager hensyn. Samtidig efterspørges det også at være sammen på tværs af køn. For især pigerne ser de sociale relationer ud til at have stor betydning for deres bevæge- og aktivitetskultur, mens aktiviteterne i højere grad udgør den sociale lim for drengene.

Afslutningsvis kan det på baggrund af resultaterne i denne undersøgelse konkluderes, at skolen som arena kan spille en sundhedsfremmende rolle i forhold til de unges stigende problem med fysisk inaktivitet. Skolen har potentialet til at bidrage til løsningen ved, i en frikvarter kontekst, at forandre og tilpasse især organisatoriske og sociale rammer. Også skolernes fysiske rammer især i form af adgang til varierede redskaber er afgørende og påvirker de individuelle faktorer, så de unge via incitamentet i deres omgivende miljø oplever forandringer, der medfører, at de ikke kan lade være med at bevæge sig i frikvartererne.

9 Perspektivering

Det afsluttende kapitel indledes med en intern perspektivering bestående af metodekritiske betragtninger, som efterfølges af kritikpunkter i forhold til de valgte teorier. Kapitlet afrundes med en ekstern perspektivering, der indeholder anbefalinger til praksis og afsluttende betragtninger i forhold til det fremadrettede perspektiv på forskningsfeltet.

9.1 Intern perspektivering

Indenfor den kvalitative forskningstradition er der ikke enighed om validitetskriterierne og der hører forskellige kriterier til de forskellige metoder. Jeg har valgt at anvende kriterier fra den kvalitative forskningstradition inspireret af Tjørnhøj-Thomsen & Whyte (2007), Christensen et al. (2007) samt Kvale & Brinkmann (2009, s.274-283), fordi disse kriterier er rettet mod etnografiske studier og studier, der benytter sig af interview som metode.

9.1.1 Gyldighed

For at sikre undersøgelsens gyldighed er det gennem hele forløbet forsøgt at leve op til de retningslinjer, de beskrevne metoder udstikker, samt de metodiske valg, der er argumenteret for i kapitel 5. Gyldigheden kan dog anfægtes på følgende punkter: Resultaterne af feltobservationerne er afhængige af de relationer, der skabes i felten (Tjørnhøj-Thomsen & Whyte, 2007). Her ville det have givet en hurtigere tæt kontakt til de unge, hvis jeg havde valgt at være sammen med dem hele skoledagen i stedet for blot i frikvartererne. Det var dog min oplevelse, at der ved 3.-4. besøgsdag opstod et spirende tillidsforhold og jeg begyndte at blive behandlet, som en man kunne betro sig til. Til at synliggøre mine observationer og de valg der blev truffet undervejs i observationsprocessen, har jeg lavet udførlige feltnotater, som er nedskrevet umiddelbart efter observationsperioderne. Der er mange hændelser, der ikke er med, fordi man i felten konstant må træffe valg om, hvem man observerer og ikke observerer. Den korte observationsperiode kan derfor også kritiseres for at have givet for få observationer, der ikke har tilstrækkelig gyldighed.

For interviewenes gyldighed gælder, at der pga. sygdom blandt drengegruppen på Sct. Jacobi måtte findes to andre deltagere. Derfor kom gruppen til at bestå af fire selvorganiserende, aktive drenge, hvilket har givet en overvægt af denne gruppe i drengeinterviewene. Der var også en tendens til, at interviewene tog lidt for lang tid og de

unges koncentration faldt i slutningen af interviewene. En svaghed har været kun at være én person til afviklingen af interviewene. De unge var meget talende og der var i høj grad brug for en god moderatorfunktion, så alle blev hørt. På trods af tidligere erfaring med at interviewe patienter og familier kunne sidespring ikke helt undgås, men omvendt var sidespringene med til at sikre en god stemning under interviewene. Det viste sig som en fordel at kende de unge på forhånd via observationsperioden, både i forhold til den selektive udvælgelse og i forhold til interviewsituationen, hvor de var trygge og meget deltagende. På trods af de nævnte kritikpunkter er kombinationen af observation og fokusgruppeinterviews fundet velegnet til denne undersøgelse, som søger en forståelse af de dynamiske og komplekse faktorer, der påvirker de unges tilegnelse af kickstartertilbuddet.

9.1.2 Kommunikativ validitet

Når kommunikativ validitet skal vurderes inddrages flere deltagere i et valideringsfællesskab (Kvale & Brinkmann, 2009, s.281). I analyseprocessen har det været en svaghed, at der ikke har været en anden at diskutere koder og temaer med undervejs. Der er derfor en risiko for, at den del af analysen er blevet præget for meget af min teoretiske og personlige forforståelse, velvidende at metoden både er induktiv og deduktiv. For at modvirke risikoen for manglende sensitivitet overfor egen forforståelse har jeg i processen holdt mig for øje at give empirien plads ved at bruge "in vivo" koder, ligesom jeg har forsøgt at være kritisk overfor de temaer og undertemaer, jeg er kommet frem til. Jeg har valgt ikke at inddrage interviewdeltagerne i en "medlemsvalidering" af analysens resultater, idet jeg har tvivlet på, at de var i stand til at vurdere gyldigheden af min analyse og fortolkning. Derimod har jeg forsøgt at lave en teoretisk baseret fortolkning, som har til hensigt at yde empirien retfærdighed (ibid, s.282). Jeg vurderer det til en vis grad er lykkedes for mig, idet der er fremkommet resultater, som også har overrasket mig. Om det er lykkedes at være tilstrækkelig induktiv er derfor også op til læseren, der som sådan deltager i et valideringsfællesskab, at bedømme.

9.1.3 Pålidelighed

Et fokusgruppeinterview kan i sagens natur ikke gentages, idet målet er at få det til at forløbe som en samtale og debat (Christensen et al., 2007). Dog kan interviewene kritiseres for følgende problemer omkring pålideligheden. Under drenginterviewet på Otterup var der en passage på ca. 20 minutter, som videokameraet ikke optog. Denne passage er derfor kun

transskriberet via diktafonoptagelsen og mindre passager kan være gået tabt. Det har vist sig at være en stor fordel at have både video- og diktafonoptagelserne, da det har gjort det muligt at mundaflæse utydelige passager og identificere, hvem stemmen tilhørte. Der er dog stadig passager, som er utydelige, fordi de unge talte i munden på hinanden eller mumlede. Her kan værdifuld empiri være gået tabt. Efter transskription på basis af videooptagelsen, er interviewet gennemlyttet med diktafonfilen for at tjekke transskriptionens kvalitet.

Under gennemlæsning af de transkriberede interviews blev det tydeligt, at der ind imellem er stillet ledende spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2009, s.194-196). Der er en risiko for, at ledende spørgsmål kan have farvet de unges svar, hvorved interviewets pålidelighed reduceres. Spørgsmålene er dog også brugt som en form for kontrol af pålideligheden af de unges udsagn, i de tilfælde hvor jeg har haft behov for at sikre, at jeg havde forstået dem korrekt.

9.1.4 Generalisering

I et kvalitativt funderet forskningsprojekt giver det ikke mening at tale om, hvorvidt resultaterne kan overføres til 7. klasses elever i al almindelighed, idet undersøgelsen kun har fundet sted på to skoler og med et begrænset antal elever i en bestemt frikvarter kontekst. Det giver dog mening at tale om en kontekstspecifik generaliserbarhed (Kvale & Brinkmann, 2009, s.287-289). Det betyder, med forbehold for de ovennævnte kritikpunkter, at undersøgelsens resultater og konklusioner kan overføres til elever på skoler, der minder om de to undersøgte skoler, og indenfor den specifikke ramme, der handler om at tilbyde strukturerede tilbud om fysisk aktivitet i en frikvarter kontekst.

9.2 Kritik af de valgte teorier

Den teoretiske ramme for specialet har været Sallis et al.s' økologiske model (2006) og Theory of Planned Behavior (Ajzen, 2005). Begge teorier er fundet velegnede som forståelses- og fortolkningsramme, men der kan også fremsættes kritikpunkter af de to teorier. Dette gøres i de følgende to afsnit. Et kritikpunkt, der er gældende for begge teorier, er, at de mangler at inddrage deltagerspærpektivet, idet der er begyndende evidens for, at ægte deltagelse og ejerskab over forandringsprocesser også er en faktor, der har indflydelse på vores aktivitetsadfærd (Simovska et al., 2010).

9.2.1 Kritik af den økologiske model for "Active Living"

Teorien er fundet anvendelig til denne type undersøgelse, fordi et komplekst felt kræver en teoretisk tilgang, der afspejler kompleksitet og mange mulige interne sammenhænge (Halkier, 2010, s.113-114). For uddybende argumentation se afsnit 6.2. Det er dog samtidig en af modellens svagheder, idet den kan være for uspecifik og der kan være behov for mere kontekstspecifikke modeller.

Modellen viser heller ikke noget om forbindelserne mellem de forskellige niveauer og hvordan de kan have indflydelse på hinanden. Nogle kritikere mener f.eks., at det fysiske miljø kan have en direkte, ikke viljestyret effekt på adfærden, hvilket ikke fremgår af modellen (Kremers et al., 2006).

En anden svaghed ved modellen er, at den ikke siger noget om karakteren og kvaliteten af adfærden eller indbefatter en form for aktivitetsanalyse. Fra et bevægelsesmæssigt perspektiv kan karakteren og kvaliteten af adfærden have betydning for de adfærdsvalg, man træffer. I forhold til bevægelsesadfærd indgår fysisk miljø, individuelle forudsætninger og adfærds karakteristika i et dynamisk samspil, som alle har betydning for vores bevægelsesadfærd (Shumway-Cook & Woollacott, 2007, s.4-8), og oplevelsen af motorisk kontrol over en given aktivitet er en medvirkende faktor til, at vi tør give os i kast med bevægelsesaktiviteter (ibid).

Endelig er modellen uspecifik omkring individuelle faktorer og biologiske faktorer som fitnessniveau, motorisk niveau og biologisk udviklingsniveau mangler (Spence & Lee, 2003). Modellen kan derfor ikke stå alene og er derfor i denne undersøgelse suppleret med TPB, som dog også har sine svagheder. Et relevant spørgsmål er, om det overhovedet er muligt at konstruerer én model, som indeholder alle de mulige faktorer, der i en given sammenhæng er med til at styre vores fysiske aktivitetsadfærd.

9.2.2 Kritik af Theory of Planned behavior

Da denne teori kun inddrager psyko-soziale faktorer, kan den heller ikke stå alene. Forskning viser, at de variable, der er indeholdt i modellen, kun forklarer ca. 30-40% af variationerne i adfærd, mens resten skal forklares af andre variable, som modellen ikke medtager (Armitage & Connor, 2001). Et andet fremført kritikpunkt går på, at TPB tager udgangspunkt i, at de processer, der styrer vores adfærdsvalg, i høj grad er viljestyrede. Kritikere argumenterer således for, at der også kan være mere automatiske og ubevidste processer, der styrer vores

adfærd. Med andre ord; hvornår "slår vi automatpiloten til" og lader os styre af vores vaner, følelser og personlighedstræk (Rhodes et al., 2004) samt krops(u)bevidsthed i form af vores automatiserede bevægelsesrepertoire? En udfordring i den forbindelse er, hvorledes man kan foretage valide målinger af f.eks. følelser og vaner.

9.3 anbefalinger til praksis

Formålet med denne undersøgelse har, udover at undersøge hvordan de unge tilegner sig kickstartertilbuddet, været at genere viden om, hvilke faktorer man skal medtage i sine overvejelser, hvis man på skoler ønsker at implementerer bevægelsesfremmende tiltag i frikvartererne for de ældre grupper af elever.

Med de forbehold der er taget i det foregående afsnit, er det hermed relevant at komme med fremadrettede anbefalinger til praksis. Hensigten med disse anbefalinger er at fungere som en tjekliste eller rettesnor for skoler, der ønsker at implementere et struktureret tilbud om fysisk aktivitet i UF til de ældre af skolens elever. Overordnet er det væsentligt at gøre brug af en flerstrengt indsats, der inddrager anbefalinger fra alle de nævnte miljøer og niveauer og tager højde for de forskellige bevægekulturtyper.

9.3.1 Anbefalinger i forhold til det organisatoriske miljø

For det overordnede organisatoriske niveau, som kræver ledelsesbeslutninger, kan følgende anbefalinger gives:

- Tilbuddet skal indskrives i en aktivitets- eller bevægepolitik med handleplan, ansvarsfordeling, målsætninger for de forskellige aktivitetsgrupper og tidsplan samt forventninger til KS rolle
- Tilbud om strukturerede frikvartersaktiviteter bør understøttes af en regel om obligatorisk UF. Evt. ringe-ind-tid to minutter før timen begynder, så der er tid til at komme rettidigt ind i klassen
- Frikvarteret skal have en længde, så både spisning og aktiviteter kan nås (ca. 30 min.)
- Der kan med fordel være en understøttende regel om, at eleverne skal opholde sig på skolens område
- Der skal være tydelige regler for, hvem der må opholde sig hvor og hvornår og ikke mindst skal aftaler holdes, f.eks. ift. at få låst op til faciliteter, så hverken elevernes eller lærernes tid spildes

- Det skal tydeliggøres, hvem der er målgruppen
- Der skal være sammenfald mellem UF og aktivitetstilbud for hele målgruppen

Anbefalinger for organisering af de konkrete aktiviteter i praksis:

- De ansvarlige voksne (kickstarterne) skal komme til tiden
- Kickstarterne skal fordele ressourcerne optimalt, så to forskellige opgaver varetages, hvis der er to KS på i frikvarteret.
- Der skal være en strategi for, hvordan hele målgruppen nås. Det kan anbefales i perioder at adressere årgangene eller mellem- og udskolingstrin for sig
- Aktiviteterne skal være varierede og målrettede aldersgruppen. Der skal være dialog med de unge, især gruppen af ikke-selvorganiserende unge og de inaktive for at finde ud af, hvad de synes er sjovt
- KS skal støtte de selvorganiserende unge ved ind i mellem at deltage i deres aktiviteter, hvilket signalerer anerkendelse og interesse

9.3.2 *Anbefalinger i forhold til det fysiske miljø*

- Der skal være et rigeligt antal af baner og faciliteter med fleksible størrelsesforhold, f.eks. flytbare mål, så der er plads til både større og mindre grupper
- Signalværdien af banerne bør være mangfoldig og ikke kun signalere boldspil
- Faciliteterne skal ligge relativ tæt på klasseværelserne, afhængig af længden på frikvarteret
- De unge bør have mulighed for at have steder, som er deres "territorium", hvor f.eks. de mindre elever ikke må komme og steder hvor de unge relativt uforstyrret kan opholde sig i mindre grupper
- Der er behov for mange, varierede og tilgængelige redskaber gerne med en form for udlåns/depositum system, så svind forebygges
- Udlevering af redskaber skal helst ikke være afhængig af, hvornår de voksne dukker op
- Muligheden for brug af hal, især i vinterhalvår og på regnvejrsdage, er vigtig
- Det bør overvejes om regnvejrs skal ophæve reglen om UF, da de unge alligevel ikke bevæger sig, men søger i ly. Alternativt skal der være et område udendørs, hvor det er muligt at gå i ly

9.3.3 *Anbefalinger i forhold til individuelle faktorer*

- Kønsopdelte aktiviteter bør anvendes ind i mellem. Tænk i pigeaktiviteter (mulighed for at snakke sammen og samarbejde samt mindre højaktivitet) og drengeaktiviteter (aktiviteten som centralt, gerne højaktivitet)
- Der skal være dialog med de unge og principper for "ægte deltagelse" bør afprøves (Simovska et al., 2010), så der sikres medejerskab over projektet hos de unge. Kan evt. integreres i idrætsundervisningen og overføres til frikvartererne
- Der bør tilbydes aktiviteter, især for den ikke-selvorganiserende gruppe og de inaktive, hvor gode idrætsforudsætninger ikke er nødvendige, samt tilpas regler så tab/vindkodekset sættes helt eller delvist ud af spil

9.3.4 *Anbefalinger i forhold til det sociale miljø*

- Ganske banalt, men meget vigtigt: KS skal have lyst til at dele frikvarter med de unge.
- KS skal fungere som rollemodel, både som igangsætter og som deltager i aktiviteterne. De skal være en form for ligeværdige legemestre og give idéer til nye aktiviteter
- KS skal være positiv, entusiastisk og have en anerkende tilgang til de unge, samt være på bølgelængde med og kunne tale samme sprog som dem
- KS skal kunne træde ind i konfliktløserollen
- KS skal kunne skifte strategi, afhængig af hvilken gruppe af unge de har over for sig
- KS skal være vedholdende og tålmodig, da kulturændringer tager tid
- Der må gerne være deltagelse af andre voksne end KS. Det anses som positivt blandt de unge

9.4 Afsluttende perspektivering

Udfordringen i forhold til det stigende antal af fysisk inaktive unge eksisterer fortsat og diskussionen om, hvorvidt skolen også har en rolle i forhold til sundhedsfremme og på hvilken måde, denne rolle skal udfyldes, er på ingen måde afsluttet. Denne undersøgelse bidrager med viden om, at det er muligt for skolen i en frikvarter kontekst at være med til at påvirke de unges bevæge- og aktivitetskultur. Forskningen indenfor området unge og frikvarter er i sin vorden og der bør suppleres med både kvalitative og kvantitative undersøgelser, der fokuserer på hele mellem- og udskolingsgruppen. Det kan være i form af

kvalitative studier, f.eks. dybdegående casestudier der udforsker skoler, hvor indsatsen virker. Det kan være i form af antropologiske feltstudier og interviewundersøgelser, der udforsker unges bevægekulturer og bevæggrunde i forhold til FA. Kvantitative studier kan inddrage nyere teknologi som GPS målinger, accelerometermålinger og suppleres med spørgeskema-undersøgelser, der tilsammen kan give et billede af de forskellige bevægekulturers bevæge- og aktivitetsmønstre. Der kan også anlægges et mere bevægelsesanalytisk perspektiv, der udforsker, hvilke bevægelseskompetencer forskellige former for bevægelsesadfærd kræver og sætter det i relation til de forskellige miljøer, bl.a. til det fysiske miljø. Endelig er der et potentiale i at lave aktionsforskning på området, hvor deltagerne inddrages som aktive agenter i forhold til forskning i "hvad der virker", deltager i samt får ejerskab over forskningsprocessen og selv er med til at udvikle interventionerne.

Referencer

- Ajzen, I. 2005. Attitudes, personality and behavior, Maidenhead, Open University Press.
- Alvang, D. 2010. Fysisk aktivitet og motion i folkeskolen. In: HEDEGAARD, W. (ed.) Undervisningsministeriets temahæfteserie. København: Undervisningsministeriet.
- Andersen, L. B. 2010. Fysisk aktivitet for sundhed. In: IBSEN, B. & BANGSBO, J. (eds.). København: Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning.
- Andersen, L. B., Grønfeldt, V. & Froberg, K. 2003. Fysisk aktivitet, børn og sundhed. Børn og unge i bevægelse -perspektiv og idéer. København: Kulturministeriet.
- Armitage, C. J. & Conner, M. 2001. Efficacy of the Theory of Planned Behaviour: A meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40(4), 471-499.
- Bauer, K. W., Yang, Y. W. & Austin, S. B. 2004. "How can we stay healthy when you're throwing all of this in front of us?" Findings from focus groups and interviews in middle schools on environmental influences on nutrition and physical activity. *Health Education and Behavior*, 31(1), 34-46.
- Bauman, A. E., Sallis, J. F., Dzawaltowski, D. A. & Owen, N. 2002. Toward a better understanding of the influences on physical activity: the role of determinants, correlates, causal variables, mediators, moderators, and confounders. *American Journal of Preventive Medicine*, 23(2S), 5-14.
- Biddle, S. J. H., Gorely, T. & Stensel, D. J. 2004. Health-enhancing physical activity and sedentary behaviour in children and adolescents. *Journal of Sports Sciences*, 22(8), 679-701.
- Carson, V. & Spence, J. C. 2010. Seasonal variation in physical activity among children and adolescents: a review. *Pediatric Exercise Science*, 22,81-92.
- Childress, H. 2004. Teenagers, Territory and the Appropriation of Space. *Childhood*, 11(2), 195-205.
- Christensen, U., Schmidt, L. & Dyhr, L. 2007. Det kvalitative forskningsinterview. In: VALLGÅRDA, S. & KOCH, L. (eds.) *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*. København: Munksgaard.
- De Certeau, M. 1984. *The Practice of Everyday Life*, Berkely, University of California Press.
- De Meester, F., Van Lenthe, F. J., Spittaels, H., Lien, N. & De Bourdeaudhuij, I. 2009. Interventions for promoting physical activity among European teenagers: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 6, art. no. 82.
- Dishman, R. K., Motl, R. W., Saunders, R., Felton, G., Ware, D. S., Dowda, M. & Pate, R. R. 2005. Enjoyment Mediates the Effects of a School-Based Physical-Activity Intervention. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 37(3), 478-487.
- Dobbins, M. F., Decorby, K., Robeson, P., Husson, H. & Tirilis, D. 2009. School-based physical activity programs for promoting physical activity and fitness in children and adolescents aged 6-18. *The Cochrane Library*, (3), 1-76.
- Due, P., Andersen, A. & Rasmussen, M. 2007. *Skolebørnsundersøgelsen 2006*, København, Forskningsgruppen for Børn og Unges Sundhed, Københavns Universitet.
- Edwardson, C. L. & Gorely, T. 2010. Parental influences on different types and intensities of physical activity in youth: A systematic review. *Psychology of Sport & Exercise*, 11(6), 522-535.
- Elbæk, L. 2010. *Læring ved Intervention med Digitale Værktøjer i Idrætslæreruddannelsen*. Ph.d., Syddansk Universitet.

- Ferreira, I., Van Der Horst, K., Wendel-Vos, W., Kremers, S., Van Lenthe, F. J. & Brug, J. 2006. Environmental correlates of physical activity in youth - a review and update. *Obesity reviews*, 8, 129-154.
- Fjørtoft, I., Löfman, O. & Thoren, K. H. 2010. Schoolyard physical activity in 14-year-old adolescents assessed by mobile GPS and heart rate monitoring analysed by GIS. *Scandinavian Journal of Public Health*, 38(Suppl 5), 28-37.
- Gallagher, S. & Zahavi, D. 2010. *Bevidsthedens fænomenologi*, Viborg, Gyldendal.
- Gamst, B. & Jørgensen, P. S. 1988. Interview med store skolebørn. In: JENSEN, M. K. (ed.) *Interview med børn*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Grube, K. & Østergaard, S. 2010. *Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder - måske*, Frederiksberg, Ungdomsanalyse.nu.
- Gulløv, E. & Højlund, S. 2003. *Feltarbejde blandt børn: metodologi og etik i etnografisk børneforskning*, København, Gyldendal.
- Halkier, B. 2009. *Fokusgrupper*, Frederiksberg, Forlaget Samfundslitteratur.
- Halkier, B. 2010. Fokusgrupper. In: BRINKMANN, S. & TANGGAARD, L. (eds.) *Kvalitative metoder, en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, H. P. 2007. Patienten. In: BØRLUM KRISTENSEN, F. & SIGMUND, H. (eds.) *Metodehåndbog for medicinsk teknologivurdering*. København: Sundhedsstyrelsen, Enhed for Medicinsk Teknologivurdering.
- Harper, D. 2002. Talking about pictures: a case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26.
- Haug, E., Thorsheim, T. & Samdal, O. 2008. Physical environmental characteristics and individual interests as correlates of physical activity in Norwegian secondary schools: The health behaviour in School-aged children study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(47).
- Haug, E., Torsheim, T., Sallis, J. F. & Samdal, O. 2010. The characteristics of the outdoor school environment associated with physical activity. *Health Education Research*, 25(2), 248-256.
- Haug, E., Torsheim, T. & Samdal, O. 2009. Local school policies increase physical activity in Norwegian secondary schools. *Health Promotion International*, 25(1), 63-72.
- Humbert, M. L., Chad, K. E., Bruner, M. W., Spink, K. S., Muhajarine, N., Anderson, K. D., Girolami, T. M., Odnokon, P. & Gryba, C. R. 2008. Using a naturalistic ecological approach to examine the factors influencing youth physical activity across grades 7 to 12. *Health Education and Behavior*, 35(2), 158-173.
- Høyer, K. 2007. Hvad er teori, og hvordan forholder teori sig til metode? In: VALLGÅRDA, S. & KOCH, L. (eds.) *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*. 3. ed. København: Munksgaard.
- Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. 2010. Fænomenologi. In: BRINKMANN, S. & TANGGAARD, L. (eds.) *Kvalitative metoder -en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Jensen, T. K. & Johnsen, T. J. 2000. *Sundhedsfremme i teori og praksis*, Ringkøbing, Ringkøbing Amt.
- Kahan, D. 2008. Recess, Extracurricular Activities, and Active Classroom: Means for Increasing Elementary School Students' Physical Activity. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 79(2), 26-39.

- Kampmann, J. 2003. Ethiske overvejelser i etnografisk børneforskning. In: GULLØV, E. & HØJLUND, S. (eds.) Feltarbejde blandt børn: metodologi og etik i etnografisk børneforskning. København: Gyldendal.
- Karpatschof, B. 2010. Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter. In: BRINKMANN, S. & TANGGAARD, L. (eds.) Kvalitative metoder, en grundbog. København: Hans Reitzels Forlag.
- Koch, B. & Sørensen, K. 2004. Sund mad og fysisk aktivitet i skolen -inspirationshæfte til skolebestyrelser. København: Undervisningsministeriet.
- Kremers, S. P. J., De Bruijn, G. J., Visscher, T. L. S., Van Mechelen, W., De Vries, N. K. & Brug, J. 2006. Environmental influences on energy balance-related behaviors: a dual-process view. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 3(9).
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009. Interview, introduktion til et håndværk, København, Hans Reitzels Forlag.
- Langille, J.-L. D. & Rodgers, W. M. 2010. Exploring the Influence of a Social Ecological Model on School-Based Physical Activity. *Health Education & Behavior*, 37(6), 879-894.
- Lindelof, A., Nielsen, C. V. & Pedersen, B. D. 2010. Obesity treatment-more than food and exercise: a qualitative study exploring obese adolescents' and their parents' view on the former's obesity. *International Journal of Qualitative Studies of Health and Well-being*, 5(2), 1-11.
- Malterud, K. 2003. Kvalitative metoder i medicinsk forskning, Oslo, Universitetsforlaget.
- Mcminn, A. M., Van Sluijs, E. M. F., Wedderkopp, N., Froberg, K. & Griffin, S. J. 2008. Sociocultural Correlates of Physical Activity in Children and Adolescents: Findings From the Danish Arm of the European Youth Heart Study. *Pediatric Exercise Science*, 20(3), 319-332.
- Nahas, M. V., Goldfine, B. & Collins, M. A. 2003. Determinants of physical activity in adolescents and young adults: the basis for high school and college physical education to promote active lifestyles. *Physical Educator*, 60(1), 42-56.
- Naylor, P.-J. & McKay, H. A. 2009. Prevention in the first place: schools a setting for action on physical inactivity. *British Journal of Sports Medicine*, 43, 10-13.
- Nichol, M. E., Pickett, W. & Janssen, I. 2009. Associations Between School Recreational Environments and Physical Activity. *Journal of School Health*, 79(6), 247-254.
- Nielsen, G. & Eiberg, S. 2006. Barrierer for børns bevægelsesaktivitet. En empirisk undersøgelse på baggrund af en teoretisk analyse. In: ANDERSEN, L. B. & FROBERG, K. (eds.) Sundhedsmæssige aspekter af fysisk aktivitet hos børn -et treårigt forsøg i to kommuner ved København. København: Sundhedsstyrelsen.
- Nielsen, G. A. & Breum, L. 2010. Hverdagsmotion i nærmiljøet. In: TROELSEN, J. (ed.) Bevægende rammer. Omgivelsernes betydning for fysisk aktivitet og sundhed. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Nielsen, L. A. & Klinker, C. 2008. Omgivelsernes betydning for børns fysiske aktivitet [Online]. København: Kræftens Bekæmpelse. Available: <http://www.cancer.dk/NR/rdonlyres/1E183550-EE63-4E75-872F-9DF594AD677A/0/ungeogplayspots.pdf> [Accessed 08.09. 2011].
- Ovesen, L. 2004. Børn og unges livsstil og risiko for hjertesygdom -en faglig gennemgang. København: Hjerteforeningen.
- Pedersen, B. 2006. Fitness, fysisk aktivitet og død af alle årsager. *Ugeskrift for Læger*, 168(2), 137-44.

- Pedersen, B. K. & Saltin, B. 2005. Børn og unge: Fysisk aktivitet, fitness og sundhed, del II, København, Sundhedsstyrelsen, Center for Forebyggelse.
- Prins, R., Oenema, A., Van Der Horst, K. & Brug, J. 2009. Objective and perceived availability of physical activity opportunities: differences in associations with physical activity behavior among urban adolescents. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 6(70).
- Qvist, A. M. & Simmons, C. 2010. Bevægende rammer i unges hverdag - et kvalitativt studie af de fysiske og organisatoriske rammers betydning for bevægelsesaktivitet i unges hverdag. Kandidatspeciale, Syddansk Universitet.
- Ramstetter, C. L., Murray, R. & Garner, A. S. 2010. The crucial role of recess in schools. *Journal of School Health*, 80(11), 517-526.
- Rasmussen, K. 2009. Frikvarter -et eksistentielt mellemrum. *Unge pædagoger*, 70(2), 4-19.
- Rees, R., Kavanagh, J., Harden, A., Shepherd, J., Brunton, G. & Oliver, S. 2006. Young people and physical activity: a systematic review matching their views to effective interventions. *Health Education Research*, 21(6), 806-825.
- Rhodes, R. E., Courneya, K. S. & Jones, L. W. 2004. Personality and social cognitive influences on exercise behavior: adding the activity trait to the theory of planned behavior. *Psychology of Sport & Exercise*, 5(3), 243-254.
- Ridder, M. A. M., Heuvelmans, M. A., Visscher, T. L. S., Seidell, J. C. & Renders, C. M. 2010. We are healthy so we can behave unhealthily. *Health Education*, 110(1), 30-42.
- Ridgers, N. D., Stratton, G., Fairclough, S. J. & Twisk, J. W. 2007. Children's physical activity levels during school recess: a quasi-experimental intervention study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 4(19), 1-9.
- Sallis, J. F., Cervero, R. B., Ascher, W., Henderson, K. A., Kraft, K. & Kerr, J. 2006. An ecological approach to creating active living communities. *Annual Review of Public Health*, 27: 297-322.
- Sallis, J. F., Conway, T. L., Prochaska, J. J., Mckenzie, T. L., Marshall, S. J. & Brown, M. 2001. The Association of School Environments With Youth Physical Activity. *American Journal of Public Health*, 91(4), 618-620.
- Sallis, J. F., Prochaska, J. J. & Taylor, W. C. 2000. A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(5), 963-975.
- Sander, M. B. 2007. Evaluering af projekt Legepatrulje [Online]. Available: <http://www.legepatruljen.dk/Uploads/LP-evaluering2201081.pdf> [Accessed 02.03.2011].
- Schacht, M. K., Høgstedt, I. & Pedersen, B. B. 2009. Indsigt i leg - en guide til fremtidens legelandskaber. In: PEDERSEN, B. B. (ed.). København: Huset Mandag Morgen.
- Shumway-Cook, A. & Woollacott, M. 2007. *Motor Control, Translating Research into Clinical Practise*, Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins.
- Simovska, V., Jensen, J. M. & Nordin, L. L. 2010. Inddragelse af unge i sundhedsprojekter -en opsummering af en DPU-litteraturgennemgang. In: SINDBALLE, A.-M., BÆLUM, L., POULSEN, A. & PRIMDAHL, R. (eds.). København: Sundhedsstyrelsen.
- Smith, A. L. 2003. Peer relationships in physical activity contexts: a road less traveled in youth sport and exercise psychology research. *Psychology of Sport & Exercise*, 4(1), 25-39.
- Spence, J. C. & Lee, R. E. 2003. Toward a comprehensive model of physical activity. *Psychology of Sport and Exercise*, 4(1), 7-24.
- Sundhedsstyrelsen. 2001. Fysisk aktivitet og sundhed - En litteraturgennemgang [Online]. København: Sundhedsstyrelsen. Available:

- http://www.sst.dk/publ/publ2001/fysisk_aktivitet_sundhed/kap01.htm [Accessed 2402 2011].
- Sundhedsstyrelsen. 2010a. Get Moving [Online]. København: Sundhedsstyrelsen. Available: <http://www.getmoving.dk/Hvorfor-60-minutter/Born-og-unge-bevaeger-sig-for-lidt.aspx> [Accessed 2302 2011].
- Sundhedsstyrelsen 2010b. Undersøgelse af 11-15-åriges livsstil og sundhedsvaner 1997-2008, København, Sundhedsstyrelsen.
- Telford, A., Casey, M., Richards, G. & Finch, C. 2010. Adolescent physical activity during school lunch breaks - same thing, different day. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 12(Suppl. 2), 173.
- Thornquist, E. 2006. Videnskabsfilosofi og videnskabsteori for sundhedsfagene, København, Gads Forlag.
- Tjørnhøj-Thomsen, T. & Whyte, S. R. 2007. Feltarbejde og deltagerobservation. In: VALLGÅRDA, S. & KOCH, L. (eds.) *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*. 3. ed. København: Munksgaard.
- Troelsen, J. 2010. En rammende forebyggelse af danskernes folkesundhed. In: TROELSEN, J. (ed.) *Bevægende rammer. Omgivelsernes betydning for fysisk aktivitet og sundhed*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Trygfondensforebyggelsescenter. 2010. Materialer i forbindelse med Playspot [Online]. Odense: Dialog-net. Available: <http://www.dialog-net.dk/wm327646> [Accessed 03.07.2011 2011].
- Verstraete, S. J. M., Cardon, G. M., De Clerq, D. L. R. & De Bourdeaudhuij, I. M. M. 2006. Increasing children's physical activity levels during recess periods in elementary schools: the effects of providing game equipment. *European Journal of Public Health*, 16(4), 415-419.
- Vu, M. B., Murrie, D., Gonzalez, V. & Jobe, J. B. 2006. Listening to Girls and Boys Talk About Girls Physical Activity Behaviors. *Health Education and Behavior*, 33(1), 81-96.

14 Bilagsoversigt

Bilag 1:

Informationsbrev til skolerne

Bilag 2:

Informationsbrev til elever og forældre

Bilag 3:

Informationsbrev til elever om fokusgruppeinterview

Bilag 4:

Samtykkeerklæring

Bilag 5:

Interviewguide

Bilag 6:

Læsekode til transkriberede fokusgruppeinterview

Bilag 7:

Mindmap over analysens temaer, undertemaer og koder

Bilag 8:

Matrice over meningsbærende enheder ift. temaer og undertemaer

Bilag 9:

Eksempel på analyseark

Bilag 10:

Oversigtsbillede over Sct. Jacobi skolen

Bilag 11:

Oversigtsbilleder over Otterup Skole